

Elina Äijälä

ASUKASYHDISTYS EDISTÄMÄSSÄ ASUINALUEEN OSALLISUUTTA?

Tutkielma paikallisesta vaikuttamisesta sosioekonomisessa
marginaalissa olevalla asuinalueella

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Elina Äijälä: Aukasyhdistys edistämässä asuinalueen osallisuutta? Tutkielma paikallisesta vaikuttamisesta sosioekonomisessa marginaalissa olevalla asuinalueella

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Maaliskuu 2020

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassani suomalaisessa lähiössä toimivan asukasyhdistyksen poliittista toimintaa. Kysyn, millaisen poliittisen osallistumisen tilan asukasyhdistys luo toiminnallaan. Lisäksi selvitän, millaisia kysymyksiä yhdistys pyrkii politisoimaan, minkälaisia keinoja asukasyhdistyksellä on käytettävissään ja kuinka asukasyhdistyksen toiminta on mahdollisesti muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana.

Aineistoni koostuu asukasyhdistyksen raporteista ja lehtiartikkeleista, jotka kaikki käsittelevät tutkielmaani asuinaluetta asukasyhdistyksen näkökulmasta. Enemmistö aineistostani sijoittuu ajallisesti 1990-luvun lopulta 2010-luvun puoliväliin. Tutkimani asukasyhdistys toimii asuinalueella, jossa työttömyysaste on korkea, tulo- ja koulutustaso matala ja poliittinen osallistuminen verrattain heikkoa. Haluan tutkielmallani osallistua asuinalueiden eriarvoistumista koskevaan keskusteluun. Tämä tutkielma tuo poliittisen osallistumisen tutkimuskentälle uusia näkökulmia, sillä poliittista osallistumista on tutkittu vähän suomalaisten asukasyhdistysten näkökulmasta. Uusi näkökulma on myös se, miten asukasyhdistyksen toiminta on muuttunut viime vuosikymmenten aikana.

Tutkin aineistoani kvalitatiivisin menetelmin. Hyödynnän kehysanalyysiä, jonka Erving Goffman kehitti alun perin kasvokkaisen vuorovaikutuksen tutkimiseen. Sittenkin kehysanalyysiä on hyödynnetty monenlaiseseen tutkimukseen sen dynaamisuuden takia. Omaan tutkielmaani se sopii hyvin, sillä kehykset ovat muuntuvia ja kehysanalyysi tavoittaa myös historialliset muutokset. Kehyksillä tarkoitetaan kulttuurisesti määrittyneitä tapoja tulkita erilaisia tapahtumia ja toimia niissä. Kehysanalyysin lähtökohtana on se, kuinka hahmotamme maailmaa. Täydennän kehysanalyysiä teemoittelun avulla.

Asukasyhdistyksen toiminta rakentui seitsemän kehyksen kautta. Muodostin kehyksistä kolme yhdistävää pääteema, joiden avulla jaottelin kehykset lukijalle selkeämpään muotoon. Pääteemat olivat asuinalueen maineen puolustaminen, jähmeä viranomaisyhteistyö sekä eronteot ja näkymättömät aiheet. Asuinalueen mainetta pyrittiin puolustamaan luontoarvoja korostavan luontokehyksen, paikallisyhteisyyttä korostavan ylpeyden kehyksen ja yhteisöllisyyden kehyksen kautta. Viranomaisyhteistyötä ja sen jähmeyttä ilmentävät mahdollisuuksien kehys ja vastakkainasettelun kehys. Asukasyhdistyksen toiminnassa ilmenevät eronteot hahmottuivat toivon kehyksen ja ongelmakehyksen kautta.

Avainsanat: Aukasyhdistys, eriarvoisuus, poliittinen osallistuminen, paikallisuus, yhdistystoiminta, kehysanalyysi, kansalaisyhteiskunta, demokratia

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	4
2	AIEMPI TUTKIMUS.....	7
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	12
3.1	KANSALAISSYHTEISKUNTA.....	12
3.2	DEMOKRATIA JA OSALLISTUMINEN.....	15
4	AINEISTO JA MENETELMÄ.....	20
5	YLÄMAAN ASUKASYHDISTYS.....	26
5.1	AJALLINEN MUUTOS.....	30
6	ASUKASYHDISTYS PUOLUSTAMASSA ALUEEN MAINETTA.....	36
7	JÄHMEÄ VIRANOMAISYHTEISTYÖ.....	48
8	ERONTEKOA JA NÄKYMÄTTÖMIÄ AIHEITA.....	59
9	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	69
10	LÄHTEET.....	77

1 JOHDANTO

Suomessa ja maailmalla on oltu jo pitkään huolissaan poliittisen aktiivisuuden laskusta. Suomen maine yhdistysten ja aktiivisesti osallistuvien kansalaisten luvattuna maana sai kolauksen, kun kävi ilmi, että suomalaiset kokevat huomattavasti enemmän ulkopuolisuutta poliittisesta järjestelmästä verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Suomalaiset äänestävät vähemmän kuin aiemmin. Lisäksi suomalaiset ovat nykyisin vähemmän kiinnittyneitä poliittisiin puolueisiin ja organisaatioihin sekä ovat ylipäänsä vähemmän kiinnostuneita politiikasta. (Borg 2005.) Tätä on nimitetty demokratian kriisiksi. Demokratian kriisiä ei ole liitetty vain Suomen tilanteeseen, sillä samankaltaisia muutoksia poliittisessa osallistumisessa on ilmennyt myös muissa maissa. Länsimaisen demokratian sanotaankin kriisiytyneen myös kansainvälisesti (ks. Putnam 2000; Dalton 2008; Macedo 2005).

Näin ollen poliittisen osallistumisen tematiikka on pysynyt julkisessa keskustelussa tiiviisti 2000-luvulla. Oletettuun demokratian kriisiin on pyritty löytämään ratkaisua lisäämällä ihmisten osallisuutta. On ajateltu, että demokratian parantaminen edellyttää kansalaisten tiiviimpää osallisuutta hallinnollisissa prosesseissa. Osallisuuden lisäämisellä on haluttu parantaa yhteisöllisyyttä, solidaarisuutta ja muita kansalaisuuden hyveitä, joita yksilöllistyvä ja kaupallistuva yhteiskunta yhä enenevästi uhkaa. Kansalaisten osallisuutta on pyritty lisäämään erilaisten kansalaisosallistumiskanavien, kuten osallistavan budjetoinnin, deliberatiivisen demokratian ja lainsäädännön muutosten, kautta. (Eranti 2016, 17–20; Theiss-Morse & Hibbing 2005, 229; Boldt 2017, 108; Rättilä 2004, 318.) Kansainvälisesti osallistavaa demokratiaa on pyritty vahvistamaan myös suurten organisaatioiden toimesta. Näitä ovat esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat ja Euroopan Unioni (Boldt 2017, 109).

Suomessa lainsäädäntöä on muutettu osallistavampaan suuntaan esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain, kuntalain ja nuorisolain uudistusten kautta. Näin poliittista päätöksentekoprosessia on haluttu tuoda lähemmäs kansalaisia. Lisäksi poliittisista päätöksistä on pyritty tekemään paikallisempia ja tehokkaampia toteuttaa. (Rättilä 2004, 309.) Uusia poliittisen osallistumisen kanavia on syntynyt myös esimerkiksi digitalisaation ja sosiaalisen median myötä. Toisaalta yksilölähtöinen some-kulttuuri on muuttanut politiikan tekemistä ja siihen osallistumista. Perinteiset poliittisen osallistumisen tavat, kuten yhdistystoiminta ja äänestäminen, ovat suuressa murroksessa. Kansalaiset ovat yhä keskeisemmässä roolissa kuntalaisina, asukkaina, kuluttajina, yksilöinä ja liikehtijöinä. Keskeiset ominaisuudet nykypäivän osallistuvalla kansalaisella ovat yritteliäisyys,

itsesääntely, vastuu henkilökohtaisista ongelmista ja ristiriidaton suhde valtion kanssa. (Rättilä & Rinne 2017; Baiocchi & Ganuza, 2017.)

Kansalaisilla on kuitenkin hyvin erilaiset valmiudet ja resurssit asettua aktiivisen kansalaisen rooliin, jota heiltä peräänkuulutetaan (Macedo 2005, 1). Eriarvoistumiskehitys ja sen monet seuraukset ovat hiljalleen alkaneet muodostua yhdeksi nykyajan yhteiskuntien akuuteimmista ongelmista (Wass & Grönlund 2016, 29; Putnam 2015, Therborn 2013). Suomi on tunnetusti vakaa pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta, jossa kansalaisten taloudellisia resursseja tasataan muun muassa progressiivisen verotuksen ja tulosiirtojen avulla. Näiden käytäntöjen takia eriarvoistuminen ei ole ollut Suomessa perinteisesti yhtä suuri ongelma kuin markkinaliberalistisissa yhteiskunnissa, kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa. Vuonna 2008 alkaneen taloudellisen taantuman ja julkisen talouden leikkausten myötävaikutuksesta keskustelu eriarvoistumisesta on voimistunut myös Suomessa. Yhteiskuntamme nähdään jakautuneen yhä selvemmin hyvinvoiviin ja heikompiosaisiin. (Wass & Grönlund 2016, 29.) Saaren (2015) mukaan vain noin puolet suomalaisista kokevat olevansa niin sanotusti samassa veneessä muiden suomalaisten kanssa.

Myös suomalaisen demokratian voidaan nähdä eriytyneen viimeisten vuosikymmenten aikana. Äänestysaktiivisuuden laskiessa on ero vähän ja paljon äänestävien väestöryhmien välillä kasvanut. Matalan äänestysaktiivisuuden nähdään olevan suoraan yhteydessä työttömyyteen, matalaan koulutustasoon, heikkoon tulotasoon sekä muihin eriarvoistumista aiheuttaviin seikkoihin. Poliittinen osallistuminen on jäänyt yhä enemmän hyvinvoivien ja hyvin toimeentulevien väestöryhmien käsiin. (Luhtakallio & Mustranta 2017, 12–22; Wass & Grönlund 2016, 30.) Laajemmin ilmiötä voidaan kuvata jälkiteollisen murroksen varjopuolena, jossa yhteiskunta jakautuu menestyvään ytimeen ja työttömien sekä muiden ”kilpailussa” häviölle jääneiden uusköyhien ja heikosti menestyvien ”periferiaan” (Pekonen 1998, 8). Näin ollen on erittäin tärkeää tutkia juuri tuon kilpailussa häviölle jääneen kansanosan poliittista osallistumista.

Tutkin poliittista osallistumista tässä tutkielmassa paikallisyhdistyksen näkökulmasta. Tutkin suomalaisessa lähiössä toimivaa asukasyhdistystä ja analysoin, minkälaisen poliittisen osallistumisen tilan asukasyhdistys luo, millaisia kysymyksiä asukasyhdistys pyrkii politisoimaan ja mitä poliittisen vaikuttamisen keinoja yhdistyksellä on käytettävissään. Lisäksi tutkin, kuinka tuo poliittisen osallistumisen tila on viimeisten vuosikymmenien aikana muuttunut. Tutkimani asuinalue on pääosin vuokratalovoittoinen. Asuinalue rakennettiin 1960-luvun lopulla suomalaisen kaupunkikeskuksen ulkolaidalle vastauksena teollistumisen aiheuttamaan kaupungistumiseen ja asuntotarpeeseen.

Asuinalue, jolla asukasyhdistys toimii, on tilastojen valossa sosioekonomisessa marginaalissa; tulotaso on matala, työttömyysaste korkea ja korkeakoulutettujen määrä alueella on pieni. Asuinalue on saanut vuosien saatossa vahvan ”ongelmalähiön” leiman julkisessa keskustelussa. Lähestyn tässä tutkimuksessa poliittista osallistumista laajasta näkökulmasta. Vaali- ja puolueosallistuminen on kenties perinteisin tapa ymmärtää poliittista osallistumista, mutta tässä tutkielmassa otan huomioon poliittisen osallistumisen tapojen laajemman kirjon. Tutkielmassani hyödynnän laadullisia menetelmiä. Käytän kehysanalyysiä ja teemoittelua aineistoni analysoimiseen.

Vaikka tämän tutkielman huomio kohdistuu sosioekonomisessa marginaalissa olevaan lähiöön, Suomen kaikkia lähiöitä ei voi mieltää sosioekonomisessa marginaalissa oleviksi. Suomalaiset lähiöt ovat erittäin monimuotoisia, sillä Suomessa lähiöissä asuu jopa 70–80 prosenttia ihmisistä (Luhtakallio & Mustranta 2017, 11). Lähiössä tapahtuvan poliittisen vaikuttamisen tutkiminen on erityisen tärkeää, sillä sosioekonomista eroista on alettu puhua yhä enemmän etenkin tilan käsitteen kautta (Skeggs 2004). Suomalaisissa kaupungeissa asuinalueet ovat eriytyneet entistä voimakkaammin rakennuskannan, alueen maineen ja alueen asukkaiden sosioekonomisen aseman perusteella 1990-luvun laman jälkeen (Van Aerschot & Salminen 2018, 248). Eriytymisellä tarkoitetaan sitä, että toisille alueille keskittyy ”hyväosaisia” asukkaita, kun taas toisille alueille keskittyy enemmän ”huono-osaisia” asukkaita, jolloin ne nähdään tiettyinä ”huono-osaisuuden” keskittyminä. (Junnilainen 2019, 4). Sosioekonomisten ongelmien nähdään syntyneen ja yleistyneen asuinaluekohtaisesti. 1990-luvulle asti sosioekonomiset erot kaventuivat suomalaisissa kaupungeissa, mutta 1990-luvulle tultaessa ja taloudellisen laman myötävaikutuksesta erot kääntyivät jälleen kasvuun. Etenkin työttömyys keskittyi vahvemmin tietyille alueille, joilla väestö oli iäkkäämpää, heikommin koulutettua ja alemman sosioekonomisen taustan omaavaa. Niin ikään kehitys kohdistui kaupunkialueille. (Van Aerschot & Salminen 2018, 248.)

Nykypäivänä on tyypillistä ihmisten kontaktien ja aktiviteettien jatkuva laajentuminen maantieteellisesti sekä ihmisten nopea matkustaminen ja kommunikointi pitkienkin etäisyyksien päähän. Sosiaalisen median ja teknologisen kehityksen avulla samaistumme yhä enemmän paikattomiin verkostoihin, jotka ovat irtaantuneet yksittäisistä paikoista. Toisaalta ihmisten arki rakentuu vielä hyvin vahvasti paikallisesti. Käytämme samoja palveluita, harrastamme paikallisesti ja toimimme samoissa yhdistyksissä. Tämä kaikki luo paikallista yhteenkuuluvuutta. (Pyy & Rannikko 2013, 46.) Samalla, kun perinteiset sosiaaliset verkostot ja kollektiivit murenevat, paikan merkitys yksilöiden poliittiselle identifiointille on kasvanut (Rätilä & Rinne 2017, 105). Näin ollen paikallisuus ei ole menettänyt merkitystään globaalissa maailmassa ja siksi paikallisen

poliittisen vaikuttamisen tutkiminen on tärkeää. Lähiöissä asuu suomalainen demokratia, äänestäjät ja toimijat, kansanvaltaisuus ja arkiset käytännöt (Luhtakallio & Mustranta 2017, 11–12).

Tässä johdantoluvussa olen esitellyt, mitä tämä tutkielma käsittelee ja miksi aihe on tärkeä. Olen taustoittanut tutkielmani kysymysasettelua ja kertonut työni tavoitteista. Tämä tutkielma etenee seuraavaksi aiempaan tutkimukseen luvussa 2, jossa nostan esiin lähiötutkimukseen ja paikalliseen poliittiseen osallistumiseen liittyvää aiempaa kirjallisuutta, johon työni nojaa. Tämän jälkeen luvussa 3 siirryn teoreettiseen viitekehykseen, jossa syvennyn kansalaisyhteiskunnan, demokratian ja poliittisen osallistumisen käsitteisiin suomalaisen ja kansainvälisen tutkimuksen avulla. Teoriaosuuden jälkeen käsittelen luvussa 4 työni aineistoa ja menetelmää. Aineistona tässä työssä käytän tutkimani asukasyhdistyksen raportteja ja lehtiartikkeleita usealta vuosikymmeneltä. Menetelminä toimivat kehysanalyysi sekä teemoittelu.

Luku 5 on tämän tutkielman ensimmäinen analyysiluku, jossa esittelen tutkimaani asukasyhdistystä ja kuvailen aineistoani tarkemmin. Analysoin myös asukasyhdistyksen toiminnan ajallista muutosta. Luvussa 6 kuvaan, kuinka asukasyhdistys puolustaa asuinalueen mainetta luontokehyksen, ylpeyden kehyksen ja yhteisöllisyyden kehyksen avulla. Luvussa 7 syvennyn asukasyhdistyksen ja viranomaisten yhteistyöhön, jota kuvaan vastakkainasettelun ja mahdollisuuksien kehyksien kautta. Luku 8 käsittelee asukasyhdistyksen tekemiä erontekoja. Erontekoja analysoin toivon kehyksen ja ongelmakehyksen avulla. Lisäksi nostan esiin aineistossa näkymättömiä aiheita, jotka eivät ole keskeisessä roolissa asukasyhdistyksen toiminnassa, mutta kuitenkin ovat asuinalueelle tyypillisiä ilmiöitä ja läsnä jokapäiväisessä arjessa. Luku 8 päättää analyysiosuuden, jonka jälkeen vedän langat yhteen tutkielman viimeisessä luvussa, jossa esittelen johtopäätöksiä. Johtopäätöksissä kertaan tutkielman tulokset ja pohdin, mitä niistä voidaan päätellä suhteessa teoriaan ja aiempaan tutkimukseen. Pohdin myös aihetta mahdolliselle jatkotutkimukselle. Viimeisenä tutkielmassa ovat lähteet.

2 AIEMPI TUTKIMUS

Tässä luvussa esittelen tutkielman kannalta relevantteja aiempia tieteellisiä tutkimuksia niin Suomesta kuin kansainväliseltä tutkimuskentältäkin. Esittelen ensin suomalaisiin lähiöihin keskittyvää tutkimusta. Lähden liikkeelle lähiöiden rakennusvaiheesta 1950-luvulta ja etenen lähiöiden eri vaiheiden kautta kohti nykypäivää ja tulevaisuuden näkymiä. Sen jälkeen kohdennan

huomion paikalliseen poliittiseen osallistumiseen ja tuon mukaan kansainvälistä näkökulmaa.

Moniin muihin maihin verrattuna suomalaiset lähiöt ovat erittäin monimuotoisia, sillä lähiöissä asuu laskutavasta riippuen jopa 70–80 prosenttia suomalaisista. Nykyisin kaikki yhteiskuntaluokat ovat edustettuina suomalaisissa lähiöissä. (Luhtakallio & Mustranta 2017, 11.) Oma tutkimuksellinen näkökulmani kiinnittyy sosioekonomisessa marginaalissa olevaan lähiöön, jossa työttömyys on yleistä ja keskimääräinen tulo- ja koulutustaso matala. Kortteisen (1982) mukaan lähiöiksi voidaan nimittää 1950–1970-luvuilla rakennettuja, usein betonisia, asuinalueita kaupungin reuna-alueilla. Lähiöt olivat vastaus Etelä-Suomen suurissa asutuskeskuksissa tapahtuneeseen teollistumiseen ja asuintilojen kasvavaan tarpeeseen, kun muuttoliike maaseuduilta kaupunkeihin voimistui. Etenkin Helsingin kaupungin ulkolaidoille syntyi työläisyhdyskuntia, joissa tiivistyivät monet sosiaaliset ongelmat. (Kortteinen 1982, 11.) Lähiöiden suunnittelussa yritettiin yhdistää maaseudun ja kaupungin elämänmuodon parhaat puolet, mutta tavoitteeseen ei päästy, sillä lähiöt on sittemmin nähty lähinnä ongelmien perspektiivistä (Karjalainen, Karisto & Seppänen 2002, 253).

Suomessa rakennettujen lähiöiden sosioekonominen asema on kokenut merkittävän muutoksen erityisesti 1990-luvun laman jälkeen. Muutosta on tarkasteltu työttömyysasteen, pienituloisten osuuden ja korkeintaan peruskoulun käyneiden osuuden avulla. Vuonna 1990 työttömyys oli vain hieman korkeampi lähiöissä kuin muilla alueilla. Pienituloisten ja matalasti koulutettujen osuus puolestaan oli jopa pienempi kuin muilla alueilla. Stjernbergin (2015, 556) mukaan kehitys lähiöissä on ollut epäsuotuisaa verrattuna muihin suomalaisiin alueisiin koko maassa, sillä 2010-luvulle tultaessa lähiöissä oli selvästi korkeampi työttömyys ja enemmän pienituloisia ja matalasti koulutettuja kuin muilla alueilla. Pääkaupunkiseudulla, jonne oma tutkielmani sijoittuu, keskimääräinen tulotaso on noussut vuosien 1990–2010 aikana selkeästi, mutta samalla alimpaan tuloviidennekseen kuuluvilla asuinalueilla asuvien ihmisten määrä on lisääntynyt ja osuus kasvanut (Kortteinen & Vaattovaara 2015, 564).

Lähiöiden välillä on suuria eroja. Osassa lähiöistä voidaan edelleen todella hyvin, mutta osassa yhä huonommin. Suomalaisen demokratian tavoin myös lähiöt ovat eriytyneet voimakkaasti viimeisten vuosikymmenten aikana. (Luhtakallo & Mustranta 2017, 12.) Suomalaisissa kaupungeissa sosioekonominen huono-osaisuus on mosaiikkimaisesti hajanaista toisin kuin eurooppalaisissa kaupungeissa. Suomessa huono-osaiset asuinalueet ovat pieniä ja hajanaisia köyhyystaskuja. Tähän on vaikuttanut erityisesti uusien asuinalueiden suunnitteluun vaikuttanut ajatus sosiaalisesta sekoittumisesta. (Kortteinen, Elovainio & Vaattovaara 2006, 3.) Toki on yleisesti tiedossa, että suomalaisten asuinalueiden suhteellisen tasavertaiseen kehitykseen on osaltaan vaikuttanut myös

vahva hyvinvointivaltio ja sen luoma turvaverkko. Suomessa on perinteisesti ajateltu, että alueelliset erot ovat kansainvälisesti vertaillen hyvin vähäisiä. Toisaalta, jos koulutuserot eri osa-alueiden välillä ovat jopa kuusinkertaisia ja tuloerot kolminkertaisia, ei voida enää asianmukaisesti todeta, että alueelliset erot ovat niin pieniä kuin luullaan. (Kortteinen & Vaattovaara 2015, 571.)

Lähiöiden negatiivista kehitystä on selitetty talouden rakennemuutoksella ja siitä seuranneilla muutoksilla työmarkkinoilla. Lähiöiden asukkaat ovat työllistyneet pääsääntöisesti aloille, joilla rakennemuutoksen vaikutus on ollut erittäin voimakas. Yksi tyypillinen ala on ollut esimerkiksi teollisuus. Matalan koulutustason, korkean työttömyyden ja alhaisen tulotason välillä nähdään selkeä yhteys, sillä matalasti kouluttautuneella vähävaraisella henkilöllä on tyypillisesti heikommat mahdollisuudet pärjätä ja työllistyä muuttuneilla työmarkkinoilla. (Stjernberg 2015, 556–558.) Lähiöiden negatiiviseen kehitykseen saattaa vaikuttaa myös valikoiva muuttoliike ja lähiöiden asema asuntomarkkinoilla. Lähiöiden rakennusvaiheessa 1960- ja 1970-luvuilla ne tarjosivat verrattain modernia ja tilavaa asumista. Nykypäivänä harmaat kerrostalolähiöt eivät enää vastaa yleisiä asumistoiveita ja yleistä käsitystä mieluisasta asumisympäristöstä. Asumisen taso on yleisesti kohentunut ja asuntoja on tarjolla yhä enemmän, niin ikään kasvavalla määrällä ihmisiä on yhä enemmän valinnanvaraa asuntomarkkinoilla ja paremmat mahdollisuudet toteuttaa omia asumistoiveitaan. (Stjernberg 2015, 558.) Näin ollen 1960–1970-luvuilla rakennettuihin lähiöt ovat kokeneet muuttotappioita ja asukkaiksi ovat jääneet ne, joilla ei ole resursseja muuttaa muille alueille.

Myös palvelut ovat vähentyneet lähiöissä. Väestön ikääntyminen ja kaupan keskittyminen ovat aiheuttaneet lähiöiden palveluiden karkaamista kaupunkien keskuksiin. Kaupat, pankit ja koulut yhdistyvät ja keskittyvät yhä suuremmiksi yksiköiksi sijoittuen kauas vanhenevista ja kutistuvista alueista. Alun perin hyvillä ja monipuolisilla palveluilla varustetut lähiöt ovat supistuneet niin paljon, että peruspalvelut ovat karanneet kaupunkien keskustoihin. (Ilmonen 2016, 112.) Keskimääräistä pienituloisemmassa lähiössä palveluiden pako saattaa muodostua suureksi ongelmaksi, sillä palvelut ovat tutkimusten perusteella yksi keskeisimmistä arkielämän tyytyväisyyteen vaikuttavista tekijöistä. Palveluiden pako mahdollistaa hyväosaisille sysäyksen muuttoon ja näin ollen vahvistaa segregatiokehitystä. (Seppänen 2001, 187.)

Anttila (2004, 192) toteaa Matti Kortteista mukaillen, että nykyaikana suomalaiseen lähiöelämään kuuluu yhä keskeisemmin negatiivinen solidaarisuus. Negatiivisella solidaarisuudella tarkoitetaan naapureiden välistä etäisyyttä korostavaa ja asukkaiden yksityisyyttä suojaavaa sosiaalista normia. Nykyisin kaupunkilaiset pitävät asuinympäristönsä rauhallisuutta ja häiriöttömyyttä keskeisinä

tekijöinä asumisen viihtyvyydelle. 1900-luvun jälkipuoliskolla työläisesikaupungit integroituivat modernisoituvaan suurkaupunkiin ja hyvinvointiyhteiskuntaan, jonka myötä paikallinen yhteisö menetti entisen merkityksensä ja asukkaiden elämäntapa privatisoitui.

Poliittisen osallistumisen näkökulmasta lähiöelämää tutkinut Pekonen (1998) korostaa, etteivät lähiössä asuvat osaa selkeästi artikuloida, millaisia heidän ongelmansa ovat ja mitä niille pitäisi tehdä. Tähän vaikuttaa kiinteästi myös vaikutusväylien puuttuminen, jolloin asukkaiden oma aktiivisuuden puuttuminen luo tilaa välinpitämättömyydelle ja spontaanisti purkautuvalle aggressiivisuudelle. Konkreettisesti tämä voi näkyä lähiympäristöön kohdistuvana vandalismina ja välinpitämättömyytenä. Perinteinen organisoitunut politiikka nähdään erillisenä elämänalueena, jolla ei ole mitään tekemistä lähiön omien paikallisten ongelmien kanssa. (Pekonen 1998, 174–176.) Lähiöiden asukkaiden kuuluminen puolueiden paikallisyhdistyksiin ja asukasyhdistyksiin on myös vähentynyt. Paikallisyhdistykseen kuului 80-luvun puolivälissä useita satoja henkilöitä Pekosen tutkimusalueella, kun taas 90-luvulle tultaessa luku oli pudonnut noin 100 henkilöön. Myös poliittisiin puolueisiin kuuluminen laski 90-luvulle tultaessa. Puolueiden jäsenkunta oli varsin iäkästä keski-ikä ollessa noin 50 vuotta. Nuorten rekrytoiminen yhdistyksiin nähtiin erittäin vaikeana. (Pekonen 1998, 86–87.)

Paikallista poliittista osallistumista ja asukasaktivismia yleisemmällä tasolla tutkineet Rättilä ja Rinne (2017) toivat esille, että suomalaiselle asukasaktivismille on erittäin tyypillistä itse toteutetut projektit ja oman autonomian ilmaiseminen ilman performatiivisia protesteja, kuten mielenosoituksia ja niin sanottua ”systeemivastaisuutta”. Asukasliikkeet ja niiden toimintatavat ovat monin tavoin tyypillisiä jälkimoderneille yhteiskunnallisille liikkeille. Niiden toimintamuodot ovat sellaisia, että niihin on helppo tulla mukaan ja ne ovat vahvasti itseorganisoituvia. Tämä koettiin perinteistä järjestö- tai yhdistystoimintaa mielekkäämmäksi, sillä yhdistystoiminta nähtiin rutinoituneena ja jäykkänä. Kuntademokratian viranomaiset ja valtuutetut koettiin etäisiksi ja vaikuttaminen vaikeaksi, sillä viranomaisilla oli haastateltavien mukaan tapana kävellä asukkaiden yli valmistelussa ja päätöksenteossa. (Rättilä & Rinne 2017, 107–110.) Tutkimukset tarkastelevat asukasaktivisteja, jotka ovat synnyttäneet tietyn asukasliikkeen tyypillisesti omaan asuinympäristöön liittyvän yhden asian tai ongelman ympärille, jota halutaan muuttaa. Toisaalta Rättilän ja Rinteen mukaan (2016, 126) myös perinteisemmät asukasyhdistykset ovat ajoittain aktivoituneet liikkeiksi muun tavallisen toimintansa ohessa. On kiinnostavaa tutkia, tapahtuuko tutkimani asukasyhdistyksen toiminnassa tämän kaltaista liikkeeksi järjestäytymistä.

Kansainvälisesti paikallista osallistumista on tutkittu runsaasti. Baiocchi (2003, 46–48) tutki paikallista poliittista osallistumista osallistavan budjetoinnin näkökulmasta Porto Alegressa, Brasiliassa, jossa taloudellinen segregatio on erityisen voimakasta. Osallistavassa budjetoinnissa kansalaiset voivat osallistua yksilöinä tai tiettyjen ryhmien edustajina, kuten asukasyhdistyksinä tai kulttuurisina ryhminä. Budjettiin osallistuvat keskustelevat, päättävät tiettyihin asuinalueisiin kohdistuvista projekteista ja koko kuntatason investointien priorisoinnista sekä seuraavat näiden projektien tuloksia. Pormestari ja viranhaltijat osallistuvat kokoontumisiin vastatakseen kansalaisten huoliin koskien alueen projekteja. Prosessi luo suoraa keskustelua kansalaisten välille paikallisesti ja siirtää merkittävän määrän päätäntävaltaa paikalliselle tasolle. Porto Alegren osallistuvassa budjetoinnissa tulokset ovat olleet hyviä ja se on lisännyt etenkin huono-osaisten kansalaisten osallistumista. Osallistuvaa budjetointia ja muita suoran osallistumisen tapoja on kokeiltu myös Suomessa (ks. Boldt 2017). Varsinainen käyttöönotto on kuitenkin ollut Suomessa niukkaa, sillä kaupunkien ja kuntien toimesta suorat osallistumiskokeilut ovat useimmiten jääneet pelkästään kokeilujen asteelle (Rättilä 2004, 309).

Small (2002) kohdisti tutkimuksensa bostonilaiseen lähiöön, jossa enemmistö asukkaista oli maahanmuuttajataustaisia. Asuinalue on matalan tulotason aluetta, jossa koulutustaso on matala ja työttömyysaste korkea. Hän tutki paikallisten asukasaktiivien toimintaa useiden vuosikymmenten ajan. Tutkimuksessa kävi ilmi, että asukkaiden osallistuminen paikalliseen toimintaa oli aktiivisinta aikavälillä 1975–1985, jolloin paikallisyhdistys järjesti alueella paljon juhlia, erilaisia työpajoja, kursseja, erilaisia retkiä ja perusti urbaaneja puutarhoja sekä julkaisi omaa paikallislehteä. Asuinalueella oli myös poliittiseen liikehdintään perustuvat juuret, sillä asuinalue oli alun perin perustettu paikallisten maahanmuuttajien vaatiessa itselleen parempia asuinolosuhteita. 1990-luvulla asukkaiden osallistuminen kuitenkin hiipui, kun yhdistystoiminta ja erilaiset aktiviteetit katosivat vähitellen. Vapaaehtoisia ei enää löytynyt ja osallistujamäärät pienenivät, vaikka asukkaiden tulo- ja koulutustaso nousi vuosien mittaan. Tutkimuksen aikana Boston kehittyi teollisuuspainotteisesta taloudesta kohti teknologiavetoista taloutta. Valtion taloudellinen tuki paikallisyhdistyksille heikentyi. Osallistumisessa oli myös selvä sukupolvien välinen ero; vanhemmat sukupolvet jotka olivat olleet mukana aktiivivuosista lähtien olivat yhä mukana toiminnassa, mutta alle 30-vuotiaita jäseniä oli mukana vain muutama. (Small 2002, 6–21.)

Licherman ja Eliasoph (2014, 810–812) tutkivat poliittista osallistumista kansalaistoiminnan näkökulmasta. He kuvaavat kansalaisten osallistumista kolmen piirteen kautta. Ensimmäinen piirre on se, että osallistujat yhdistävät voimansa yhden, tavallista elämää parantavan, tehtävän ympärille.

Osallistuminen on ongelmanratkaisua, eikä toiminta välttämättä aina heti ole poliittista. Ongelma voi olla paikallinen, kansallinen tai kansainvälinen. Asia voi olla ihmisille subjektiivisesti tärkeä, mutta asian edistäminen voidaan nähdä myös paheksuttavana. Esimerkkinä voidaan nostaa esiin esimerkiksi aborttioikeuden puolustamisen tai vastustamisen. Toisena piirteenä osallistumisessa on se, että osallistujien toiminta on ainakin jossain määrin järjestäytynyttä ja jatkuvaa. Osallistujan odotus on siis se, että toiminta ei ole vain yksittäistapaus tai spontaani tilanne, vaan että he ovat osa jatkuvaa toimintaa. Kansalaistoiminnassa osallistujien keskinäiset suhteet saattavat olla löyhiä tai tiiviitä, kasvokkaisia tai virtuaalisia. Jäsenyys toiminnassa saattaa olla pysyvää, mutta esimerkiksi virtuaaliryhmissä osallistujat voivat vaihdella jatkuvasti. Kolmantena piirteenä tutkimuksessa nähtiin, että osallistujat toimivat suuremman, kuvitellun yhteisön jäseninä, kuten he itse kuvittelevat tuon suuremman yhteisön. Kansalaistoiminta on siis jotain, joka tapahtuu lukuisissa erilaisissa instituutioissa ja noiden instituutioiden risteymissä, eikä vain tietyllä kansalaisosallistumisen sektorilla. Osallistuminen voi tapahtua monenlaisissa organisaatioissa.

Tässä luvussa olen esitellyt lähiöihin ja poliittiseen osallistumiseen liittyvää tieteellistä tutkimusta suomalaisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta. Tarkoituksena on ollut luoda kontekstia omalle tutkielmalleni. Seuraavaksi etenen teoreettiseen viitekehykseen, jossa perehdyn kansalaisyhteiskunnan käsitteeseen pohtien sitä instituutiona ja sen suhdetta muuhun yhteiskuntaan. Pohdin suomalaisen yhdistys- ja järjestötoiminnan historiallista kontekstia ja nykypäivän tilannetta. Kohdistan huomion myös erityisesti asukasyhdistyksen toimintaan. Lisäksi syvennyn demokratian ja poliittisen osallistumisen käsitteisiin ja pohdin niitä eri näkökulmista.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Kansalaisyhteiskunta

Kansalaisyhteiskunta on eräs keskeinen demokratiaa edistävä instituutio. Kansalaisyhteiskuntaa voidaan tarkastella esimerkiksi sen tehtävien kautta. Ensinnäkin se edistää demokratiaa osallistumalla julkisen mielipiteen muodostukseen, esittää poliittisia vaihtoehtoja sekä rohkaisee kansalaisia osallistumaan yhteiskunnalliseen toimimiseen ja kehittää hallintoa. Toisaalta kansalaisyhteiskunta voi olla myös erilaisten yhteiskunnallisten konfliktien näyttämö. Konkreettisia kansalaisyhteiskunnan ilmentymiä ovat kansalaisjärjestöt sekä sosiaaliset liikkeet. (Luhtakallio ym. 2014, 215; Rossteutscher 2005, 3.) Kansalaisyhteiskunta voidaan määritellä alueeksi, jossa luodaan ja

harjoitetaan aktiivisesti kansalaisuutta kansalaisuuden poliittisessa ja muissa merkityksissä (Konttinen 1999, 13). Kansalaisyhteiskunta voidaan nähdä erillisenä yhteiskunnan osajärjestelmänä politiikan, talouden, perheen ja uskonnon alueisiin nähden. Kansalaisyhteiskunnan alueella yksilön oikeudet ja kollektiiviset velvoitteet ovat tiiviisti yhteenkietoutuneita. Kansalaisyhteiskunta on myös riippuvainen muiden alueiden, kuten uskonnon, talouden ja politiikan instituutioista, resursseista. (Alexander & Alstott 2006, 53.)

Yhdistykset muodostuvat vaikuttaakseen julkiseen mielipiteeseen ja sen edustajiin. Yhdistykset voivat vaihdella suurista kansainvälisistä laajaa ihmisryhmää edustavista yhdistyksistä pieniin paikallisiin paikalliseen ongelmaan keskittyviin yhdistyksiin. (Alexander & Alstott 2006, 92.) Yhdistyksillä on merkittävä rooli yhteiskunnassa, sillä ne kommunikoivat kansalaisten huolenaiheita kansalaisyhteiskunnan sisällä sekä kansalaisyhteiskunnan, valtion ja markkinoiden välillä. Rooli on olennainen, sillä yhdistykset ovat lähemmin yhteydessä yksilöiden elämismailmaan, joten ne ovat erityisen sensitiivisiä nouseville ongelmille ja haasteille. (Warren 2001, 78.) Yhdistykset voivat edistää kansalaisten erilaisia taitoja vahvistamalla ja tukemalla kansalaisia. Yhdistykset usein toimivat tiedon kerääjinä ja organisoijina, joten yhdistystoimintaan osallistuvat yksilöt pystyvät oppimaan itselleen tärkeitä asioista yhdistystoiminnan kautta. Yhdistystoiminnan kautta opittava tieto saattaa voimaannuttaa kansalaisia vaatimaan hallinnon tai yritysten läpinäkyvyyttä ja vastuuta. Yhdistykset voivat opettaa myös poliittisia taitoja, kuten julkista puhumista, neuvottelua, ryhmäytymistä, kompromisseja ja ongelmanratkaisua. (Warren 2001, 61–73.)

Kuten tiedämme, Suomessa järjestötoiminta on ollut hyvin suosittua ja maassa on lukuisia erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä. Järjestöillä on niin paikallisesti kuin kansallisestikin hyvin erityinen rooli Suomessa ja niiden voidaan sanoa muodostavan suomalaisen demokratian selkärangan. (Luhtakallio 2012, 36.) Tutkimani asukasyhdistys on eräs edellä mainitun kaltainen konkreettinen kansalaisyhteiskunnan ilmentymä ja näin ollen myös osa suomalaisen demokratian selkärangaa.

Nykyisin painopiste yhdistys- ja järjestötoiminnassa on muuttunut kiinteästä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävästä yhdistystoiminnasta kohti enemmän elämäntapa- ja elämäntyyliyhdistyksiä (Aalto-Matturi & Wilhelmsson 2010, 89–90). Elämänsä aikana suomalaisista noin 75 prosenttia on jonkin yhdistyksen jäsen. Noin 30 prosenttia kuuluu yhteen yhdistykseen ja kahdeksan prosenttia useampaan kuin viiteen yhdistykseen (Siisiäinen 1996, 41–43). Viime vuosina järjestöaktiivisuus etenkin nuorten keskuudessa on ollut laskussa. Kaikista järjestöistä poliittisiin järjestöihin osallistuminen on ollut kaikkein suurimmassa laskussa. Vaikka järjestöissä vaikuttamista pidetään edelleen tärkeänä, on yhä tärkeämmäksi tullut itsenäinen vaikuttaminen. (Laitinen &

Taavetti 2016, 56–57; Alapuro 2005, 393.) Kehitys voidaan nähdä jälkimodernille ajalle tyypillisenä individualismia korostavana yhteiskunnallisena kehityskulkuna, joka vaikuttaa kaikille elämänaloille (ks. Giddens 1991).

Suomalaiselle kollektiiviselle toiminnalle on läpi historian ollut tyypillistä yhdistysmuotoinen organisoituminen. Tärkeät suomalaiset yhteiskunnalliset liikkeet ovat ottaneet formaalin yhdistyksen organisoitumisen mallikseen ja muokanneet toimintamallia ja toiminnan sisältöä tämän mallin vaatimukseen sopivaksi. Tämä on vaikuttanut myös liikkeiden käytössä oleviin keinovalikoimiin. Yleensä liikkeiden järjestäytyminen formaaliin yhdistysmuotoon on tarkoittanut valintaa ei-aktionististen, lainkuuliaisten ja rauhanomaisten menetelmien puolesta. Yhdistysmuoto on säilynyt hallitsevana läpi 1900-luvun. Vuosina 1905–1976 suomalaisen kollektiivisen toiminnan painopiste oli proaktiivisissa eli yhteiskuntakriittisissä liikkeissä. Nämä liikkeet pyrkivät luomaan uudenlaista yhteiskunnallista tilaa, joka ylittää kulloinkin vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän rajat. Tällaisia liikkeitä Suomessa olivat esimerkiksi työväenliike ja opiskelijaliike. Liikkeiden yhdistysmuotoisuuden taustalla on ollut pyrkimys saavuttaa legitiimi ja tunnustettu asema. Yhdistysmuotoisuudella on ollut kaksijakoinen vaikutus: toisaalta rekisteröidyt yhdistykset ovat olleet käynnistämässä erinäisiä protestiliikkeitä, toisaalta protestiliikkeet ovat samalla tuottaneet Suomeen runsaasti uusia rekisteröityjä yhdistyksiä. (Siisiäinen 1998, 219–224.) 1980-luvulta lukien suomalaisten liikkeiden käytössä oli yhä monia vanhoille liikkeille tuttuja toimintatapoja, mutta uutena piirteenä tuli julkisuuden hyödyntäminen ja formaalien organisaatorakenteiden löyhentyminen. Tällaisia liikkeitä olivat esimerkiksi talonvaltaajien liikkeet ja vihreä liike. (Siisiäinen 1998, 228.)

Yhdistysmuoto on ollut keskeisessä roolissa suomalaisessa kollektiivisessa toiminnassa läpi 1900-luvun aina 2000-luvulle ja nykypäivään saakka. Yhdistys on toiminut välittäjänä kansalaisyhteiskunnan kuohuntojen ja yhteiskunnan eri osajärjestelmien eli talouden, politiikan ja oikeuden välisissä suhteissa. Yhdistykset toimivat myös yhteiskunnan eri osajärjestelmien kommunikaation helpottajina. Ne ovat siis kahdensuuntaisia välittäjiä systeemin ja kansalaisyhteiskunnan välillä. (Siisiäinen 1998, 240.) Tämä näkökulma yhdistyksistä nojaa myös Luhtakallion ym. (2014, 215) näkökulmaan kansalaisyhteiskunnasta yhteiskunnallisten konfliktien näyttämönä. Kansalaisyhteiskunta on siis tila, jossa asioiden politisoituminen on mahdollista ja yhteiskunnallisia epäkohtia voidaan nostaa esiin. Yhdistyksen kautta tämä on usein helpompaa kuin yksittäisenä kansalaisena, sillä joukkovoima tuo pontta ajettavalle asialle.

Erilaisia yhdistyksiä on maassamme runsaasti, mutta tässä tutkielmassa keskityn erityisesti

asukasyhdistyksen toimintaan. Asukasyhdistysten tehtävänä on toimia alueen asukkaiden yhteistyöfoorumina ja tehokkaana työvälineenä asukkaiden etujen ajamisessa. Samalla asukasyhdistys toimii asukkaiden ja viranomaisten välisenä tiedonvälityskanavana. Asukasyhdistyksen rooli vaikuttajana ja asumiskulttuurin vahvistajana on merkittävä omalla alueella. (Asukasliitto.) Asukasyhdistykset tavoittelevat oman alueensa viihtyisyyden, toimivuuden ja aktiivisuuden kehittämistä järjestämällä asukkaille erilaisuuksia tilaisuuksia ja tapahtumia. Aluetta koskevaan päätöksentekoon pyritään vaikuttamaan muun muassa erilaisten kirjallisten aloitteiden, kirjelmien, lausuntojen tai adressien avulla, jotka suunnataan kaupungin tai kunnan päättävälle elimille. (Osallistu.fi.)

3.2 Demokratia ja osallistuminen

Demokratia on paljon käytetty sana ja suomalaisessa kontekstissa kansanvalta tuntuu välillä jopa itsestäänselvyydeltä. Se on maailman yleisin kansanvaltainen hallintojärjestelmä sekä yhteiskunnan muoto. Yksinkertaisimmillaan demokratia tarkoittaa, että hallintovalta nousee kansasta ja toteuttaa kansan tahtoa, joka usein tapahtuu edustuksellisen demokratian kautta. Siihen kuuluvat oleellisena osana vaalit, parlamentti, perustuslaki, sananvapaus, sekä järjestäytymis- ja kokoontumisvapaus. (Luhtakallio, Salmenniemi & Ylä-Anttila 2014, 212.) Suomessa perustuslaki sisältää poliittista vallankäyttöä ja poliittista toimintaa sääntelevän normiston (Jyränki & Husa 2012, 68). Edustuksellinen demokratia perustuu kansansuvereiniusperiaatteeseen eli ”valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen”. (PL 2 §.) Lisäksi Suomen perustuslaissa on säädetty, että: ”julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksen tekoon” (PL 14.3 §). Näin ollen demokratian kannalta on merkittävää se, miten kansalaisten mielipide vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon sekä se, millä tavoin kansalaisten mielipiteitä kuullaan. Hallittujen, eli kansalaisten, osallistuminen hallintaan on demokratian kulmakivi ja ajatus, jota lähes jokainen kannattaa (Arnstein 1969, 216).

Poliittinen osallistuminen voidaan nähdä pelkkää puoluepolitiikkaa, äänestämistä ja eduskuntaa paljon laajempänä ilmiönä. Näin myös tässä tutkielmassa. Poliittinen osallistuminen voidaan nähdä keinoina, joilla ihmiset liittyvät yhteen muuttaakseen väärinä kokemiaan asioita ja kyseenalaistaakseen yhteiskunnan valtasuhteita. (Luhtakallio ym. 2014, 210; Malafaia & Luhtakallio

& Menezes & Neves 2018, 769.) Yleisesti poliittisella osallistumisella voidaan tarkoittaa kaikkea inhimillistä toimintaa, jossa päämääränä on vaikuttaa hallituksen tai jonkin muun päätöksentekojärjestelmän päätöksiin tai kansalaisyhteiskuntaan. Poliittisessa osallistumisessa keskeisenä päämääränä on jonkun toimijan käytöksen muutos. (Wiberg 2006, 105.) Poliittisuutta ei pidä nähdä erillisenä toiminnan alueena yhteiskunnassa, sillä muutokset taloudessa, työmarkkinoissa, hyvinvointivaltiossa ja muissa tärkeissä yhteiskunnallisissa instituutioissa heijastuvat myös yhteiskunnan jäsenten motivaatioon mobilisoitua poliittisesti. Viime vuosikymmenten yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet myös kansalaisten poliittisen toiminnan tapoihin. (Peltola 2007, 82.)

Vastauksena demokratian oletettuun kriisiin on haluttu lisätä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia, kuten tämän työn johdantoluvussa toin esille. Tämä ajatus nojaa vahvasti deliberaation ajatukseen, jossa poliittisen päätöksenteon prosessin pitäisi perustua kansalaisten tai heidän edustajiensa väliseen tasa-arvoiseen keskusteluun. Deliberatiivisen demokratian erilaisissa teoretisoinneissa kiinnitetään erityisesti huomioita edustuksellisiin päätöksentekofoorumeihin deliberaation paikkoina. (Häyhtiö 2010, 48.) Deliberatiivisuuden idean mukaan demokraattisen yhteisön poliittisten ratkaisujen tulisi edetä ja tapahtua julkisen keskustelun ja järjelyn prosessina, johon osallistujat eli kansalaiset ovat tasa-arvoisia. Osallistuessaan tällaiseen prosessiin kansalaiset samalla sitoutuvat yhteisten ongelmien ratkaisuihin ja valintojen tekemiseen. Deliberatiivisen teorian mukaan legitimeinä instituutioina pidetään niitä, joissa julkinen päätöksenteko perustuu julkisen sekä vapaan keskustelun avulla. (Cohen 1989, 21.) Deliberatiivisessa demokratiassa ratkaisu poliittiseen ongelmaan tai konfliktiin pyritään löytämään siten, että kansalaiset vapaaehtoisesti kokoontuvat yhteen keskustelemaan ongelman ratkaisemiseksi (Knighy & Johnson 1994, 285; Fung 2006, 68). Deliberatiivisen demokratian mallia alettiin kehittää vaihtoehtona ”minimalistiselle” tai ”ohuelle” liberaalidemokratialle 1990-luvulla, jolloin keskustelussa demokratian ja osallistumisen tilasta tapahtui ”kommunikatiivinen käänne” (Rättilä 2004, 309).

Macedon (2005) mukaan kansalaisten poliittinen osallistuminen on tärkeää, koska kansalaisten poliittinen osallistuminen parantaa demokraattisen hallinnon laatua. Demokraattinen päätöksentekoon tarvitaan tietoa siitä, mitkä asiat ovat kansalaisille tärkeitä. Lisäksi hallinto on legitiimi vain silloin, kun kansalaiset osallistuvat. Kansalaisten poliittinen osallistuminen voi parantaa myös kansalaisten omaa elämää. (Macedo 2005, 4.) Lisäksi julkiset toimijat, kuten kaupungin kaavoitusosasto tai poliisivoimat, voivat muuttua oikeudenmukaisemmiksi, innovatiivisemmiksi ja tehokkaimmiksi, mikäli kansalaisten osallistumista lisätään hallintorakenteeseen (Fung 2006, 4).

Asioiden poliittiseksi tekemistä on kuvattu politisaation käsitteellä. Poliittinen toiminta saattaa saada alkunsa pienestä arkipäiväisestä asiasta ilman, että ihmiset aluksi edes ajattelevat toimintaansa tai keskusteluaan poliittiseksi. Toiminnasta kuitenkin tulee poliittista, kun arkinen ongelma laajenee yhden ihmisen päänsäivästä yleisemmäksi ja laajemmaksi kysymykseksi, jota käsitellään julkisesti. Yhteiskunnan valtasuhteilla on suuri vaikutus siihen, kuka pääsee politisoimaan, ketä kuunnellaan ja mitkä tulkinnat saavat painoarvoa. Merkittävää on myös se, mitkä tulkinnat jäävät huomiotta. Tulkinnat ja käsitykset muokkaavat samalla instituutioita ja arkielämän kokemuksia. (Luhtakallio ym 2014, 212.) Palosen (2003,182) mukaan politisaatio voi luoda tai hajottaa. Toisin sanoen politisaatio voi rakentaa uusia mahdollisuuksia tai tuoda ilmi ilmiön poliittisen potentiaalin. Politisaatio on asioiden julkiseksi ja pelattavaksi tekemistä. Politisaatio muuttaa asioiden luonteen poliittisiksi.

Miksi kansalaiset osallistuvat poliittisesti? Syitä ja osallistumisen tapoja on monia. Kansalaiset voivat etsiä tietoa ehdokkaista, politiikan linjauksista, ilmentää tukeaan jollekin tai vastustaa jotakin. He voivat haluta laajentaa omia oikeuksiaan, suojella omia etujaan tai mainostaa omaa näkemystään yhteisestä hyvästä. Heitä saattaa liikuttaa tunne kansalaisvelvollisuudesta. Kansalaiset voivat myös haluta rakentaa yhteisöä tai verkostoa jonkun asian tukemiseksi tai kohdistaa huomionsa tiettyyn yhteiseen ongelmaan. (Macedo 2005, 7.)

Poliittisella osallistumisella on kolme tärkeää demokraattista arvoa, jotka ovat legitimaatio, oikeudenmukaisuus ja julkisen toiminnan vaikuttavuus. Julkinen toiminta on legitiimiä, kun kansalaisilla on hyvä syy kannattaa tai noudattaa sitä. Legitimaation ongelmiin ratkaisuna on käytetty esimerkiksi osallistavia foorumeita tai julkisen kuulemisen prosessin parantamista. Epäoikeudenmukaisuus taas puolestaan usein johtuu poliittisesta epätasa-arvosta. Kun jotkut ryhmät eivät voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ulossulkemisen, järjestäytymättömyyden tai resurssipulan takia, palvelevat säädettävät lait tai poliittiset käytännöt noita ryhmiä todennäköisesti huonommin kuin muita ryhmiä. (Fung 2006, 70–74.) Epäoikeudenmukaisuuteen ratkaisuna on käytetty esimerkiksi osallistavaa budjetointia, jossa myös vähävaraisimmat otetaan mukaan päätöksentekoon (Baiocchi 2001). Julkishallinnolta saattaa puuttua tietoa, kekseliäisyyttä tai resursseja, joilla sosiaaliin ongelmiin voitaisiin puuttua tehokkaasti ja vaikuttavasti. Kansalaisilla taas saattaa olla merkittäviä kykyjä, joilla parantaa esimerkiksi julkisia palveluita ja niiden tehokkuutta. Esimerkiksi julkiseen turvallisuuteen tai ympäristöä koskevaan sääntelyyn liittyen paikallisilla on usein merkittävää tietoa, sillä he elävät siinä ympäristössä, jossa ongelmat ilmenevät. (Fung 2006, 70–74.)

Kansalaisosallistumista voidaan jäsentää Arnsteinin (1969) kahdeksan portaisen tikapuun avulla,

jonka portaat koostuvat alhaalta ylöspäin manipulaatiosta, terapiasta, tiedonsaannista, konsultaatiosta, yhteissuunnittelusta, kumppanuudesta, delegoidusta vallasta ja kansalaisten kontrollista. Osallisuuden aste ja kansalaisten valta kasvavat portaita ylöspäin kivutessa. Manipulaatio ja terapia kuvaavat osallistumattomuutta, jossa aito osallistuminen on korvattu vallanpitäjien pyrkimyksillä opettaa ja ”parantaa” osallistujia. Julkisen toiminnan ollessa tällä tasolla, ihmisille ei anneta todellista mahdollisuutta osallistua. Tiedonsaanti ja konsultaatio taas antavat osallistumattomille äänen tulla kuulluksi ja esittää oman mielipiteen. Tämä ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että vallanpitäjät varsinaisesti kiinnittäisivät huomiota näihin mielipiteisiin ja tilanne muuttuisi. Yhteissuunnittelu pidättää vallanpitäjien oikeuden päätöksentekoon, mutta antaa osallistujille neuvonantajan roolin. Yhteissuunnittelussa kyse on tietynlaisesta valikoidusta edustajuudesta. Kumppanuus mahdollistaa neuvottelun ja vaihtokaupat vallanpitäjien kanssa. Vallan delegointi ja kansalaisten kontrolli antavat osallistujille valtaosan päätöksenteosta tai jopa täyden vallan. Portaot esittävät vallan uudelleenjakoa, joka huomioi myös ne kansalaiset joilla valtaa ei ole. (Arnstein 1969, 217.) Fung (2006, 67) on esittänyt Arnsteinin kansalaisosallistumisen luokittelulle kritiikkiä. Fungin mukaan joissain tilanteissa osallistuvan kansalaisen rooliin sopii paremmin neuvonantajan rooli täyden vallan tai kansalaiskontrollin sijaan.

Ketkä osallistuvat? Syy kansalaisten poliittisen osallistumisen vahvistamiselle on usein se, etteivät valitut edustajat tai viranomaiset toimi tarpeeksi tehokkaasti. Heiltä saattaa puuttua tietoa, kompetenssia, resursseja tai arvostusta. Mikäli suoran kansalaisosallistumisen halutaan parantavan näitä epäkohtia, on tärkeää tietää, ketkä osallistuvat ja onko näillä osallistujilla tietoa ja kompetenssia tehdä hyviä päätöksiä ja arvioita. Suorassa poliittisessa osallistumisessa on viisi erilaista mekanismia, joilla osallistujat valikoituvat. Yleisimpänä on kaikille avoin osallistuminen, jossa osallistumaan pääsevät kaikki halukkaat. Tässä haasteena on se, että innokkaimmat osallistujat ovat yleensä korkeasti koulutettuja ja hyvätuloisia. Näin syntyy epäedustava otos julkisesta mielipiteestä, koska ne, joilla ei ole näitä resursseja, jäävät paitsioon. Tähän vastauksena on selektiivinen valinta ryhmistä, jotka eivät yleensä osallistu, tai satunnainen valinta, jolloin osallistujat kuvastavat paremmin koko yhteiskuntaa. Lisäksi osallistujiksi voidaan valikoida vapaaehtoisia sidosryhmiä, jotka koostuvat kansalaisista, joilla on vahva kiinnostus tiettyä julkista huolta kohtaan ja jotka ovat valmiita antamaan omaa aikaansa ja energiaansa asian hoitoon. Nämä sidosryhmät edustavat henkilöitä, joilla on samantlaisia intressejä, mutta jotka eivät halua osallistua. Viimeisenä ovat ammattilaissidosryhmät, jotka saavat palkkaa osallistumisestaan. (Fung 2006, 67–68.)

Kansalaisten osallistuminen ja erilaiset kansalaisyhteiskunnan ryhmittymät on perinteisesti nähty terveen demokratian selkärankana (Morales & Geurts 2007). Toisaalta tätä näkemystä on myös

kritisoitu liian optimistiseksi. Eliasophin (2011) ja Theiss-Morsen & Hibbingin (2005) mukaan kansalaisosallistuminen, erityisesti erilaisten osallistamisprojektien kautta, on nähty pelastuksena moneen erilaiseen sosiaaliseen ongelmaan. Vapaaehtoisuuteen perustuvat järjestöt tai yhdistykset voivat opettaa jäseniään huolehtimaan maailmasta ja puhumaan heidän poliittisista huolistaan, mutta ne voivat myös opettaa jäsenilleen sen, kuinka nämä huolet hiljennetään. Junnilaisen (2019, 148) mukaan osallistamisvaateiden ongelmat ovat kahdenlaisia. Ensimmäisenä ongelma on siinä, että osallistuminen nähdään tiettyinä mekanismeina, joka itsestään vähentää eriarvoisuutta. Toiseksi puhe osallistumisesta tuntuu piilottavan yhteiskunnallisten rakenteiden synnyttämää eriarvoisuutta sekä muodostamaan kuvan ongelmista, joiden syy löytyy sosioekonomisessa marginaalissa olevien alueiden asukkaista, jolloin ongelmat voidaan korjata asukkaita muuttamalla. Lisäksi Rättilä (2004, 309) tuo esiin, että vaikka poliittista suunnittelua ja päätöksentekoa on erilaisin keinoin, kuten yhteistoiminnalla, jalkautumisella ja virtuaalisesti, avattu laajemmalle osallisten ryhmälle, sinänsä mitään kansalaisten suurta ryntäystä näille uusille osallistumisareenoille ei ole ollut nähtävissä. Hallinnon ja kansalaisten välillä tuntuu yhä edelleen vallitsevan lavea kuilu ja demokratiaan kohdistuvien odotusten kohtaamattomuus.

Edellä esittelemäni aiempi tutkimus ja teoreettinen viitekehys paikantavat työni tieteellisellä tutkimuskentällä ja esittelevät työni kannalta tärkeimmät käsitteet. Etsin tutkielmassani poliittisen osallistumisen paikkoja, joten on ollut tärkeää avata demokratiaan ja poliittiseen osallistumiseen liittyvää teoretisointia. Poliittinen osallistuminen perustuu pitkälti kansalaisyhteiskunnan toimintaan, joten kansalaisyhteiskunnan historian, toimintaperiaatteen ja merkityksen avaaminen on tärkeää. Kansainvälinen näkökulma kansalaisyhteiskuntaan luo laajemman kontekstin yhdistystoiminnan tutkimukselle, kun taas suomalainen näkökulma kansalaisyhteiskunnan toimintaan nitoo tutkielmani osaksi kotimaista tutkimuskenttää ja tutkimusperinnettä. Asukasyhdistyksen toimintaa tutkittaessa kansalaisyhteiskunnan käsitteen avaaminen luo tärkeän kontekstin sille kentälle, jolla myös asukasyhdistykset toimivat. Niin ikään kansalaisyhteiskunnan käsite auttaa ymmärtämään tutkimani asukasyhdistyksen toimintaa suurempaa yhteiskunnallista taustaa vasten. Tämän teoreettisen viitekehysten esittelyn myötä asetin suuntaviivat tälle työlle ja esittelin ne teoreettiset suuntaukset, joita vasten aion tutkielmani tuloksia peilata. Seuraavaksi avaan tarkemmin tutkielmassa käyttämäni aineistoa ja menetelmää.

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

Kansalaisosallistumista on Suomessa tutkittu 2000-luvulla runsaasti erilaisista näkökulmista. On keskitytty etenkin edustuksellisen demokratian ja poliittisen osallistumisen ongelmiin. Aihetta on tutkittu laajalti myös kansainvälisesti. Tutkittuani kirjallisuutta ja aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta huomasin kuitenkin, että paikallisen asukasyhdistyksen näkökulmasta poliittista osallistumista ei ole tutkittu juuri lainkaan suomalaisessa kontekstissa. Asukasyhdistyksiä ja paikallista vaikuttamista on tutkittu pääsääntöisesti yhden tietyn epäkohdan tai muutostarpeen kautta, jossa asukkaat ovat tulleet yhteen ja pyrkineet muuttamaan jotakin yksittäistä epäkohtaa. Tällainen voi olla esimerkiksi alueen kaavoittamisessa nähty epäkohta. Poliittisen toiminnan historiallista muutosta asukasyhdistyksien näkökulmasta ei ole tutkittu Suomessa.

Asukasyhdistykset ovat keskeisiä alueellisen poliittisen vaikuttamisen ja politisoinnin väyliä, joilla on tärkeä rooli Suomen historiassa. Asukasyhdistyksillä on erityinen asema tietyn alueen asiantuntijoina ja yhteisöllisyyden edistäjinä. Näistä syistä on mielestäni erittäin tärkeää tutkia aihetta asukasyhdistysten paikallisesta näkökulmasta. Tutkielmani tarkoitus on täydentää poliittisen osallistumisen ja demokratian ongelmia käsittelevää tutkimuskenttää lähiohon ja asukasyhdistykseen kiinnittyvän näkökulman kautta. Lisäksi kohdistan tutkimukseni lähiöalueelle, jossa poliittinen osallistuminen on yleisesti ottaen heikkoa ja vähäistä tilastojen valossa.

Tutkimuskysymykseni kuuluu: minkälaisen poliittisen osallistumisen tilan asukasyhdistys luo? Lisäkysymyksiä ovat: millaisia kysymyksiä yhdistys pyrkii politisoimaan, minkälaisia keinoja asukasyhdistyksellä on käytettävissään ja kuinka asukasyhdistyksen toiminta on muuttunut vuosien aikana.

Tarkastelen tutkielmassani pääkaupunkiseudulla sijaitsevan asuinalueen asukasyhdistyksen toimintaa kolmella vuosikymmenellä. Tutkimani asukasyhdistys toimii neljän erilaisen, maantieteellisesti lähekkäin olevan, asuinalueen alueella. Nimitän näitä alueita pseudonyymeillä Taimikko, Hallakumpu, Mäkiäho ja Peltomaa. Nämä eivät ole asuinalueiden oikeita nimiä. Pseudonyymi Hallakumpu on peräisin Luhtakallion & Mustrannan (2017) sekä Junnilaisen (2019) tutkimuksista. Muut kolme asuinaluetta olen nimennyt itse tätä tutkielmaa varten. Hallakumpu muodostaa asuinalueen keskuksen ja sitä käytetään usein yleisnimityksenä koko alueelle. Myös aineistossani usein viitataan koko alueeseen vain Hallakummun nimellä. Tässä tutkielmassa käytän pseudonyymiä Ylämaa yleisnimityksenä koko asukasyhdistyksen toiminta-alueelle.

Asukasyhdistyksestä käytän nimeä Ylämaan asukasyhdistys, joka on niin ikään pseudonyymi, ei asukasyhdistyksen virallinen nimi. Käytän tässä tutkielmassa pseudonyymejä alueen asukasyhdistysaktiivien anonymiteetin suojaamiseen. En käytä tutkielmassa asukasyhdistysaktiivien oikeita nimiä tai anna mitään muitakaan tietoja, joiden perusteella heidät olisi mahdollista tunnistaa.

Asukasyhdistyksen toimialueella Hallakumpu erottuu selvästi kolmesta muusta asuinalueesta. Kolme muuta asuinalueita ovat omakoti- ja rivitalovoittoisempia alueita, jotka on rakennettu myöhemmin kuin Hallakummun alue. Hallakumpu on asukasmäärältään isoin alue asukasyhdistyksen toiminta-alueella. Hallakumpua voidaan kuvata selvästi vuokratalovoittoiseksi, sillä vuokratalojen osuus alueella on melkein 70 prosenttia. Asuinalueella tulotaso jää selvästi muita pääkaupunkiseudun alueita heikommaksi, sillä Hallakummussa tulotaso on noin 20 prosenttia matalampi kuin koko kaupunkialueen keskiarvoinen tulotaso. Myös koulutustaso Hallakummun alueella on verrattain matala, sillä työikäisistä vain noin 20 prosentilla on korkeakoulututkinto. Muilla alueilla korkeakoulutettuja saattaa parhaimmillaan olla yli 60 prosenttia väestöstä. Työttömyysaste Hallakummun alueella on pysynyt 1990-luvun laman jälkeenkin korkealla eli noin 20:ssä. Muilla pääkaupunkiseudun alueilla työttömyysaste saattaa olla vain 7. Lisäksi julkisia palveluja käytetään alueella huomattavasti enemmän kuin muilla paremman tulotason alueilla. (Helsinki alueittain 2017.) Hallakummulle on myös muodostunut julkisessa keskustelussa selvä stigma huono-osaisena asuinalueena, jota se monella mittapuulla onkin. Hallakummun voidaan sanoa muodostavan Kortteisen, Elovainion ja Vaattovaaran (2006) käsitteistämän köyhyystaskun tai eriarvoisuuden tiivistymän, kuten Junnilainen (2019) sitä kuvaa.

Aineistona tutkielmassani käytän Ylämaan asukasyhdistyksen toimintavuosien mittaan kokoamia arkistoja. Aineistoni koostuu kokouspöytäkirjoista, kokouskutsuista, erilaisista tapahtuma-ilmoituksista, lausunnoista, kirjelmistä, kannanotoista, sähköposteista ja lehtileikkeistä, jotka koskevat aluetta ja asukasyhdistystä. Aineisto on kerätty Luhtakallion ja Mustrannan (2017) sekä Junnilaisen (2019) tutkiessa samaa asuinalueita osana aiempia tutkimusprojekteja liittyen lähiöelämään ja poliittiseen osallistumiseen. Asukasyhdistys on antanut luvan aineiston tutkimuskäyttöön. Aineisto tarjoaa mahdollisuuden tutkia asukasyhdistystä ja Hallakummun aluetta myös historiallisesta näkökulmasta käsin.

Lopullinen aineistoni koostuu 1980-luvulta neljästä kappaleesta artikkeleita. 1980-luvulta aineistoa on vain vähän, sillä asukasyhdistys aloitti aktiivisen toimintansa vasta vuonna 1998. Halusin kuitenkin sisällyttää 1980-luvun aineiston, sillä se luo tiettyä kontekstia asukasyhdistyksen

toimintaympäristölle. 1990-luvulta aineistoa on 139 asiakirjaa ja 169 artikkelia, joista valtaosa on vuosien 1998–1999 ajalta. 2000-luvulta artikkeleita on 350 ja erilaisia asiakirjoja 500. 2010-luvulta asiakirjoja on 90 ja artikkeleita 20. Yhteensä aineistoa on 1272 valokuvan verran. Kuvaan aineiston sisältöä tarkemmin luvussa 5 Ylämaan asukasyhdistys.

Toteutan tutkielmani laadullisena tutkimuksena. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä se, että siinä tarkastellaan aineistoa usein kokonaisuutena (Alasuutari 1999, 38). Tutkimusotteeni on abduktiivinen, eli tutkimukseni tulokset muodostuvat aineiston sekä teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Abduktiivisen analyysin kehitti alun perin Charles Peirce (1839–1914). Abduktiivinen analyysi rakentuu siten, että uuden teorian muodostus mahdollistuu vain silloin, kun havaintojen tekoon liittyy tietty johtajatus (guiding principle). Näin ollen uusi teoria ei synny vain pelkkien havaintojen pohjalta, kuten esimerkiksi induktiivisessa analyysissä. Tutkijalla tulee olla jonkinlainen esiyymmärrys aiheesta, sillä ilman sitä päädyttäisiin vain kuvaamaan havaintoja, eikä oleellisten seikkojen valikoiminen olisi mahdollista. (Anttila 2014.) Abduktiivinen analyysi ottaa huomioon sen, että tutkija kohdistaa huomionsa jostain syystä tiettyihin tärkeiksi oletettuihin seikkoihin, joista saadaan johtolanka varsinaisen analyysin lähtökohdaksi. Johtolanka voidaan myös hylätä tai sitä voidaan muuttaa tutkimuksen edetessä. (Grönfors 2011, 19–20.) Tässä tutkielmassa tämä johtolanka tai johtajatus muodostuu politiikan paikoista, joita aineistostani etsin.

Aineiston ja tutkimuskysymyksien perusteella valitsin tutkielmani varsinaiseksi analyysimenetelmäksi kehysanalyysin, sillä se sopii hyvin aineistoni käsittelyyn valitsemieni tutkimuskysymyksien näkökulmasta. Kehysanalyysissä teksti jaotellaan tiettyjen ominaisuuksien perusteella erilaisiin kehyksiin. Kehyksissä tiivistyy jotakin merkityksellistä tarkasteltavasta kokonaisuudesta. Kehykset ovat muuntuvia, joten kehysanalyysi sopii dynaamisena menetelmänä laajaan ja monimuotoisen aineistoni analysointiin. Kehysanalyysi tavoittaa myös historiallisen muutoksen ja antaa työkalun sen tarkastelemiseen. (Luhtakallio 2005, 192; Puroila 2002, 17.)

Kehysanalyysin peruslähtökohta on väittämä, jonka mukaan kaikki tapahtumat, joihin osallistumme tai joita seuraamme, tarvitsevat jonkin perustavan ymmärtämisen avaimen, eli vastauksen kysymykseen ”mitä tässä on tekeillä?” (Goffman 1986; Luhtakallio 2005). Kehys antaa tuohon kysymykseen vastauksen (Peräkylä 2001, 356). Kehysten kautta voimme havainnoida, tunnistaa ja nimetä asioita. Kehykset luovat merkityksen erilaisille tilanteille ja toiminnalle. (Seppänen & Väliverronen 2012, 97.) Asioiden merkitysisältö ja sen määrittely perustuu siihen kehykseen, jossa asioita tulkitaan. Esimerkiksi, onko kollegan sanailu tulkittavissa loukkaavaksi vai hyväntahtoiseksi

vitsailuksi? Onko hiljaisen pöytäseurueen tunnelma surullinen vai vihamielinen? Onko puistossa makaava ihminen avuntarpeessa vai päiväunilla? Tilanteen selvittämiseksi etsimme merkkejä oikean tulkintakehyksen löytämiseksi. (Rönkä 2011, 24.)

Alun perin Erving Goffman (1922–1982) kehitti kehysanalyysin arkielämän kasvokkaisen vuorovaikutuksen tutkimiseen 1970-luvulla. Goffmanin mukaan kehystäminen on ihmisille luonteenomaista toimintaa, jonka avulla he pyrkivät jäsentämään omia kokemuksiaan maailmasta. (Luhtakallio 2005, 191.) Sittenkin kehysanalyysiä on kuitenkin sovellettu moneen erilaiseen tutkimukseen, kuten kuvien, lehtitekstien, haastattelu- sekä havainnointiaineistojen analysointiin. Kehysanalyysi ikään kuin valottaa sitä tapaa, jolla vaikutetaan ihmisen tietoisuuteen vaihtamalla informaatiota yhdestä paikasta toiseen: esimerkiksi puheen, uutisten tai novellin välityksellä (Entman 1993, 51–52). Kehysanalyysi ei aseta tarkkoja ohjeita siitä, kuinka kehykset voidaan muodostaa sosiaalisessa elämässä. Kehysanalyysi on enemmän lähestymistapa kuin tarkkaan rajattu analyysimenetelmä. (Puroila 2002, 51–52.) Näin ollen se luo myös tutkijalle enemmän omaa määrittelyvaltaa kehysten nimeämisessä ja luokittelussa.

Kulttuuriset tekstit, joihin oma aineistonikin lukeutuu, puhuvat aina jostakin näkökulmasta käsin objektivoiden viestinnän osapuolille yhteisesti koettua ja havaittua. Kehystäminen on prosessi, jossa tuotetaan merkityksiä vuorovaikutuksessa tilanteen kontekstin kanssa. Tietyn kehyksen avulla ilmiö kiinnittyy johonkin tilaan ja aikaan. (Luhtakallio 2005, 192.) Kehyksien välisissä suhteissa ilmenee usein päällekkäisyyttä ja arkielämä on Goffmanin mukaan täynnä erilaisia ja eri tavoin limittäisiä sekä risteäviä kehyksiä. (Peräkylä 2001, 357.) Entmanin mukaan (1993) kehystäminen sisältää valintaa ja tärkeyden määrittämistä. Kehykset korostavat tiettyjä informaation osia tarkasteltavasta asiasta, joka on kommunikaation kohteena, ja määrittää nuo asiat tärkeiksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kehystämällä tietystä informaation osasta tehdään huomattavampi, merkityksellisempi tai muistettavampi yleisölle. Mitä tärkeämmäksi informaation osa muodostuu, sitä todennäköisemmin vastaanottaja ymmärtää tuon tiedon, huomaa sen merkityksen ja lopulta prosessoi sekä säilöo sen muistiinsa. Kulttuuriset tekstit voivat tehdä jostakin tiedon osasta tärkeämmän sijoittamalla sen tiettyyn kohtaan tekstiä, toistamalla sitä tai yhdistämällä sen johonkin kulttuurisesti tuttuun symboliin. Kehykset valikoivat ja kutsuvat huomioita tiettyihin todellisuuden näkökulmiin, joka tarkoittaa sitä, että kehykset samanaikaisesti suuntaavat huomiota pois toisista näkökulmista. Näin ollen useimmat kehykset määrittyvät sisällyttämisen ja ulossulkemisen kautta. Tiedon vastaanottajan reaktioon vaikuttaa selvästi se, hahmottaako ja prosessoiko hän tietoa vain yhdestä tulkinnasta käsin ja onko hänellä vähän tai ei ollenkaan tietoa muista vaihtoehdoista. (Entman

1993, 52–54.) Esimerkiksi poliittista osallistumista tutkittaessa on erityisen tärkeää huomata myös ne asiat, jotka jätetään sanomatta tai suljetaan ulos. Käsittelen tällaisia asioita erityisesti luvussa 8. erontekoja ja näkymättömiä aiheita.

Kehykset ovat Entmanin (1993, 53) mukaan merkityksellisiä ainakin neljässä eri viestinnän vaiheessa. Ensimmäisenä viestijä tekee tietoisia tai tiedostamattomia kehystämispäätöksiä siitä, mitä hän aikoo sanoa. Tässä viestijää ohjaa kehys, joka organisoi hänen omaa ajatusmaailmaansa. Toisena tekstissä kehys näyttäytyy tiettyjen avainsanojen, fraasien, stereotyyppien, tietolähteiden ja lauseiden olemassaolona tai niiden puuttumisena. Kolmantena vastaanottajan ajattelua ohjaavat kehykset eivät välttämättä noudata tekstin kehyksiä ja niitä kehyksiä, joita viestijä on tarkoittanut, vaan vastaanottajan omat kokemukset vaikuttavat hänen havaitsemiin kehyksiin. Neljäntenä Entman tuo esiin, että on tunnistettavissa tavallisia kehyksiä, jotka pätevät suureen osaan ihmisten ajatuksista.

Tässä tutkielmassa sovellan kehysanalyysiä jälkikäteen rekonstruoidusti, eli en tutki tietyssä tilanteessa tiettyä aikana tapahtuvaa kasvokkaista vuorovaikutusta, kuten kehysanalyysin kehittäjä Goffman, vaan muodostan kehyksiä kirjallisesta aiheistostani jälkikäteisesti. Kehysanalyysin kautta pyrin tavoittamaan aineiston monimuotoisuuden ja ajallisen muutoksen. Paikannan kehysanalyysin avulla aineistossa toistuvia aiheita, puhumisen tapoja, sanontoja, stereotyyppioita ja aiheita, jotka asukasyhdistyksen jäsenten kommentoissa tai heidän tuottamissa teksteissään toistuvat. Kehyksien avulla asukasyhdistys luo merkityksiä tietyille asioille, jotka se kokee erityisen tärkeiksi ja samalla jättää toiset asiat vähäisempään asemaan. Joistain asioista ei puhuta lainkaan. Kehykset asettavat tietyt asiat merkityksen piiriin ja arvottavat nuo asiat tärkeiksi. Kehysanalyysin tukena käytän teemoittelua. Kehykset ovat teemoja laajempia ja ulottuvat yli teemojen. Osa kehyksistä toistuu eri teemojen yhteydessä, sillä kehyksien välisissä suhteissa ilmenee usein päällekkäisyyttä ja arkielämä on täynnä erilaisia limittäisiä ja risteäviä kehyksiä. (Peräkylä 2001, 357.) Teemojen avulla olen selkeyttänyt analyysin tuloksien esittämistä tutkielmani lukijalle.

Valitsin tutkielmani menetelmäksi kehysanalyysin, jota täydennän teemoittelun avulla. Kehysanalyysi sopii aineistoni analysointiin, sillä kyseessä ei ole tarkkaan määritelty analyysimenetelmä, vaan enemmänkin lähestymistapa (Puroila 2002, 51–52). Aineistoni on monipuolista ja koostuu keskenään hyvin erilaisista teksteistä ja kuvista, joiden analyysi kehysanalyysin avulla on hedelmällistä. Tiukkaan rajattu menetelmä, kuten esimerkiksi sisällönanalyysi, jota aluksi harkitsin työhöni, olisi saattanut kadottaa aineistosta jotakin merkittävää, sillä se yksipuolistaa ja rajaa tiukasti sen, mitä analyysissä huomioidaan. Halusin kehysanalyysin

avulla tavoittaa aineistoni monipuolisuuden ja saada eri tasoja näkyviin, kuten myös ajallista muutosta. Koska tutkin asukasyhdistyksen muodostamaa poliittista tilaa, pyrin kehysanalyysin avulla löytämään poliittiseen toimintaan liittyviä toistuvia ilmaisuja avainsanojan, fraaseja, stereotypioita ja lauseiden olemassaoloa tai niiden puuttumista. Poliittinen tila ilmenee kehysanalyysin kautta esimerkiksi tiettyjen vaikuttamiskeinojen toistumisena, tiettyjen politisoitavien teemojen toistumisena tai puuttumisena ja joidenkin asukasryhmien asioiden näkymättömyytenä. Ajallista muutosta tutkin huomioimalla mahdollisen muutoksen puhetavoissa, eli esimerkiksi toistetaanko tiettyä ilmaisua enemmän 1990-luvulla kuin 2010-luvulla.

Varsinainen analyysiprosessi alkoi, kun aloitin aineistoni käsittelyn käymällä pintapuolisesti koko aineiston läpi. Ensimmäisellä tarkastelukerralla käänsin asiakirjat oikeinpäin lukemisen helpottamiseksi ja poistin aineistosta epäselvät asiakirjat tai muuten tutkimukseni kannalta tarpeettomat asiakirjat, kuten sähköpostien postituslistat tai erilaiset osallistumislueletot, joissa ei ollut tutkimuskysymysten kannalta relevanttia tietoa. Järjestelin aineistoa myös jakaen lehtiartikkelit ja raportit erillisiin tiedostoihin. Myös eri vuosikymmenet jaoin eri tiedostoihin, jotta pystyin hahmottamaan ajallisen muutoksen aineistostani. Seuraavaksi luin aineiston huolellisesti tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen ja etsin ilmauksia, jotka olivat merkityksellisiä tutkimuskysymysten kannalta. Koska kehysanalyysi on semioottinen menetelmä, etsin toistuvia ilmaisuja, kategorioita, puhetapoja ja stereotypioita. Merkitsin näitä ilmauksia eri väreillä alleviivaten. Listasin eri vuosikymmeniltä esiin tulleita tutkimuskysymysten kannalta olennaisia kohtia allekkain erilliseen asiakirjaan.

Kehysanalyysin hyödyntäminen jalostui tutkielman teon aikana. Aluksi keräsin aineistossa toistuvia teemoja, joiden sisällöllinen ero kehyksiin oli aluksi haastava tunnistaa. Päätin jakaa analyysin pääteemoihin ja esitellä pääteemojen avulla aineistostani havaitsemat kehykset, jotka syvemmän analyysin jälkeen alkoivat hahmottua teemojen yhteyteen. Teemoittelu toimi tässä tutkimuksessa ensimmäisenä työkaluna aineiston jäsentämisessä ja analyysissä, jota lähdin sen jälkeen syventämään kehysanalyysin avulla. Näin sain aineistosta tutkimuskysymyksieni kannalta kiinnostavat ja oleelliset ilmiöt esille. Muodostamani kehykset toimivat teemoja laajempina analyysiyksiköinä ja sama kehys saattaa ilmentyä useamman teeman yhteydessä. Käytin teemoittelua kehysanalyysin apuna, jotta tutkimustulokset saattoi jakaa selviin kategorioihin. Rajasin analyysin keskiöön vain asukasyhdistysaktiivien äänen. Analyysin ulkopuolelle rajautuivat siis yksittäisten paikallisten asukasyhdistykseen kuulumattomien asukkaiden mielipidekirjoitukset tai kommentit, sillä niiden ei voida katsoa edustavan tutkimani asukasyhdistyksen kantaa.

Aineistossa puheenaiheet vaihtelevat pienistä konkreettisista asioista suurempiin koko suomalaista yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Konkreettinen pieni mikrotason puheenaihe on esimerkiksi kuoppa tiessä lähellä erään asukasyhdistysaktiivin kotia tai esteettömän pääsyn takaaminen tiettyyn alueen palveluun, eli rullatuolirampin rakentaminen. Jos tapauksia tarkastellaan suuressa, koko yhteiskunnan ja kansalaisvaikuttamisen mittakaavassa, nämä ongelmat näyttäytyvät ehkä pieninä. Ne ovat kuitenkin paikallisesti merkittäviä ja jokapäiväistä elämää haittaavia tekijöitä, joihin asukasyhdistys haluaa tarttua. Nämä pienemmät mikrotason asiat muodostavat enemmistön aineistossa. Makrotason asioita aineistossa ovat esimerkiksi palveluiden katoaminen alueelta ja asukasrakenteen muuttuminen. Palveluiden katoaminen syrjäseuduilta ja kaupunkien laitamilta kohti kaupunkien keskusta on tyypillinen koko Suomea koskeva kehityskulku, joka ei ole vain tutkimani asuinalueen asukkaiden ongelma. Käsittelen palveluiden katoamista tarkemmin luvussa 7 jähmeän viranomaisyhteistyön teeman yhteydessä. Asukasrakenteen muuttuminen viittaa väestön ikääntymiseen ja maahanmuuttajien määrän lisääntymiseen alueella. Myös tämä on laaja, koko Suomea koskeva kehityskulku. Toisaalta on huomattava, että etenkin maahanmuuttajien määrä on tutkimusalueella suhteellisesti korkeampi kuin monilla muilla lähiöalueilla. Aineistoani tutkimalla tämä ei kuitenkaan välity, sillä asukasyhdistyksen toiminnassa monikulttuurinen ympäristö ja maahanmuuttajien määrän lisääntyminen alueella ei juuri nouse esiin.

Tässä luvussa olen esitellyt tarkemmin työssäni käyttämäni aineistoa ja menetelmää sekä sitä, miksi valitsin juuri kehysanalyysin ja täydensin sitä teemoittelua apuna käyttäen. Selvitän seuraavissa analyysiluvuissa tarkemmin mistä ja miten aineistossa asioista puhutaan. Analyysiluvut koostuvat kolmesta erilaisesta pääteemasta, joiden yhteydessä käsittelen aineistossa ilmeneviä kehyksiä. Analyysi alkaa tutkimani Ylämaan asukasyhdistyksen kuvailulla, jossa tuon esille tarkemmin kuvaillen aineistonani toimivaa asukasyhdistyksen arkistoa ja sen sisältämiä asiakirjatyypppejä. Analysoin myös sitä, kuinka asukasyhdistyksen toiminta on muuttunut vuosina 1998–2015.

5 YLÄMAAN ASUKASYHDISTYS

Esittelen tässä luvussa tarkemmin tutkimaani Ylämaan asukasyhdistystä ja sen toimintaa. Kuvaan ensin monipuolista aineistoani laajemmin ja syvällisemmin ja avaan tarkemmin erilaisten asiakirjojen sisältöjä ja sitä, miksi juuri nämä asiakirjat ovat päätyneet asukasyhdistyksen arkistoihin. Luvussa 5.1. analysoin tarkemmin ajallista muutosta toimintavuosina 1998–2015 ja sitä, kuinka yhdistyksen

toiminta on vuosien mittaa muuttunut, millaisia haasteita se on kohdannut ja kuinka sen poliittisen vaikuttamisen keinovalikoima on mahdollisesti muuttunut.

”Asukasyhdistyksen tarkoituksena on kehittää alueensa henkistä ja sosiaalista hyvinvointia osallistumalla ja vaikuttamalla kaupunkisuunnitteluun, edistää kotiseututuntemusta, hyvää yhteishenkeä sekä viihtyvyyttä.”

Näin asukasyhdistys itse kuvaa toimintaansa yhdistyksen perustamisvuonna 1998 toimintakertomuksessaan. Lainaus kuvaa hyvin asukasyhdistyksen toiminnan peruspilareita ja tiivistää sen toimintaperiaatteen ytimekkäästi. Asukasyhdistyksen päämääränä on kehittää alueellista hyvinvointia etenkin kaupunkisuunnittelun kautta sekä edistää kotiseututuntemusta ja yhteishenkeä alueella. Asukasyhdistyksen tehtävänä on puhua alueen asukkaiden puolesta ja rakentaa asuinalueen identiteettiä. Lainaus summaa myös asukasyhdistyksen poliittisen vaikuttamisen päämäärät. Oman alueen hyvinvoinnista ja positiivisesta kehityksestä halutaan pitää kiinni ja sitä halutaan edistää.

Aineistoni koostuu kokonaisuudessaan tutkimani asukasyhdistyksen arkistoista eli asiakirjoista, joita asukasyhdistyksen aktiivit ovat toimintavuosien varrella keränneet talteen itselleen. Asukasyhdistyksen arkistoihin on kerätty ennen kaikkea sellaista materiaalia asukasyhdistyksen toiminnasta, jonka aktiivit itse näkevät merkityksellisenä ja säilyttämisen arvoisena. Arkistot piirtävät asukasyhdistyksen haluaman kuvan yhdistyksestä, sen toiminnasta ja muutoksista vuosien varrella. Lisäksi arkistot esittävät toiminnan kohteena olevan asuinalueen siinä valossa, joka asukasyhdistykselle on ollut merkittävä. Joku muu kuin asukasyhdistyksen aktiivi saattaisi esittää asuinalueesta hyvin toisenlaisen kuvan vuosien varrelta. Se, mitä yhdistyksen toiminnasta säilötään arkistoihin, heijastaa myös kuvaa asukasyhdistyksen aktiiveista ja kertoo siitä, mikä heille on tärkeää muistaa yhdistyksen toiminnasta, alueen elämästä ja paikallisuudesta. Arkistot tuovat esiin asukasyhdistysaktiivien omat arvot, kiinnostuksenkohteet, mielipiteet ja ajatuksen siitä, minkälaisella asuinalueella he asuvat ja miten tuota aluetta tulisi kehittää. Esiin nousee myös se, kuinka alue halutaan esittää ulkopuolisille, jotka eivät ole välttämättä ikinä alueella käyneet.

Laaja aineistoni on monipuolista ja se sisältää monia erityyppisiä asiakirjoja, joita tutkimani asukasyhdistys on vuosien saatossa kerännyt arkistoonsa liittyen asukasyhdistyksen toimintaan tavalla tai toisella. Aineistoni koostuu asukasyhdistyksen kokouspöytäkirjoista, kokouskutsuista, erilaisista tapahtumailmoituksista, lausunnoista, kirjelmistä, kannanotoista, sähköposteista ja lehtileikkeistä, jotka koskevat asuinaluetta ja asukasyhdistystä. Kaikki asiakirjatyytit kuvastavat

aluetta ja sen asukasyhdistystä hieman erilaisista näkökulmista. Aineiston asiakirjat sijoittuvat ajallisesti vuosille 1980–2015. Suurin osa asiakirjoista on vuosilta 1998–2015.

Enemmistö aineistostani muodostuu erilaisista sanomalehtiartikkeleista. Artikkeleista suurin osa on paikallislehdistä, mutta mukana on myös muutamia suuremman levikkialueen lehtijuttuja. Isoimpina lehtinä Helsingin Sanomat ja Iltalehti. Alueella on ollut aineistoni ajallisen läpileikkauksen mittaan useita paikallislehtiä. Tutkimani asukasyhdistys julkaisi myös omaa paikallislehteään muutaman vuoden ajan 2000-luvun alussa, joka mahdollisti hyvin konkreettisen alustan mielipiteen ilmaisulle. Alueen paikallislehdet olivat tyypillisesti ilmaisjakelun piirissä, joten ne olivat periaatteessa kaikkien asukkaiden saatavilla huolimatta esimerkiksi tulotasosta. Paikallislehtien artikkelit käsittelevät pääsääntöisesti asuinalueella tapahtuvia muutoksia, suunnitelmia, tapahtumia, huolenaiheita, parannusehdotuksia tai esimerkiksi valtakunnan poliitikkojen vierailuja alueella. Asukasyhdistyksen aktiivien ääni tulee esiin lehtiartikkeleiden haastattelujen kautta. Lisäksi monet uutisoinnin aiheena olevat asiat ovat asukasyhdistyksen ajamia tai sen toimintaan oleellisesti liittyviä.

Varsinaisten paikallislehtiartikkeleiden lisäksi aineistossa on runsaasti asukasyhdistysaktiivien mielipidekirjoituksia, joita on julkaistu paikallislehdissä. Mielipidekirjoitukset käsittelevät yleensä ongelmia tai epätoivottuja kehityssuuntia, joita asukkaat ovat alueella huomanneet. Näihin syynä on yleensä julkishallinto. Usein mielipidekirjoituksissa esitetään kehitysehdotuksia ja ideoita, joilla asiat voisi tehdä toisin. Mielipidekirjoituksista suurin osa on asukasyhdistyksen puheenjohtajan kirjoittamia, sillä puheenjohtaja on ollut kaikkein aktiivisin kirjoittaja asukasyhdistyksen jäsenistä. Paikallislehtien mielipidepalstat toimivat myös tietynlaisina politisoinnin väylinä, joilla asukasyhdistyksen ajamat asiat saadaan laajemman julkisuuden tietoisuuteen. Tällä tavalla asukasyhdistys edistää myös paikallisen äänen ja asukkaiden mielipiteiden julkittomista. Toisaalta paikallislehden tavoittama julkisuus on hyvin paljon rajallisempi verrattuna esimerkiksi Helsingin Sanomien levikkialueeseen. Yleensä nämä asukasyhdistysaktiivien mielipidekirjoitukset ovat polveilevia, monisanaisia ja niissä käytetty kieli on värikästä. Mielipidekirjoitusten aiheet vaihtelevat läheisen puiston koirankakkaongelmasta paikallisen terveyskeskuksen säilyttämiseen. Lehtiaineistoon sisältyvät myös erilaiset tapahtumailmoitukset ja kutsut asukasyhdistyksen järjestämiin tapahtumiin. Toki ilmoituksia on paikallislehtien lisäksi jaettu jalkaisin asukkaiden postilaatikoihin tai ripustettu ilmoitustauluille.

Toinen suuri aineistotyyppi koostuu asukasyhdistyksen pöytäkirjoista. Pöytäkirjat ovat formaaleja asiakirjoja, jotka on laadittu yhdistystoiminnalle ominaiseen raportointityyliin asukasyhdistyksen

hallituksen kokoontuessa. Aukasyhdistys kokoontui keskimäärin noin 10 kertaa vuodessa ja tuotti jokaisesta kokouksesta pöytäkirjan. Pöytäkirjat noudattavat samaa mallia vuodesta toiseen. Pöytäkirjoissa käytetään asiakieltä ja ne sisältävät varsin rajallisesti asukasyhdistysaktiivien varsinaisia mielipiteitä tai puheenvuoroja. Pääasiassa raportit kuvaavat asukasyhdistyksen kokousten kulkua ja päätettäviä asioita. Pöytäkirjat kuvaavat tarkasti esimerkiksi yhdistyksen taloudellista tilannetta, sillä niissä ilmoitetaan budjetit kaikille yhdistyksen toimintavuosille, jäsenmäärää ja sen muutoksia, toiminnan tavoitteita ja muita asukasyhdistyksen käytännön toimintaan liittyviä asioita.

Aineisto sisältää myös asukasyhdistyksen toimintakertomuksia, joissa summataan kuluneen toimintavuoden pääkohdat yhteen ja tuodaan ilmi esimerkiksi kaikki toimenpiteet, joihin vuoden aikana on ryhdytty. Toimintakertomuksien ohella aineistossa on toimintasuunnitelmia joissa kartoitetaan asukasyhdistyksen tavoitteita seuraavalle toimintavuodelle. Näistä käy ilmi, minkälaisia kirjelmiä, lausuntoja tai adresseja haluttaisiin tehdä ja mihin asiaan liittyen. Toisaalta pöytäkirjoista ja toimintakertomuksista käy ilmi myös se, mihin ei tartuta. Aukasyhdistys saa vuosien mittaan monenlaisia yhteistyöehdotuksia muiden toimijoiden kanssa, joihin ei suinkaan aina tartuta.

Aineistosta löytyy jonkin verran asukasyhdistyksen tekemiä kirjelmiä, lausuntoja ja kannanottoja, joiden kautta asukasyhdistys pyrkii vaikuttamaan alueella tapahtuviin uudistuksiin. Nämä kuvaavat konkreettisesti niitä poliittisen vaikuttamisen keinoja, joita asukasyhdistyksellä on käytettävissä. Kirjelmät, lausunnot ja kannanotot on yleensä suunnattu julkisen sektorin toimijoille, eli poliitikoille tai kaupungin hallinnossa toimiville tahoille. Lisäksi aineistosta löytyy jonkin verran asukasyhdistyksen ja alueen muiden, lähinnä kolmannen sektorin, toimijoiden välisiä sähköpostiviestejä, jotka käsittelevät yhteistoimintaa alueella. Näistä voidaan päätellä se, kuinka aktiivisesti yhteistyötä tehdään muiden alueen toimijoiden kanssa.

Tässä luvussa olen esitellyt tarkemmin, millaisista asiakirjoista tutkielmani aineisto koostuu. Lisäksi toin esiin, kuinka nämä asiakirjat kuvastavat Ylämaan asukasyhdistystä. Aukasyhdistyksen arkistoon valitut asiakirjat kuvaavat asuinaluetta ja sen elämää asukasyhdistyksen toivomalla tavalla. Arkistot jättävät asukasyhdistyksestä myös jäljen seuraaville sukupolville. Seuraavaksi kuvaan, kuinka Ylämaan asukasyhdistyksen toiminta on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Kuvaan ensin lähielämän yleistä historiallista kontekstia Suomessa ja sitä, kuinka tämä on luonut pohjan negatiiviselle puhetavalla, joka lähiöihin on liitettyä.

5.1 Ajallinen muutos

Sotien jälkeinen Suomi alkoi kaupungistua teollistumisen myötä hurjalla vauhdilla. 1950–60-luvuilla rakennettiin kaupunkien reunamille suuria kerrostalolähiöitä vastaamaan maalta muuttavan väestön asuntotarpeeseen. Kerrostaloissa asui vuoteen 1975 mennessä yli 50 prosenttia suomalaista. Suomen valtio rahoitti lähiörakentamista asettaen samalla sosiaalisia ehtoja lähiöiden asukasvalintoihin, josta marginalisoinnin voidaan sanoa alkaneen. Lähiöihin liittyneet puhetavat ja niissä käytetyt kehykset ovat muuttuneet vuosikymmenten mittaan. (Wallin 2014, 509.) Lähiörakentamisen alkuaikoina 1960-luvun alussa lähiöistä puhuttiin uutena urbaanina mahdollisuutena. 1960-luvun puolivälin paikkeilla lähiöistä puhuttiin jo arkipäiväisemmin suurten lupauksen ja odotusten jäädessä taakse. 1960-luvun loppupuolelta alkaen lähiöiden puutteisiin alettiin kiinnittää huomiota, jolloin esiin nousi ongelmakeskeinen puhetapa. (Roivainen 1999, 39–56.)

Ongelmakeskeinen puhetapa jatkui suhteellisen samanlaisena 1990-luvun alkupuolelle saakka. Ongelmakeskeisessä puhetavassa painopiste oli yksipuolinen ja keskittyi lähiöiden ongelmiin ja niiden ratkaisuyrityksiin. (Roivainen 1999, 39–56.) Ongelmapuheen ytimessä olivat lähiöelämän yksipuolisuus, lamakaudet ja työttömyys (Norvasuo 2016, 8). 1990-luvun puoliväliin tultaessa ongelmalähiöpuhetapa muuttui kansainvälisten vaikutteiden myötä puheeksi urbaaneista slummeista. Suomessa urbaanit slummit paikantuivat laman myötä suurtyöttömyyden vaivaamiin lähiöihin, joihin myös tutkimusalueeni sijoittuu. Toisaalta 1990-luvulla alettiin puhua lähiöistä myös kotiseutuina, jonka kautta lähiöille rakennettiin paikallista ja historiallista identiteettiä. (Roivainen 1999, 114.) 2000-luvulla lähiöistä on puhuttu etenkin sosiaalisen eriytymisen ja maahanmuuton kautta. Lähiökehittämisestä on suunnattu erityisesti fyysisen ympäristön parantamiseen. (Norvasuo 2016, 8.) Lisäksi 2000-luvulla lähiöihin ja erityisesti lähiöiden asukkaisiin on kohdistettu erilaisia osallistamishankkeita ja -projekteja (Junnilainen 2019, 147–148).

Aineistoni muodostaa historiallisen läpileikkauksen asuinalueen neljältä vuosikymmeneltä. Edellä kuvaamani teemat ovat nähtävissä aineistossani. 1980-luvulta aineisto on hyvin suppea ja korostaa lähinnä alueen huonoa mainetta. Lisäksi 1980-luvun aineisto tuo esiin historiallisen pohjan tai kontekstin huonon maineen vastustukselle, jota asukasyhdistys ja asukkaat tuovat teksteissään esiin myös myöhemmillä vuosikymmenillä. 1980-luvun aineisto-otteissa korostuu etenkin erään tutkijan julkiset kommentit asuinalueesta kurjistuvana ongelmalähiönä ja slummina, jossa kytee potentiaali väkivallalle ja mellakoille. 1980-luvun aineisto kuvastaa konkreettisesti Roivaisen (1999, 104)

sanomalehtikirjoittelua seuranneen tutkimuksen urbaanin slummin kategoriaa, joka tarjosi tehokkaan välineen köyhyyden uhrien leimaamiseen.

1990-luvun aineisto on pääsääntöisesti vuosilta 1998 ja 1999, jotka olivat asukasyhdistyksen aktiivivuosia. 1990-luvun lopussa asukasyhdistys oli juuri perustettu ja tulevaisuuden suunnitelmat suuria. Ajatuksena oli, että passiivisuuden aikakausi päättyisi ja uuden osallistumismuodon myötä paikallisia asioita saataisiin ajettua eteenpäin. Yksi keskeisimmistä hankkeista asukasyhdistykselle oli yhteisen asukastalon perustaminen, jossa voitaisiin kokoontua ja järjestää erilaista toimintaa alueen asukkaille. Asukastalon oli määrä luoda yhteishenkeä alueelle ja mahdollistaa yhdistyksen ja asukkaiden konkreettinen kokoontuminen yhteen. 1990-luvun lopussa asukasyhdistys kokousti usein ja yritti aktiivisesti houkutella uusia jäseniä tuoreen yhdistyksen riveihin. Asukasyhdistyksen toimintaa mainostettiin runsaasti paikallislehdissä ja tietoutta yhdistyksen olemassaolosta haluttiin levittää kaikille alueella asuville. Yhteistoiminta muiden alueen yhdistysten ja tahojen kanssa oli runsasta, sillä asukasyhdistys haluttiin nähdä ennen kaikkea muut alueen toimijat yhdistävänä elimenä, joka alueelta oli aiemmin puuttunut. Alla olevassa aineistolainauksessa asukasyhdistys kommentoi hyvin positiiviseen sävyyn omaa toimintaansa. Lainauksen mukaan asukasyhdistys on ollut aktiivinen ja tuloksellinen. Suhteita yhteistyökumppaneihin on saatu luotua. Lainausta on asukasyhdistyksen pöytäkirjasta 1990-luvun lopulta.

”Asukasyhdistys itse näkee toimineensa erittäin aktiivisesti ja tuloksia tuottavasti, luonut hyvät ja rakentavat suhteet useisiin yhteistyökumppaneihin.”

Sävy kaikissa 1990-luvun lopun asiakirjoissa on positiivinen ja toiveikas. 1990-luvun lopulla tapahtumia järjestettiin myöhempiin vuosikymmeniin verrattuna runsaasti ja osallistujamäärät olivat kohtalaisen suuria, sillä tarjolla oli monenlaista ohjelmaa. Useissa tapahtumissa oli esiintyjä monen ikäisille asukkaille ja esiintyvät artistit olivat omana aikanaan tunnettuja. Esimerkiksi markkinatapahtuma keräsi yli 2000 osallistujaa vuonna 1998. Paikalliset asukkaat vaikuttivat paikallislehdissä olevien kommenttien perusteella tyytyväisiltä, että yhteistoimintaa ja etenkin kaikille ilmaisia tapahtumia järjestettiin. Asukkaiden kokemuksia kommentoitiin esimerkiksi asukasyhdistyksen raportissa vuonna 1999 seuraavasti: *”yhdessä kokemista ja iloitsemista, sen mahdollistamista kiiteltiin”*.

Poliittisen vaikuttamisen keinoista varsinkin kirjelmät olivat yleisiä 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. 1990-luvulla asukasyhdistys laati vetoomuksen paikallisen elintarvikeliikkeen

vuokrankorotusta vastaan, teki anomuksen paikallisen pankkikonttorin säilyttämisen puolesta, ajoi paikallisen asukastalon perustamista kirjelmällä kaupunginhallitukselle, laati muistutuksen ampumaradan perustamista vastaan ja teki kirjelmän leikkipuiston peruskorjauksen puolesta. Politisoitavat asiat olivat hyvin paikallisia ja konkreettisia jokapäiväiseen elämään alueella vaikuttavia. Alueella ei pelkästään vastustettu epätoivottuja muutoksia, kuten ampumaradan perustamista, vaan pyrittiin myös kehittämään ja monipuolistamaan asukkaiden elinpiiriä ja alueen palveluita esimerkiksi asukastalon perustamisella.

2000-luvun alussa vuosina 2000–2005 asukasyhdistys toimi yhä aktiivisesti. Tapahtumia järjestettiin runsaasti ja niitä mainostettiin paikallislehdissä. Aktiivisuutta kuvastaa myös vuonna 2001 toimintansa aloittanut asukasyhdistyksen oma paikallislehti. Oma paikallislehti mahdollisti asukasyhdistyksen mielipiteiden ilmaisun ja poliittisen vaikuttamisen aivan uudella tavalla. Oman lehden julkaisu vaati myös paljon voimavaroja asukasyhdistykseltä, joten omaa lehteä ei toimitettu kuin parin vuoden ajan. 2000-luvun alkupuolella asukasyhdistys toimi yhdessä muiden alueen yhdistysten kanssa ilkivallan ehkäisyhankkeen parissa. Hanke oli valtion rahoittama ja osa 2000-luvulla yleistynyttä pyrkimystä osallistaa kansalaisia valtiovetoiisiin hankkeisiin. Muita 2000-luvun alkupuolen poliittisen vaikuttamisen keinoja asukasyhdistykselle olivat kouluverkostoa koskeva lausunto paikallisen yläasteen säilyttämisen puolesta, mielipide lähialueella sijaitsevan lentokentän alueen kehittämisestä, asukasyhdistyksen puheenjohtajan valtuustoaloite geopuiston perustamisesta ja vetoamus paikallisen terveysaseman säilyttämisestä. Lisäksi asukasyhdistys järjesti erilaisia koulutus- tai sivistystapahtumia, kuten vaalipaneeleita, joissa pääsi tenttaamaan paikallisia ehdokkaita. Tuolloin järjestettiin myös muun muassa euro-valuuttaan siirtymistä koskevia infoiltoja. Tilaisuudet olivat hyvin suosittuja paikallisten keskuudessa, sillä osallistujia määrät olivat runsaita. Asukasyhdistyksen järjestämät vaalitilaisuudet toivat myös perinteisen politiikan lähemmäksi asukkaiden arkea.

Selvä muutos asukasyhdistyksen toiminnassa tapahtui 2000-luvun lopussa ja 2010-luvulle tultaessa. Asukasyhdistys kokoontui nyt paljon harvemmin kuin aiemmin, tapahtumia järjestettiin vähemmän ja tapahtumat olivat pienempiä kuin aiemmin. Esimerkiksi erilaisia vaalipaneeleita tai muita niin sanotusti yleissivistäviä tilaisuuksia ei enää järjestetty, kuten seuraavasta vuoden 2008 pöytäkirjalainauksesta käy ilmi. Aiempina vuosina vaalipaneeleita oli järjestetty oikeastaan kaikkien vaalien yhteydessä.

”Keskusteltiin kunnallisvaalien vaalipaneelin järjestämisestä ja päätettiin, että ainakaan näillä näkymin sitä ei järjestetä.”

Asukasyhdistyksen toiminta pyöri 2010-luvulla pitkälti hallituksen kokousten, yksittäisten pienten tapahtumien ja asukastilassa pyörivien harrastekerhojen ympärillä, jotka olivat jo asukasyhdistyksen aiempina toimintavuosina vakiinnuttaneet toimintansa. Uusia tapahtumia tai asukastoimintaa ei juuri järjestetty. Kerhotoiminta oli pääosin vanhemmalle väestölle suunnattua aiheiden puolesta. Nuorempia asukkaita kiinnostavia harrastuksia tai kerhoja ei juurikaan ollut mukana. Myös tapahtumien osallistujamäärät olivat vähentyneet, sillä esimerkiksi vuonna 2007 järjestetyssä toritapahtumassa osallistujia oli noin 300–400 henkilöä. Tämä on suuri muutos verrattuna vuoden 1998 tapahtumaan, jossa osallistujia oli noin 2000 henkilöä.

Yhtenä syynä asukasyhdistyksen toiminnan muutokselle oli asukasyhdistysaktiivien ikääntyminen. Lähiöiden alkuaikoina väestön ikärakenne oli erilainen ja lähiöt olivat ensisijaisesti lapsiperheiden asuinpaikkoja. Väestön ikääntyessä kohti 2010-lukua tultaessa lähiöiden niin kutsuttu päiväväestön enemmistö muodostui iäkkäistä asukkaista. (Kokkonen & Seppänen & Haapola 2009, 2.) Tilastojen mukaan vuonna 2017 tutkimallani alueella yli 65-vuotiaiden osuus oli 18,8 prosenttia. Asukasyhdistys alkoi järjestää yhä enemmän ikääntyneille suunnattuja tapahtumia, kuten muistihäiriöiltoja. Asukasyhdistyksen toimintaan tuli 2010-luvulla mukaan erilaisia retkiä Suomen sisällä sekä naapurimaihin, esimerkiksi Viroon. Retkien osallistumiskustannukset saattoivat olla useita satoja euroja. Myös yhdistyksen ajamat asiat alkoivat kohdistua yhä enemmän eläkeläisille tärkeisiin asioihin ja tilallisiin ratkaisuihin. Seuraavat kaksi aineisto-otetta ovat asukasyhdistyksen vuonna 2009 kaupunkisuunnitteluvirastolle laatimasta kaavalausunnosta ja niissä korostuu asukasyhdistyksen huoli varsinkin iäkkäämpien asukkaiden asioista. Kaavalausuntojen laatiminen on yksi asukasyhdistysten keskeisimmistä konkreettisen poliittisen vaikuttamisen keinoista. Kaavalausunnoilla pystytään välittämään viranomaisille alueen asukkaiden toiveita tai parannusehdotuksia koskien oman alueen kehittämiseen.

”Julkisen liikenteen pysäkkien on sijaittava lähellä liikekeskusten ja -keskittymien sisäänkäyntejä niin, että seniori-ikäisetkin pystyvät niitä käyttämään.”

”Suunnittelualueen Hallakummun aukion puoleiseen päähän mahtuisi hyvin pienkerrostalo senioriasunnoille.”

Asukasyhdistyksen vastuulliset ja aktiiviset jäsenet alkoivat ikääntyä ja etenkin nuoria tarvittiin toimintaan lisää, kuten alla olevasta paikallislehden artikkelista peräisin olevasta lainauksesta vuodelta 2013 käy ilmi. Asukasyhdistyksen työtehtävät kasaantuivat liiaksi yksittäisille henkilöille, koska uusia aktiivisia jäseniä ei saatu mukaan toimintaan. Dramaattisin käänne tapahtui, kun asukasyhdistys oli lopettaa toimintansa kokonaan, sillä uutta innokasta puheenjohtajaa ei tuntunut yhdistykselle löytyvän aiemman puheenjohtajan lopetettua. Myös jäsenmäärät laskivat.

”Meillä on nyt todella vakava pohdinnan paikka edessä. Seuran puheenjohtaja on jo muuttanut muualle, mutta ystävällisesti suostui vielä tämän kauden loppuun hoitamaan tehtävää. Itse joudun olemaan sekä sihteerinä, rahastonhoitajana että vetämään kerhoja. Siinä on kyllä ihan liikaa tekemistä yhdelle ihmiselle, kun itsekin alan olla jo vähän ikääntynyt. Sellaisia nuorempia ihmisiä tarvittaisiin, jotka olisivat näppäriä käyttämään tietokoneitakin.”

Toisena syynä asukasyhdistyksen toiminnan hiipumiseen kohti 2010-lukua tultaessa nähtiin ihmisten haluttomuus sitoutua mihinkään. Vaikka uusi puheenjohtaja lopulta löydettiin eikä asukasyhdistyksen toiminta päättynyt, ongelmat toiminnan ylläpitämisessä jatkuivat yhä. Asukasyhdistyksen tulevaisuus näyttäytyi epävarmana, sillä uusia jäseniä ei liittynyt mukaan samaan tahtiin kuin vanhoja poistui. Esimerkiksi vanhat asukasyhdistyksen aktiivit alkoivat olla sen ikäisiä, ettei toiminnassa mukana oleminen enää ollut mahdollista. Entisten asukasyhdistysaktiivien ikääntyminen alkoi näkyä myös paikallislehtien mielipidekirjoitusten katoamisena. Perinteisten politisointiväylien tueksi ei enää yhtä voimakkaasti saatu valjastettua paikallislehtiä, sillä monet paikallislehdet, joissa aiemmin oli ollut asuinaluetta koskevia artikkeleita ja mielipidekirjoituksia, olivat 2010-luvulle tultaessa yhdistyneet isomman levikkialueen lehdeksi. Näin ollen oman alueen artikkeleille oli yhä vähemmän tilaa paikallislehdissä. Tämä oli merkittävä muutos, sillä paikallislehdet tyypillisesti tuottavat ja luovat paikallisyhteisöä uudelleen uutisten ja mielipidekirjoitusten kautta päivittäin.

Taloudellisesti Ylämaan asukasyhdistyksen toimintaa rahoitettiin pääsääntöisesti jäsenmaksuilla ja erilaisista asukasyhdistyksen järjestämistä tapahtumista saaduilla tuloilla. Tyypillisesti yhdistystoiminnan tavoite ei ole tuottaa voittoa, vaan pystyä ylläpitämään toimintaansa ja luomaan alueelle yhteisöllistä toimintaa ja alueen edistää asioita. Usein yhdistykset toimivatkin lähes rahattomina, sillä yhdistystoiminnan liikkeellepaneva voima ei ole tuloksen tavoittelu, vaikka raha eräs onkin toiminnan edellytys. (Siisiäinen 2003, 183.) Koska tapahtumia järjestettiin enemmän 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa, oli asukasyhdistyksellä silloin myös parempi taloudellinen

tilanne. Tämä kävi ilmi etenkin asukasyhdistyksen vuosikertomuksista, joissa taloudellista tilannetta kuvattiin useasti nousujohteiseksi. Erityisen suuri muutos asukasyhdistyksen taloudessa tapahtui vuonna 2005, kun asukasyhdistys joutui muuttamaan toimintansa toiseen tilaan. Aiempi kokoontumispaikka oli ollut ilmainen, mutta muuton myötä toimitilasta jouduttiin maksamaan verrattain suurta vuokraa. Tämä lamautti osaltaan asukasyhdistyksen toimintaa vuodesta 2005 eteenpäin, sillä suuri osa asukasyhdistyksen varoista kului toimitilan vuokranmaksuun. Tämä raha oli tietenkin poissa muusta toiminnasta. Vuoden 2006 tilinpäätöksessä kuvattiin asukasyhdistyksen taloudellista tilannetta synkästi.

”Asukasyhdistyksen jäsenmaksutulot ovat pudonneet ja vuosi on mennyt tappiollisesti, selvittiin edellisen vuoden säästöillä.”

Yhdistystoimintaan on mahdollista hakea avustusta myös julkisen sektorin ylläpitämiltä erilaisilta rahastoilta, jotka tukevat kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Yhdistyksen ei siis tarvitse selviytyä pelkkien jäsenmaksujen varassa. Ylämaan asukasyhdistys haki kuitenkin ulkopuolisia tahoilta avustuksia vain harvakseltaan. Esimerkiksi korotettuun toimitilan vuokraan haettiin ulkopuolista avustusta Helsingin kaupungilta ja rahoitus myös saatiin, jotta toimintaa pystyttiin jatkamaan. Aineistossa olevista sähköposteista kävi ilmi, että asukasyhdistys ei ollut aina ajan tasalla kaikista mahdollisista avustuksista, joita yhdistyksenä olisi voinut hakea. Asukasyhdistyksen kattojärjestö esimerkiksi lähetti muutamia muistutuksia sähköpostitse asukasyhdistykselle ja muistutti hakemaan potentiaalisia avustuksia. 2010-luvulle tultaessa erilaisista asukasyhdistyksen järjestämistä tapahtumista ei saatu lähes lainkaan tuloja. Talous jäi pitkälti jäsenmaksujen ja satunnaisten avustusten varaan. Tämä lamautti asukasyhdistyksen toimintaa entisestään 2010-luvulla. Ilman aktiivisia jäseniä ja riittävää rahoitusta yhdistys ei pysty uudistumaan tai olemaan aktiivinen.

Tässä luvussa olen kuvannut asukasyhdistyksen ja sen toiminnan ajallista muutosta. Kuvasin aluksi aiempaa historiallista kontekstia, joka lähiöille on asetettu jo niiden rakentamisesta lähtien. Siirryin sitten kohti tutkimani Ylämaan asukasyhdistyksen historiallisten muutoksien tarkastelua. Ylämaan asukasyhdistys aloitti toimintansa vuonna 1998 ja odotukset uuden paikallisyhdistyksen varalle olivat aluksi suuria. Yhdistyksen alkuaikoja kuvastivat innostuneisuus ja motivoituneisuus. Asukasyhdistyksen toiminta kuitenkin alkoi vuosien saatossa hiipua eikä uusia jäseniä enää saatu hankittua mukaan toimintaan. Pikkuhiljaa asukasyhdistys kohtasi monia haasteita ja toiminnan jatkaminen osoittautui vaikeaksi. Tällä oli vaikutusta asukasyhdistyksen ajamiin asioihin. Toiminnan hiipumisen myötä asukasyhdistys keskittyi jo aiemmin vakiintuneiden toimintamallien

ylläpitämiseen. Seuraavassa luvussa kuvaan Ylämaan asukasyhdistyksen toiminta-alueelle vuosien saatossa syntynyttä negatiivista mainetta ja sitä, kuinka asukasyhdistys pyrkii puolustamaan asuinalueita erilaisin keinoin.

6 ASUKASYHDISTYS PUOLUSTAMASSA ALUEEN MAINETTA

Yksi keskeisimmistä teemoista aineistossa on alueen huono maine, jota asukasyhdistyksen jäsenet halusivat kiivaasti vastustaa tuomalla esille oman asuinalueensa hyvässä valossa. Käsittelen tässä luvussa aluksi yleisemmällä tasolla, kuinka tietty asuinalue stigmatisoituu ja mitä konkreettisia seurauksia stigmalla voi olla. Sen jälkeen avaan kehysten kautta sitä, kuinka Ylämaan asukasyhdistyksen aktiivit pyrkivät kehystämään asuinalueen maineen puolustamista eri tavoin. Mainetta puolustetaan luontokehysten, ylpeyden kehysten sekä yhteisöllisyyden kehysten kautta. Luontokehys keskittyy asuinalueen luonnon erityispiirteisen korostamiseen ja tuo esiin vastinparin kiireisen kaupunkielämän ja puhtaan ja rauhallisen luonnon välille. Ylpeyden kehys tuo esiin puhutavan, jossa omasta asuinalueesta ollaan ylpeitä ja asuinalueen tavallisuutta halutaan korostaa sekä ongelmakohtia häivyttää. Yhteisöllisyyden kehys korostaa yhteisöllisyyden lisäämisen olevan ratkaisu alueen ongelmiin ja huonon maineen parantamiseen.

Asuinalueen maine nousee esiin tärkeänä teemana, johon asukasyhdistys ja alueen asukkaat haluavat vaikuttaa. Teema korostuu kaikissa aineistotyypeissä läpi vuosikymmenten. Ajallisesti mainetta käsiteltiin eniten 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Vielä 2010-luvulle tultaessa maine tuotiin esiin joitakin kertoja, mutta sitä ei painotettu enää niin vahvasti. Syynä tähän saattoi olla esimerkiksi alueeseen kohdistuvan negatiivisen mediapuheen väheneminen, joka oli runsaampaa 1990-luvulla tietyn ”ongelmalähiö” kehysten yhteydessä. 1990-luvulla tutkimani asuinalue oli erityisesti mediahuomion kohteena 1990-luvun laman jättämien jälkien takia, sillä etenkin laaja työttömyys kohdentui asuinalueelle. Puolustaessaan alueen mainetta asukasyhdistysaktiivit itse tiedostivat alueen negatiivisen maineen, mutta nousivat aina puolustamaan aluetta samassa lauseessa.

Ulkopuolisten tahojen, kuten median, koetaan luoneen alueelle huonon maineen vuosien saatossa nostamalla esiin vain negatiiviseksi koettuja asioita alueelta. Puhe ongelmalähiöistä alkoikin jo 1970-luvun puolivälistä eteenpäin, kun mediassa alettiin kiinnittää huomiota erityisesti lähiöiden sosiaalisiin ongelmiin (Roivainen 1999, 85). Aluksi julkinen keskustelu lähiöiden ongelmista koettiin välttämättömäksi, sillä lähiöissä tarvittiin muutosta esimerkiksi puutteellisiin palveluihin, sillä lähiöiden ensimmäisinä vuosina palvelut eivät vastanneet asukkaiden tarpeita. Tiedotusvälineiden

keskustelu koski lähiörakentamisen ongelmia. Uusille työväen asuinalueille luotiin kuitenkin julkisen kirjoittelun myötä ongelmakeskeinen mielikuva, joka jäi ihmisten mieliin vuosiksi eteenpäin. (Wallin 2014, 512–513.)

Myöhemmin puhe ongelmalähiöistä kohdistui enemmän alueen asukkaisiin, joita kuvattiin muun muassa työttömiksi, köyhiksi ja sosiaalitoimen avun tarpeessa oleviksi, joilla oli selviä ongelmia sopeutua kaupunkiympäristöön (Roivainen 1999, 85). Jokaisessa kaupungissa on alue tai kohde, johon negatiiviset tunteet tai pelot heijastetaan. Kun asuinpaikan merkitys on kasvanut, syyllinen on entistä useammin paikka. Näin ollen ongelmat lokalisoidaan ja leimaaminen tapahtuu etenkin niiden toimesta, jotka vähiten tuntevat aluetta tai eivät itse siellä asu. Mielikuvat alueista ovat usein joko-tai, eli samaan alueeseen liitetään vain harvoin sekä positiivisia että negatiivisia mielikuvia. (Seppänen 2001, 188.) Näin tuntui olevan myös oman tutkimusalueeni kohdalla, sillä positiivisia uutisia tai artikkeleita ei alueesta juuri kirjoitettu, paitsi asukasyhdistyksen omasta näkökulmasta.

Asukasyhdistyksen mielestä negatiivinen maine aiheutti asuinalueelle hyvin konkreettisia ongelmia, kuten seuraavista lainauksista käy ilmi. Ensimmäisessä lainauksessa alueen terveysasema on vaikeuksissa, koska alueen maineen vuoksi lääkäreiden ja henkilökunnan saanti on vaikeaa. Tällä on suora vaikutus alueen asukkaiden terveydenhuoltoon ja hyvinvointiin. Ylämaan asukasyhdistyksen puheenjohtaja esittää paikallislehdessä puolustavan mielipiteen siitä, kuinka huonon maineen voisi jo heittää romukoppaan. Tässä lainauksessa alueen huono maine yhdistyy myös talouteen, eli maineen lisäksi syy lääkäripulaan on luonnollisesti myös taloudellinen. Lainausta on paikallislehden artikkelista vuodelta 2004.

”Työvoiman saanti Hallakummun terveysasemalle on takkuillut myös lähion huonon maineen vuoksi, ja siksi, että alueella olisi erityisen paljon vaikeahoitoisia potilaita. Kaupunginosayhdistyksen mielestä maineen voisi jo luonnollisesti heittää romukoppaan.”

Toinen alueen huonon maineen konkreettinen seuraus asukasyhdistyksen näkökulmasta tulee esille seuraavassa aineisto-otteessa. Paikallislehdestä vuodelta 1998 peräisin olevassa lainauksessa asukasyhdistyksen aktiivi kuvaa, kuinka alueen huono maine on jopa lamauttanut alueen ihmiset siten, etteivät he osaa vaatia itselleen mitään. Lainausta viittaa myös heikkoon poliittiseen osallistumiseen alueella. Toisaalta lainauksen jälkeen artikkelissa asukasyhdistyksen aktiivi kuvaa asukasyhdistyksen alkuaikojen innostusta ja ajatusta muutoksesta. Asukasyhdistys nähdään kuitenkin

siis muutoksen mahdollistajan. Sen oli määrä muuttaa alueen lamaantumisen tila ja saada aikaan muutosta alueen asioissa. Käsittelen mahdollisuuksien kehystä tarkemmin seuraavassa luvussa.

”Monet ajattelevat niin, että kun on huono maine, niin ei tarvita mitään. Maine on lannistanut ihmiset, ei olla osattu vaatia mitään.”

Kun tietty asuinalue on kerran stigmatisoitu, on mielikuvien muuttuminen hidasta (Wallin 2014, 513). Ulkopuolisten mielikuvat tietystä asuinalueesta eivät muutu helposti, vaikka alueen kehitys olisi positiivista (Seppänen 2001, 188). Tämä korostui myös aineistossa, sillä asuinalueen huonosta maineesta koettiin olevan erityisen vaikea päästä irti niin alueen sisällä kuin ulkopuolellakin. Näin ollen asukasyhdistys pyrki aktiivisesti puolustamaan omaa asuinpaikkaa. Se halusi tuoda esiin, ettei oma asuinpaikka todellisuudessa juurikaan eroa muista asuinalueista arkielämän tasolla. Ilmoisen (2016, 104) tuo ilmi, että vallitseva puhetapa, eli asuinalueeseen kohdistuva negatiivinen leimaaminen, pyrkii rajaamaan asukkaiden julkisen puhetilan vähemmän arvostetuille areenoille, kuten paikallislehtiin ja yleisönosastoille. Asukkaiden puheenvuorot edustavat tiettyä toiseutta, eikä niiden katsota perustuvan asiantuntijatietoon. Oma aineistoni perustuu juuri paikallislehtien artikkeleihin ja mielipidekirjoituksiin, joissa asukasyhdistysaktiivien omat mielipiteet tulivat ilmi. Puolustuksen puheenvuorojen rajoittuminen paikallislehtiin saattaa olla osasyynä asuinalueen negatiivisen leiman syvälle juurtumiseen, jonka takia sitä on niin vaikea poistaa. Tutkimani alueen asukkaiden ääni on heikompi kuin muiden alueiden. Ääni on myös heikentynyt tutkielmani läpileikkaavalla ajanjaksolla, sillä asukasyhdistyksen tila alueen paikallislehdissä on huomattavasti supistunut. Asukasyhdistyksen oma lehti lakkautettiin lyhyen toiminta-ajan jälkeen ja pienemmät paikallislehdet ovat vähentyneet.

Ilmoisen (2016, 102) mukaan lähiöiden asukkaat arvioivat usein omaa asuinalueettaan positiivisemmin kuin ulkopuoliset, jotka yleensä pohjaavat mielipiteensä asuinalueen maineeseen eivätkä varsinaiseen kokemukseen alueesta. Myös Roivaisen (1999, 96) ja Junnilaisen (2019, 65) tutkimuksissa painottui asukkaiden vahva puolustus ongelmalähiöpuhetta vastaan. Roivaisen (1999, 96) mukaan lähiön huono maine ja leimautuminen johtivat siihen, että lähiön asukkaat alkoivat kirjoituksillaan ja puheillaan puolustamaan kotilähiötään. Lähiön asukkaat toivat ilmi katkeruutensa ja mielipahansa ulkopuolisten harjoittaman kotilähiön ja elämäntavan leimaamisen takia

Luontokehys oli yksi asukasyhdistyksen keskeisimmistä alueen mainetta puolustavien argumenttien kehystämistavoista. Asuinalueen luonnosta oltiin ylpeitä ja sen koettiin olevan erityistä juuri Ylämaan

asukasyhdistyksen toiminta-alueella. Seuraavassa lainauksessa paikallislehden artikkelista vuodelta 2001 asukasyhdistyksen puheenjohtaja esittelee asukasyhdistyksen toiminta-alueen keskusta, Hallakumpua. Puheenjohtaja korostaa alueen luontoa ja sen vehreyttä. Luontoa korostetaan ainutlaatuisena ja alueen luonnon erityispiirteiden nostetaan esille. Luontokehityksen lisäksi puheenjohtaja vetoaa lainauksessa ylpeyden kehykseen, jossa alueen huonoa mainetta halutaan tasoittaa korostamalla sitä, ettei asuinalueella ole merkittävää päihdeongelmaa eikä rikoksia tapahdu sen enempää kuin muuallakaan. Ylpeyden kehityksessä halutaan korostaa alueen olevan aivan samanlainen kuin mikä tahansa muukin pääkaupunkiseudun esikaupunkialue. Ylpeyden kehys toimii mielestäni vahvana argumentointikeinona ongelmalähiön leimaa vastaan.

”Maisemat täällä on hyvin vihreät. Moni yllättyy, kun saapuu kylään ensi kertaa; täällä on paljon metsää ja puistoalueita. Talojen pihat ovat suuria, ja koska liikennettä on vähän, on alue lapsille turvallinen. Kuten myös muillekin; Hallakummussa ei ole merkittävää huumeongelmaa eikä rikoksia tapahdu enempää kuin muuallakaan.”

Asuinalueen luonnon erityispiirteisiin lukeutuu esimerkiksi korkeus, kuten samassa vuoden 2001 artikkelissa tuodaan esiin. Lainausta korostaa luontokehystä ja alueen erityislaatuista luontoa, joka tarjoaa ainutlaatuiset näköalat pitkälle asuinalueen ulkopuolelle. Lainauksessa tulee ilmi, että omalla asuinalueella on jotain sellaista, mitä missään muualla Helsingissä ei ole ja juuri se tekee alueesta erityisen.

”Hallakummusta löytyy myös Helsingin korkein paikka, josta levittäytyy mahtavat näköalat aina Helsinki-Vantaa lentokentälle saakka.”

Luontokehys tuli usein esille alueen maineen puolustuksen yhteydessä. Asuinalueen luennosta puhuttiin aineistossa runsaasti etenkin 1990-luvulla. Myös myöhemmillä vuosikymmenillä luontoon viitattiin useita kertoja. Roivainen (1993, 134–138) on kutsunut tapaa korostaa oman asuinalueen ainutlaatuisuutta ”luontometäforaksi”. Asukas tuottaa omasta asuinalueesta hyvän ja miellyttävän paikan luonnonympäristön kautta, ei rakennetun urbaanin ympäristön kautta, jona lähiö on yleensä totuttu näkemään. Roivaisen mukaan lähiön kuvaaminen luonnonläheiseksi ja puhtaaksi asuinpaikaksi muodostaa vastinparin keskikaupungin meluisuuden ja likaisuuden kanssa. Luonnonläheisyys ja luonnon puhtaus saavat kulttuurisesti luokiteltuna positiivisen merkityksen asukkaiden puheissa. Luontokehityksen avulla pystytään korostamaan lähiön erilaisuutta ja tiettyä suhteellista paremmuutta keskikaupunkiin nähden.

Aineistossa luontokehityksen käyttö aineistossa syventyy, kun oman asuinalueen ainutlaatuisuutta luontoa tavallaan kilpailutetaan jopa Kainuun kaltaisen luontoympäristön kanssa. Helsingin Sanomissa vuonna 2012 julkaistussa artikkelissa vierailtiin erilaisissa lähiöissä pääkaupunkiseudulla ja Hallakummun aluetta kuvattiin näyttävän aivan Kainuun korvelta, jossa ei asutusta näy. 2010-luvulla Helsingin Sanomissa julkaistiin muutama muukin luontoaiheinen artikkeli, jossa käsiteltiin asuinalueen erityistä luontoa. Näissä kaikissa artikkeleissa asukasyhdistys esitteli asuinaluetta luontokehystä korostaen.

Seuraavassa aineistolainauksessa asukasyhdistyksen aktiivit esittelevät asukasyhdistyksen toimintaa ja kuvaavat samalla asuinaluettaan. Aineistolainausta edeltää artikkelissa kuvaus alueen luonnon erityispiirteistä, kuten suoalueesta, kallioista ja pähkinäpensaslehdosta. Ote on peräisin vuodelta 2003 ja se on julkaistu paikallislehdessä. Tämänkin lainaus ottaa kantaa betonilähiön ankeaan mielikuvaan, joka asukasyhdistyksen näkökulmasta on virheellinen kuvaus alueesta.

”On vääristely, että Hallakumpu on vain kivinen betonilähiö, mutta asia on ihan toisin päin. Kerrostaloja ei melkein huomaa, kun alueella kävelee.”

Asukasyhdistyksen oma mielikuva omasta asuinalueestaan ei selvästikään vastaa mielikuvaa harmaasta betonilähiöstä, vaan vihreästä kallioisesta rauhan tyyssijasta, jota luontokehityksen kautta halutaan korostaa asukkaille ja isommalle yleisölle, jotka eivät ole alueella ikinä käyneet. Alueen luonnon korostamista kuvaavat myös asukasyhdistyksen suunnitelmat turistikerrostojen järjestämisestä Hallakumpuun, jossa esiteltäisiin muinaisen Yoldian meren rantaviivaa, joka sijaitsee alueella. Luontokehityksen yleisyys aineistossa liittyy osaltaan myös asukasyhdistyksen aktiivien henkilökohtaisiin harrastuksiin, kuten lintubongaukseen, sienestykseen ja marjastukseen. Luontokehitys ja asuinalueen luonnon erityispiirteiden korostaminen muodostavat mielenkiintoisen kontrastin harmaalle betonilähiölle, jolla yleisesti on kuvattu Hallakummun kaltaisia suuria 1960-1970-luvuilla rakennettuja betonisia kerrostalolähiöitä. Luontokehityksen kaltainen tapa kuvata omaa asuinaluetta saattaa olla myös asukasyhdistyksen vastaus siihen, etteivät harmaat kerrostalolähiöt enää vastaa yleisiä asumistoiveita ja käsitystä mieluisasta asumisympäristöstä. Nykypäivänä asumisen taso on yleisesti kohentunut ja useimmilla ihmisillä on enemmän valinnanvaraa asuntomarkkinoilla. (Stjernberg 2015, 558.) On parempi korostaa esimerkiksi luonnon erityispiirteitä asuinalueella kuin omana aikanaan käytännöllisiä ja innovatiivisia betonielementtejä. Myös Van Aerschot ja Salminen (2018, 255) löysivät samanlaisia tuloksia tamperelaisessa lähiössä asuvien nuorten kuvatessa omaa asuinaluettaan. Nuoret kuvasivat asuinaluettaan luonnonläheisenä

ympäristönä, jossa on hyvät ulkoilumahdollisuudet. Samaan aikaan nuoret tiedostivat alueensa huonon maineen ”ongelmalähiönä”. Näin oli myös Ylämaan asukasyhdistyksen kohdalla.

Ylpeyden kehykseksi olen nimennyt puhetavan, jossa omasta asuinalueesta ollaan ylpeitä huonosta maineesta huolimatta. Ylpeyden kehyksessä myös alueen huonoja ominaisuuksia halutaan häivyttää ja tavallisuutta korostaa. Alueen maineen puolustus heijastaa erityisen hyvin asukasyhdistyksen aktiivien omaa suhdetta ja kiintymystä asuinalueeseen. Asuinalue näyttäytyy erityisen merkityksellisenä ja alue nähdään tärkeänä toimintaympäristönä, josta halutaan olla ylpeitä. Positiivista kuvaa omasta alueesta halutaan levittää myös ulospäin. Kuvaan tätä positiivisen puolustuksen tapaa ylpeyden kehyksen kautta. Näin ollen asukasyhdistysaktiivien suhde omaan asuinpaikkaan ei ole mitenkään yhdentekevä tai passiivinen. Asuinalue on niin tärkeä, että aluetta ja sen mainetta halutaan aktiivisesti puolustaa ja muuttaa positiivisempaan suuntaan. Useat asukasyhdistysaktiivit olivat asuneet alueella pitkään, jolloin kiintymys aluetta kohtaan oli kasvanut vuosien saatossa. He olivat myös nähneet asuinalueen eri kehitysvaiheet. Seppäsen (2001, 189) mukaan iäkkäämmät ihmiset ovat voimakkaammin kiinnittyneitä asuinalueeseensa, joka tuli myös ilmi asukasyhdistysaktiivien kohdalla, sillä monet heistä olivat eläkeikäisiä.

Ylpeyden kehyksessä korostuu asukasyhdistysaktiivien vahva tunneside omaa asuinaluetta kohtaan. Eräs asukasyhdistyksen toimintaa esittelevät paikallislehden artikkeli toteaa: *”Kaupunginosayhdistys luo kotipaikkaylpeyttä Hallakummussa”*. Kotipaikkaylpeyden edistäminen ja luominen esitetään asukasyhdistykselle tärkeänä asiana. Rättilän ja Rinteen (2016, 121) haastatteleminen asukasaktivistien puheissa korostui samanlainen kaiku, jossa omasta asuinalueesta, ominaisuuksista ja historiasta koetaan ylpeyden tunnetta. Ylpeys halutaan myös näyttää puolustamalla asukkaille tärkeitä asioita, kuten lähiluontoa, palveluita tai toimintaedellytyksiä. Samanaikaisesti paikallinen vaikuttaminen indikoi yhteisöllisyyttä ja asukkaiden välistä solidaarisuutta.

Samankaltaiset arvot, eli lähiluonto, palvelut ja toimintaedellytykset, tulevat esille alla olevassa aineistolainauksessa, jossa asukasyhdistyksen puheenjohtaja esittelee asuinaluetta alueelle tehdyn peruskorjausurakan jälkeen. Helsingin sanomista peräisin oleva artikkeli nostaa ensin esiin alueen maineen ”työttömien slummina” ja antaa asukasyhdistyksen puheenjohtajan esitellä asuinalueen nykyistä tilaa. Artikkelin on vuodelta 2001.

”Nyt kun meno on rauhoittunut, talot peruskorjattu ja vieressä on upea luonto, lähiömiljöön saattaa vielä nousta arvoon arvaamattomaan.”

Ylpeyden kehyksen kautta kuvattu oma asuinalue on joskus aiemmin saattanut olla rauhaton, mutta nykyisin se on asukasyhdistyksen mielestä samanlainen kuin mikä tahansa muu alue. Lainauksesta käy ilmi se, että asuinalueen rauhattomat ajat ovat jääneet taakse ja nykyisin alueella arki on rauhallisempaa. Vaikeat ajat ja alueen ongelmat tiedostetaan, mutta niistä on yhdessä selvitty ja nyt käsillä ovat paremmat ajat. Tämä on asukasyhdistykselle ylpeyden aihe ja keino puolustaa alueen mainetta. Lainauksessa puheenjohtaja povaa lähiön arvon nousevan tulevaisuudessa, eli koettaa kuvata alueen ulkopuolisille ihmisille sitä, kuinka ennen väheksytty ja aliarvoitu asuinalue saattaakin olla tulevaisuudessa hyvin haluttu ja arvokas. Myös luontokehys käytetään tässä lainauksessa, sillä luonto toimii alueen arvoa lisäävänä tekijänä puheenjohtajan kerronnassa.

Ylpeyden kehys tulee esille myös seuraavassa lainauksessa, joka on paikallislehden artikkelista vuodelta 2001 ja jossa pohditaan, auttaisiko asuinalueen nimen vaihtaminen negatiivisen maineen aiheuttamaan taakkaan. Otteessa puhutaan syöpyneestä, tarpeettomasta ja riivaavasta negatiivisesta julkisuudesta. Pinttyneen mielikuvan nähdään vievän pohjaa alueen todelliselta luonteelta, eli viihtyisältä ja jopa idylliseltä asuinalueelta. Ylpeyden kehyksessä viitataan siis omaan asuinpaikkaan ihan yhtä viihtyisänä ja idyllisenä kuin mihin tahansa muuhun lähiöön tai esikaupunkiin. Alueen huono maine koetaan asukasyhdistyksen taholta niin voimakkaana, että nimenmuutoksen ajateltiin olevan tarpeellinen.

”Syvänsyöpynyt tarpeeton negatiivinen julkisuus, joka Hallakumpuakin riivaa. Viihtyisän ja idyllisen lähiön kaltseilla ja kulmilla on dallattu jo reilut kolmekymmentä vuotta, mutta Kansan ja Speden heitot rassavat yhä.”

Aineisto-otteessa korostuu asukasyhdistysaktiivien tunne median, eli ”Kansan ja Speden heittojen”, luomasta negatiivisesta mielikuvasta, joka alueeseen kohdistuu. Mielikuva turvattomasta asuinpaikasta halutaan siis ulkoistaa median luomaksi eikä asuinalueen todelliseksi erityispiirteeksi. Myös Seppäsen (2001, 188) tutkimuksessa tuli ilmi samankaltaisia puolustuksen puhetapoja, joissa asukkaat olivat tietoisia alueen huonosta maineesta ja reagoivat siihen rationalisoiden tai defenssimekanismeja käyttäen.

Yhteisöllisyyden kehys oli aineistossa erittäin tyypillinen ja myös sitä käytettiin puolustamaan alueen mainetta. Yhteisöllisyys koettiin tavoiteltavaksi olemisen tilaksi asuinalueella. Yhteisöllisyys nähtiin asukasyhdistyksen toiminnan yhtenä tavoitteena, eli alueen asukkaiden välistä yhteisöllisyyttä

haluttiin lisätä asukasyhdistyksen toiminnan, kuten erilaisten tapahtumien, avulla. Yhteisöllisyys nimettiin toimintasuunnitelmissa ja erilaisissa asukasyhdistyksen toimintaa esittelevissä asiakirjoissa asukasyhdistyksen yhdeksi toiminnan päämääräksi. Yhteisöllisyyttä haluttiin lisätä kaikkien alueella asuvien ihmisten kesken ja se nähtiin vastauksena alueen negatiiviseen maineeseen. Ajatuksena oli, että yhteisöllisellä asuinalueella myös ongelmiin olisi helpompi löytää ratkaisuita, mikäli naapurit tuntisivat toisensa ja luottamus asukkaiden kesken kasvaisi. Yhteisöllisyyden kehykseen rinnastettiin myös aktiivisuuden ihanne.

Yhteisöllisyys käsitteenä juontuu sanasta yhteisö. Terminä yhteisö saa monia merkityksiä. Sitä käytetään yleisesti ja hieman epätarkasti ryhmämuodostelmien yleisnimityksenä, joka viittaa ihmisten vuorovaikutukseen, yhteisyyteen sekä siihen, mitä voidaan pitää tietylle ihmisjoukolle yhteisenä. Yhteisön laajuus voi vaihdella muutamasta ihmisestä koko ihmiskuntaan. Yhteisöllisyys voi perustua taloudellisiin, alueellisiin tai poliittisiin seikkoihin. (Lehtonen 1990, 15.) Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteeseen liitetään vahvasti positiivisia merkityksiä, kuten yhteistyö, yhteisyyden tunne, harmonia ja altruistinen välittäminen muista yhteisön jäsenistä (Saastamoinen 2009, 36). Yhteisöllisyyden sisällöstä ja merkityksistä ei ole olemassa jaettua ymmärrystä, vaan on olemassa monia erilaisia yhteisöllisyyksiä, jotka ovat kontekstisidonnaisia. (Junnilainen 2019, 174.) Yhteisöllisyyden lisääminen paikallisesti on ollut jo pitkään ihanteena sekä Suomessa että Ruotsissa, ja myös valtion tasolta yhteisöllisyyden paikallista lisäämistä on tuettu merkittävästi. Yhteisöllisyyden on todettu helpottavan tietylle alueelle juurtumista, joka saattaa vähentää esimerkiksi ilkivaltaa. Yhteisöllisyyden lisäämistä pidetään erityisen tärkeänä juuri huono-osaisten lähiöiden kehittämisessä. (Lilius 2016, 14–15.)

Useimmiten yhteisöllisyyttä ja sen lisäämistä käytettiin aineistossa asukasyhdistyksen järjestämän toiminnan mittarina. Etenkin asukasyhdistyksen järjestämien tapahtumien onnistumista kommentoitiin yleensä yhteisöllisyyden kehyksen kautta. Tietty tapahtuma koettiin onnistuneeksi, jos se onnistui lisäämään asukkaiden välistä yhteisöllisyyttä. Alla olevassa aineisto-otteessa yhteisöllisyyden kehys tulee selvästi esille. Aineisto-ote on vuodelta 2000 ja siinä kuvataan erästä asukasyhdistyksen järjestämään tapahtumaan hyvin onnistuneeksi etenkin yhteisöllisyyden luomisen kannalta. Lainaus on asukasyhdistyksen puheenjohtaja laatimasta asiakirjasta, jossa kuvataan vuosituhannen vaihtumisen yhteydessä järjestettyjen ohjelmaviikkojen onnistumista. Ote kuvaa, kuinka monista eri taustoista ja elämäntilanteista tulevat asukkaat kokoontuvat yhteen ja kokivat iloa asukasyhdistyksen tapahtumassa. Sana ”meidän” on alleviivattu myös alkuperäisessä asiakirjassa ja se korostaa osaltaan tapahtuman yhteisöllistä henkeä.

”(Tapahtuma) vaikutti alueen asukkaisiin innostavasti ja lisäsi me-henkeä ja kotipaikkaylpeyttä, asukkaat alkoivat puhua meidän joulukuusesta. Lukuisat työttömät, eläkeläiset, lapsiperheet ja muut asukkaat kiittivät ja ilmaisivat tyytyväisyytensä, että vihdoinkin meilläkin tapahtuu jotain kivaa ja mukavaa. Myös yhdessä kokemista ja iloittamista, sen mahdollistamista, kiiteltiin.”

Yhteisöllisyyden kehystä korosti myös aineistossa usein toistuva sana kylä. Kylällä viitataan omaan asuinalueeseen ja tiettyyn kyläyhteisöön, jonka muodostumista ja voimistumista asukasyhdistys haluaa toiminnallaan edistää. Alla olevassa aineisto-otteesta vuodelta 2001 asukasyhdistyksen puheenjohtaja kuvaa Hallakumpua omana kylänä, jossa kaikki tuntevat toisensa ja puhaltavat yhteen hiileen. Aineisto-ote on peräisin paikallislehden artikkelista, jossa asukasyhdistyksen puheenjohtajaa haastatellaan ja häneltä kysytään asuinalueen parhaita ja pahimpia puolia. Huonoja puolia hän ei löydä lainkaan, mutta oman kylän tunnelman ja ilmapiirin hän nimeää parhaimmaksi puoleksi.

”Puheenjohtajan mielestä Hallakummussa on parasta ”oman kylän hyvä meininki”. Ihmiset tuntevat toisensa ja puhaltavat yhteen hiileen.”

Sanana kylä viitaa rauhalliseen ja idylliseen asuinpaikkaan, jossa kaikki asukkaat viettävät tiivistä yhteiseloä, toinen toisistaan huolehtien. Puhumalla ”omasta kylästä” rakennetaan paikkaan perustuvaa yhteenkuuluvuutta, joka sisältää oletuksen asukkaiden keskinäisestä solidaarisuudesta. Kylä ei ole itsestään olemassa, vaan se tuotetaan arkisissa käytännöissä osana paikallisia ajattelemisen ja tekemisen tapoja. (Junnilainen 2019, 77 & 108–109.) Alla olevissa aineisto-otteissa oman kylän tuottaminen käy ilmi yhteistä uutta vuotta vietettäessä yhteisesti aikaansaadussa juhlassa, ja toisaalta aktiivisena tekemisenä negatiivisen ongelman poistamisessa, eli ilkivallan torjumisessa.

”Oman kylän ihmiset viettävät omaa yhteisesti aikaansaattua tapahtumaa joulusta vuosituhannen vaihtumiseen.”

Aineisto-ote on peräisin paikallislehdestä vuodelta 2000. Vuosituhannen vaihtumiseen liittyvät asukasjuhlat oli suurin yksittäinen tapahtumakokonaisuus, jota asukasyhdistys oli järjestämässä. Lainauksessa yhteisöllisyys korostuu erityisesti siten, että tapahtumaa kuvataan yhteisesti aikaansaaduksi, ei vain asukasyhdistyksen ponnistukseksi. Näin ollen kaikki alueen asukkaat halutaan osallistaa yhteisesti aikaansaadun positiivisen tapahtuman järjestämiseen ainakin

symbolisella tasolla. Alla oleva lainaus on Helsingin Sanomien artikkelin otsikko vuodelta 2006. Asukasyhdistys oli aktiivisesti osallisena ilkvallan torjumisprojektissa vuosien 2006–2007 aikana ja yhteisöllisyyden nähtiin olevan ratkaisu asuinalueella tapahtuvaan ilkvalltaan. Ilkvallantekijöinä kuvattiin erityisesti alueen nuoret, joita käsittelen laajemmin luvussa 8 Erontekoa ja näkymättömiä aiheita.

”Hallakummun kyläfilis halutaan valjastaa ilkvallan torjuntaan.”

Puhe omasta kylästä viittaa tiettyyn nostalgiaan ja kaipuuseen entisaikojen maaseutukyliin, joka halutaan elvyttää myös kaupunkilähiöihin kaupungistumisen myötä. Esimodernit kylät olivat kooltaan ihanteellisia yhteisöllisen toiminnan yksiköitä, joissa vuorovaikutus säilyi välittömänä ja henkilökohtaisena. Kylää voidaan pitää jopa ihanteellisena paikallisyhteisön perustana. Kyliin liittyi vahvasti myös poliittinen toiminta kylätoimikuntien myötä. Kylätoimikuntien toiminnan perustana oli vapaaehtoisuus. (Lehtonen 1990, 219.) Suomalaisten lähiöiden yhteisöllisyys ja yhteisön kaipuu on palautettu ajatukseen maaseutukylän identiteetistä, joka muodostuu suhteessa 1960-luvulla tapahtuneeseen maalta kaupunkiin muuttoon (Norvasuo 2016, 10).

Aineistossa yhteisöllisyyden kehys pysyi tärkeänä kaikilla vuosikymmenillä 1990-luvulta 2010-luvulle saakka. Historiallista muutosta tarkastellessani en havainnut suurta muutosta yhteisöllisyyden kehyksen painotuksissa. Yhteisöllisyyden edistäminen mainittiin toimintasuunnitelmissa asukasyhdistyksen päämääränä kaikilla vuosikymmenillä. Paikallislehden artikkeli vuodelta 2008 esittelee asukasyhdistyksen toimintaa seuraavassa aineistolainauksessa.

”Hallakummun asukkaat ja yhteisöt ovat viimeistä vuotta entistä tanakammin rakentaneet asuinalueelleen kunnon välittämisen meininkiä. Työ kantaa hedelmää. Me-henki on kasvanut ja asukkaat ovat kiintyneet omaan kaupunginosaansa.”

Lainauksessa kuvataan, kuinka asukasyhdistys yhdessä alueen asukkaiden kanssa on rakentanut keskinäistä välittämistä alueella. Tämä välittämisen meininki on kantanut hedelmää ja yhteisöllisyys alueella on kasvanut. Näin ollen myös asukkaiden kiintymys omaan asuinalueeseen on kasvanut yhteisöllisyyden lisääntymisen myötä. Lainaus yhdistyy toisaalta myös 1990-luvulla alkaneeseen puhetapaan, jossa lähiöitä alettiin kuvata kotiseutuina ikään kuin vastalauseena puheelle urbaaneista slummeista. Kotiseutupuheen kautta lähiöille rakennettiin paikallista ja historiallista identiteettiä. (Roivainen 1999, 114.) Tämä oli Ylämaan asukasyhdistyksen toiminnassa keskeistä, yhdistyksessä

haluttiin rakentaa omalle alueelle yhteistä paikallista identiteettiä, joka kiedottiin yhteisöllisyyspuheeseen. Paikallisen identiteetin vahvistaminen nähtiin myös välineenä parantaa alueen huonoa mainetta.

Yhteisöllisyyden kehysten voi nähdä vastalauseena lähiöihin liitettyyn puhetapaan, jossa yhteisöllisyyden ja aktiivisuuden nähdään puuttuvan lähiöistä. Juuri ”ongelmalähiöiksi” julkisuudessa leimatuilta asuinalueilta tämä yhteisöllisyys tuntuu puuttuvan julkisten kannanottojen ja poliitikkojen puheiden perusteella. Anttila (2004, 192) toteaa Matti Korteista mukaillen, että nykyaikana suomalaiseen lähiöelämään kuuluu yhä keskeisemmin negatiivinen solidaarisuus. Negatiivinen solidaarisuus merkitsee naapureiden välistä etäisyyttä korostavaa ja asukkaiden yksityisyyttä suojaavaa sosiaalista normia. Negatiivinen solidaarisuus terminä juontuu Emile Durkheimin orgaanisen solidaarisuuden käsitteestä. Korteinen kuvaa negatiivisen solidaarisuuden käsitteellä naapureiden varauksellista asennoitumista toisiinsa. Roivaisen (1999, 117) mukaan lähiökuva tiivistyy kahteen avainsanaan, passiivisuuteen ja eristäytymiseen. Myös Korteisen ja Roivaisen lähiötutkimuksien jälkeen lähiöihin on edelleen liitetty vahvasti ajatus yhteisöllisyyden puuttumisesta niin tutkimuskentällä kuin julkisessa keskustelussakin. Etenkin erilaiset julkisen hallinnon käynnistämät osallistamishankkeet 2000-luvulla ovat tähdänneet yhteisöllisyyden ja osallistamisen lisäämiseen. Yhteisöllisyys nähdään mekanismina, jolla voidaan vähentää eriarvoisuutta. Tämä on kuitenkin ongelmallista, koska tämä luo mielikuvan siitä, että etenkin huono-osaisiksi miellettyissä lähiöissä asuvien ihmisten ongelmat johtuvat heistä itsestään. Näin ollen yhteiskunnallisten rakenteiden luoma eriarvoisuus piiloutuu ja ongelmat voidaan korjata muuttamalla alueen asukkaita. (Junnilainen 2019, 148–149.)

Vaikka asukasyhdistys kuvaa alueen negatiivisen maineen yhteisenä ongelmana kaikille alueella asuville, ei asuinalueen huono maine koskettanut yhtälailla koko Ylämaan asukasyhdistyksen toiminta-aluetta. Erityisesti Hallakummun alueeseen liittyy negatiivinen leima huonomaineisena asuinalueena. Tutkimani asukasyhdistys toimi kuitenkin neljän maantieteellisesti lähekkäin olevalla alueella, eli Taimikon, Hallakummun, Mäkihön ja Peltomaan alueella. Ei siis pelkän Hallakummun alueella, jota kuitenkin usein käytetään yleisnimityksenä koko alueelle. Asukasyhdistyksen on tarkoitus edustaa kaikkien näiden alueiden asukkaita ja olla avoin poliittisen ja muun toiminnan sekä vaikuttamisen väylä kaikille asukkaille. Asukasyhdistyksen toiminta-alueen neljän erilaisen asuinalueen välit olivat jännitteiset, joka selvästi osaltaan vaikeuttaa asukasyhdistyksen toimintaa.

Neljästä asuinalueesta Hallakumpu eroaa muista, sillä Hallakumpu on selvästi vuokratalovoittoisempi ja matalatulotasoisempi alue muihin alueisiin verrattuna. Hallakumpu muodostaa asuinalueiden keskuksen. Ulkopuolisen silmin kaikki neljä asuinalueita muodostavat yhtenäisen alueen, mutta asukasyhdistysaktiivien ja alueen asukkaiden näkökulmasta näin ei kuitenkaan aineistossa ollut. Neljän alueen välillä nähtiin oleellisia eroja asumismuodoissa ja elämäntyylyissä. Naapurialueet nähtiin erilaisina ja niitä käytettiin määrittämään sitä, millaisia me olemme ja millaisia me emme ole. Junnilaisen (2019, 100) mukaan erityisesti omistusasunnoissa asuvien koettiin olevan *tietyntlaisia* ihmisiä ja elävän *tietyntlaista* elämää. Hallakumpulaiset kutsuivat omistusasuntovoittoisia naapuriasuinalueita parkettipuoleksi.

Kolmella muulla asuinalueella on yleisessä keskustelussa ja julkisuudessa hyvin neutraali maine. Voisi jopa sanoa, ettei kolmeen muuhun asuinalueeseen kohdistu minkäänlaista erityistä mainetta tai leimaa. Hallakumpu on asuinalueista suurin, siellä on eniten asukkaita ja se on asuinalueista vanhin, eli rakennettu ensimmäisenä 1970-luvulla. Kun Vilkama ja Vaattovaara (2015, 209) tutkivat keskiluokkaisten ihmisten kokemuksia sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla asumisesta pääkaupunkiseudulla, kävi ilmi, että keskiluokkaiset henkilöt rakensivat erontekoja tuomalla esiin alueen sisäisiä sosiaalisia eroja puheessa sekä käyttämällä omasta asuinalueesta muusta alueesta poikkeavaa nimeä. Rasinkangas (2013, 66–67) tuo esiin, että asuinympäristöllä on aina myös statusmerkitys. Esimerkiksi uudelle arvostetulle asuinalueelle muuttaminen voi ilmaista identiteetin rakentamista ja sosiaalista nousua.

Tässä luvussa olen kuvannut tutkimani asuinalueen negatiivista mainetta ja sitä, kuinka Ylämaan asukasyhdistys pyrki vastustamaan alueen negatiivista mainetta ja kuvaamaan aluetta positiivisessa valossa. Aineistoni perusteella mainetta puolustettiin kolmen eri kehyksen kautta. Luontokehyksen avulla korostettiin alueen luonnon erityispiirteitä ja haluttiin karistaa mielikuva ankeasta ja harmaasta betonilähiöstä. Ylpeyden kehyksen puitteissa asuinalueen hyviä puolia haluttiin korostaa ja tuoda esiin sitä, että alueella eletään aivan normaalia arkea kuten missä tahansa muuallakin. Myös ongelmia, kuten päihdeongelmia tai pitkäaikaistyöttömyyttä, pyrittiin esittämään pienemmässä mittakaavassa ja niitä pyrittiin häivyttämään taustalle tai esittämään pienen ihmisjoukon haasteiksi. Yhteisöllisyyskehys toimi alueen aktiivisuutta ja positiivista mielikuvaa korostavana voimana vasten negatiivista mielikuvaa. Yhteisöllisyyden kuvattiin olevan ratkaisu moneen paikalliseen ongelmaan. Seuraavassa luvussa käsittelen asukasyhdistyksen toimintaa suhteessa viranomaisiin.

7 JÄHMEÄ VIRANOMAISYHTEISTYÖ

Kuvaan tässä kappaleessa, kuinka asukasyhdistys toimi suhteessa julkishallintoon eli viranomaisiin ja millainen näiden kahden toimijan välinen yhteistyösuhde oli. Nimitän Ylämaan asukasyhdistyksen ja julkishallinnon välistä vuorovaikutusta jähmeäksi viranomaisyhteistyöksi. Jähmeää viranomaisyhteistyötä analysoin tässä kappaleessa vastakkainasettelun ja mahdollisuuksien kehysten kautta. Vastakkainasettelun kehys kuvaa viranomaiset asukasyhdistyksen toiminnan hidasteena ja jopa esteenä. Vastakkainasettelun kehyksessä viranomaiset nähdään pääasiassa negatiivisen kautta. Aineistossa harvinaisempi mahdollisuuksien kehys tuo esiin itsetekemisen ja asukasyhdistyksen omat voimavarat. Vastakkainasettelun kehyksessä ratkaisuja haetaan alueen ulkopuolisilta toimijoilta, tässä tapauksessa viranomaisilta, mutta mahdollisuuksien kehyksessä ongelmat pyritään ratkaisemaan itse. Mahdollisuuksien kehys kuvaa intoa ja toiveikkuutta paikallisessa vaikuttamisessa.

Asukasyhdistyksen tehtävänä on toimia välittäjänä julkisen hallinnon, eli viranomaisten ja alueen asukkaiden välissä. Yhdistykset toimivat yhteiskunnan eri osajärjestelmien helpottajina ja ovat kahdensuuntaisia välittäjiä systeemin ja kansalaisyhteiskunnan välillä (Siisiäinen 1998, 240; Warren 2001, 78). Erityisesti suhteet yhteiskuntaan ja viranomaisiin luovat yhdistykselle mahdollisuuksia (Virtanen & Näsi 2003, 183). Nykypäivän kaupunkipolitiikassa yhdistystoiminnan merkitystä usein korostetaan kaupungin voimavarana. Yhdistykset liittyvät kaupungin toimintaan etenkin tosiasiallisina vaikuttajina ja vaihtoehtoisen tiedon tuottajina. (Luomala 2003, 190.) Ylämaan asukasyhdistyksen toiminnan keskiössä oli kaikilla vuosikymmenillä viranomaisten kanssa tehty yhteistyö. Sen sijaan, että yhdistyksen ja viranomaisten yhteistoiminta olisi ollut hedelmällistä, suhde viranomaisiin näyttäytyi aineistossa hankalana ja puutteellisena. Varsinaisena kumppanina julkishallinto näyttäytyi vain hyvin harvoin.

Aineistossani erilaiset kannanotot, kirjelmät ja lausunnot olivat asukasyhdistyksen poliittisen vaikuttamisen keinovalikoiman keskiössä. Nämä kaikki keinot ovat yleensäkin suomalaiselle yhdistystoiminnalle tyypillisiä. Kannanottojen, kirjelmien ja lausuntojen kohteena on yleensä julkinen hallinto tavalla tai toisella, oli kyse sitten tiekuopan täyttämisestä, melueristeen rakentamisesta tai yläasteen säilyttämisestä alueella. Usein kannanottoihin, kirjelmiin tai lausuntoihin haettiin tukea myös alueen muilta toimijoilta, joita ovat esimerkiksi yhdistykset tai seurakunnat. Mitä useampi yhdistys kannanoton tai lausunnon oli allekirjoittanut, sitä enemmän siinä koettiin olevan poliittista vaikutusvaltaa. Kaikki Ylämaan asukasyhdistyksen poliittisen vaikuttamisen keinot olivat

ei-aktionistisia, lainkuuliaisia ja rauhanomaisia. Siisiäisen (1998, 219–224) mukaan nämä ovat tyypillisiä suomalaisen yhdistystoiminnan toimintatapoja. Niin sanottu ”suora toiminta” ei ole tyypillistä suomalaisille yhteiskunnallisille yhdistyksille, sillä ne ovat pyrkineet muotoilemaan haasteensa ja vaatimuksensa siten, että ne on ollut mahdollista käsitellä normaalissa järjestyksessä poliittis-hallinnollisen järjestelmän puitteissa (Rasimus 2006, 18). Ylämaan asukasyhdistyksen poliittinen toiminta oli läpi vuosikymmenten hyvin maltillista.

Esimerkkitapauksena asukasyhdistyksen tyypillisestä poliittisesta toiminnasta voidaan nostaa esiin se, että asukasyhdistys ei järjestänyt esimerkiksi mielenosoituksia terveyskeskuksen sulkemista vastaan, vaikka paikallisen terveyskeskuksen sulkeminen oli yksi eniten paikallista kuohuntaa aiheuttanut aihe aineistossa. Seuraavasta aineistolainauksesta käy ilmi aineistossa yleinen vastakkainasettelun kehys, jonka avulla asukasyhdistys kuvaa julkishallintoa ja sen toimintaa alueella negatiivisessa valossa. Yhteistyökumppanin sijaan vastakkainasettelun kehyksessä julkishallinto kuvataan vastustettavana voimana, jonka suunnitelmat nähdään epätoivottuina ja vastustettavina. Alla olevassa lainauksessa vastakkainasettelun kehys tulee ilmi voimakkaasti. Lainauksessa todetaan suoraan, että alueella koetaan suoranaista raivostusta kaupungin aikeita kohtaan. Asukasyhdistyksen puheenjohtajan kuvasi terveyskeskuksen sulkemissuunnitelmiin liittyvää kuohuntaa ja asukasyhdistyksen roolia alueen poliittisena voimana seuraavasti:

”Alueella ollaan vähintäänkin raivostuneista kaupungin aikeista. Ainekset kansanliikkeelle näyttäisivät olevan valmiina. - Eilen oli Taimikon demareiden kevätkokous ja siellä tehtiin päätös, että laaditaan yhdistysten yhteinen kirjelmä, joka osoitetaan terveysvirastolle ja -lautakunnalle. Kokoavana voimana tässä on Ylämaan asukasyhdistys, joka kerää paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden mielipiteet.”

Yllä oleva lainaus on paikallislehdestä vuodelta 2002. Puheenjohtajan mainitsema kansanliike enteilee suurempaa liikehdintää alueella ja kuvaa aiheen tärkeyttä alueen asukkaille. Terveysasema halutaan säilyttää, ja se edellyttää poliittista toimintaa. Asukasyhdistyksen puheenjohtajan povaama kansanliike kuitenkin hiipui ja poliittinen vaikuttaminen tiivistyi lopulta alueen yhdistysten kaupungille lähettämään kirjelmään, eli yhdistystoiminnalle tyypilliseen vaikuttamisvälineeseen. Tämä kuvaa hyvin asukasyhdistyksen käytössä olevaa keinovalikoimaa ja sen suppeutta. Hyväksyttäviä vaikuttamisen keinoja ovat vain lainkuuliaiset ja yhdistystoiminnalle tyypilliset toimintatavat, kuten kirjelmä tai adressi. Lisäksi lainauksesta tulee esille, että Ylämaan

asukasyhdistyksen rooli on toimia alueen muita toimijoita yhteen kokoavana voimana. Yhdistys siis kerää kaikkien paikallistoimijoiden mielipiteet yhteen ja välittää ne viranomaisille.

Vastakkainasettelun kehys tulee esiin myös seuraavassa alla olevassa aineisto-otteessa, joka on lainaus paikallislehdestä vuonna 2014 julkaistusta artikkelista ja koskee Helsingin kaupunginjohtajan tulevaa vierailua alueella. Lainauksessa asuinalueelle pitkään odotetut melusteet ovat kadonneet asiasta vastaavan viraston työlialta. Melusteiden rakentaminen alueelle oli vuodesta toiseen yksi asukasyhdistyksen keskeisistä tavoitteista. Niitä oli yritetty saada alueelle yli 30 vuoden ajan, sillä tutkimani asuinalue sijaitsee vilkkaasti liikennöidyn valtaväylän varrella, josta aiheutuu suurta melua asuinalueelle. Liikennemelun koetaan haittaavan arkipäiväistä elämää alueella. Asukasyhdistys pyrki politisoimaan meluhaitan esimerkiksi kirjoittamalla useita kertoja asiasta paikallislehtien mielipidepalstoille ja tekemällä useita aloitteita asiasta vastaaville viranomaisille. Aineisto-ote kuvaa yhteistyön haasteita ja vuorovaikutukset puutteita yhdistystoiminnan ja julkishallinnon välillä. Kuten melusteiden kohdalla, asukasyhdistyksen politisoimat asiat usein pysähtyivät ja lamaantuivat, kun haluttuja toimia ei saatu julkishallinnolta. Usein asukasyhdistyksen politisoimat asiat tuntuivat tavallaan katoavan matkalla ruohonjuuritasolta ylöspäin. Vastakkainasettelun kehys tulee esille erityisesti siinä, miten viranomaista kuvataan lainauksessa. Viranomaista ei kuvata yhteistyöhaluisena, vaan välttelevänä toimijana, jolta ei saada suoraa vastausta asiaan, joka asukkaita askarruttaa.

”Viime vuonna Hallakummussa huomattiin, että melusteet on yllättäen kadonnut kokonaan tulevien melusteiden listalta. Asiaa rakennusvirastossa projektinjohtajana valmistellut virkamies on kierrellyt, kaarrellut ja lopulta vaiennut, kun asukkaat ovat yrittäneet saada vastausta siihen, minne projekti on kadonnut.”

Seuraavassa lainauksessa asukasyhdistyksen puheenjohtaja paketoi argumenttinsa sekä luontokehykseen että vastakkainasettelun kehykseen. Vuonna 2001 ilmestynyt mielipidekirjoitus paikallislehdestä käsittelee viranomaisten toimia alueella. Asukasyhdistys on pöyristynyt siitä, että asuinalueelta löytynyt hiidenkirnu, joka nähtiin tärkeänä ja erityisenä luonnonkohteena, on täytetty soralla. Asiasta ei ole ilmoitettu asukasyhdistykselle. Tässäkin yhteydessä tulee esille se, ettei asukasyhdistyksen ja viranomaisten yhteistyö toimi halutulla tavalla. Tämän yhteistyön ongelmallisuuden asukasyhdistys haluaa tuoda voimakkaasti esille myös paikallisille asukkaille hyödyntäen paikallislehtien palstoja. Yhteistyön vaikeus halutaan tehdä julkiseksi ja näkyväksi. Se halutaan politisoida. Hiidenkirnuun viitataan yhteisöllisyyttä korostavasti ”meidän hiidenkirnuna”.

”Myös toinen asia paikallisessa puistossa suututtaa. Puiston kunnostuksen myötä löytyi alueelta hiidenkirnu, mutta mitä teki rakennusvirasto sille? Täytti sen soralla! Alueen asukkaille löytö oli todella merkittävä, toivonkin, että hiidenkirkusta poistetaan sora, jolloin voimme ylpeänä esitellä kävijöille meidän omaa hiidenkirkua.”

Toiminta julkishallinnon kanssa oli monelle asukasyhdistyksen aktiiville tuttua jo ennestään, sillä monet asukasyhdistyksen aktiivit olivat myös muilla tavoilla poliittisesti aktiivisia. Monet, etenkin asukasyhdistyksen puheenjohtajat, olivat mukana puoluepolitiikassa, kaupunginvaltuustossa ja muussa yhdistystoiminnassa. Lisäksi eräs asukasyhdistyksen aktiivi istui kahden eri asukasyhdistyksen hallituksissa, koska Peltomaan asuinalue kuului kahden eri asukasyhdistyksen toiminta-alueeseen. Poliittinen vaikuttaminen ja sen perinteiset keinot olivat siis tuttuja jo ennestään monelle aktiiville. Esimerkiksi kaupunginvaltuustossa mukana olleet asukasyhdistyksen puheenjohtajat usein nostivat esiin valtuustossa omaan asuinalueeseen liittyviä ongelmakohtia ja parannusehdotuksia tekemällä valtuustoaloitteita. Kaupunginvaltuusto oli eräs politisoinnin väylä myös asukasyhdistykselle, sillä monet asiat, joista valtuustoaloitteita tehtiin, olivat myös asukasyhdistyksen ajamia asioita. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi tietyn tieosuuden päällystäminen asvaltilla, geopuiston ja koirapuiston perustaminen alueelle sekä ostoskeskuksen alueen siistiminen. Kaikki aiheet olivat hyvin paikallisia, konkreettisia mikrotason parannusehdotuksia. Aineistoni perusteella poliittisen osallistumisen voidaan sanoa kasautuneen asukasyhdistysaktiivien kohdalla. Toisaalta tällä ei kuitenkaan ollut suurta vaikutusta siihen, kuinka hyvin asukasyhdistys sai ajettua haluamiaan asioita eteenpäin. Paikallisesti tärkeiden asioiden politisoiminen ja konkreettisen muutoksen aikaan saaminen oli jähmeää ja hidasta, sillä samoja asioita yritettiin viedä eteenpäin vuodesta toiseen. Usein työ jäi tuloksettomaksi, kuten aiemmin esittelemässäni melusteiden tapauksessa kävi.

Anttilan (2004, 185 & 190) mukaan 1900-luvun loppupuolen asukastoiminnan päämääräksi muodostui ratkaisujen hakeminen oman asuinalueen ulkopuolisilta tahoilta. Aiemmin asukkaiden yhteinen toiminta lähiöelämän ongelmien ratkaisemiseksi oli tapahtunut esimerkiksi talkoiden ja muiden asukkaiden omiin voimavaroihin perustuneiden projektien avulla. 1900-luvun alkupuolella asukkaat tuottivat itse monia elämän perusedellytyksiä, joita nykypäivänä tuottavat julkiset palvelujärjestelmät sekä kunnallis- ja kodintekniikka. Mahdollisuuksien kehys kuvaa asukasyhdistyksen kaipuuta takaisin tähän itsetekemisen aikakauteen.

Mahdollisuuksien kehys tulee esille, kun asukasyhdistyksen aktiivi kuvaa paikallislehdessä, kuinka vuosien hiljaiselon jälkeen alueella on alettu jälleen toimia aktiivisesti paikallisella tasolla. Mahdollisuuksien kehys oli erityisen yleinen asukasyhdistyksen alkuvuosina, jolloin alueella oli vielä paljon toiveikkuutta ja intoa paikallisen uuden asukasyhdistyksen varalle. Myöhemmin kehys ei ollut enää niin tyypillinen, sillä vastakkainasettelun kehys muodostui normiksi. Aineistolainaus on peräisin vuodelta 1998 ja se kuvaa hyvin asukasyhdistyksen perustamisen herättämää alkuinnostusta ja toiveikkuutta. Esimerkkinä asukasyhdistyksen tulevalle toiminnalle asukasyhdistysaktiivi korostaa, miten aiemmin paikallisella aktiivisuudella on alueelle saatu asukasvoimin kansakoulu. Aktiivi tuo kommentissaan esiin paikallisvaikuttamisen uudelleen heräämisen vasta perustetun asukasyhdistyksen kautta. Asioiden aikaansaamisen nähdään olevan asukkaista itsestään kiinni, ei niinkään viranomaisista.

”Mutta nyt me olemme heränneet, kun vuosikymmenet olimme hiljaa. Nyt me laitamme tapahtumaan, sillä meistä itsestämmehän se on kiinni mitä me saamme tänne. Se miten esimerkiksi kansakoulu aikoinaan hommattiin, tapahtui aivan mahtavin asukasvoimin. Se oli aivan uskomatonta!”

Asukasyhdistyksen toiminta myöhemmillä vuosikymmenillä perustui pitkälti 1990-luvun lopussa ideoituun ja käynnistettyyn toimintaan. Erityisen suuri ponnistus asukasyhdistykseltä oli paikallisen akatemian aloittaminen asukasyhdistyksen perustamisvuonna 1998. Hallakumpu-akatemiksi nimetty toiminta keskittyi erilaisten kerhojen ja luentojen järjestämiseen paikallisille. Hallakumpu-akatemian toimintaa kuvattiin uudenaikaisena ja kauan kaivattuna toimintana, joka lähtökohtaisesti oli asukkaiden itse kehittämää. Seuraavassa aineistolainauksessa asukasyhdistys mainostaa Hallakumpu-akatemian toimintaa paikallislehdessä vuonna 1998. Toiminta kuvataan mahdollisuuksien kehyksen kautta siten, että erityisesti paikallisten omaa toimijuutta korostetaan.

”Ajatus Hallakumpu-akatemista lähti liikkeelle unelmasta. Hallakumpu on pullollaan voimaa ja kehittymismahdollisuuksia. Viihtyä, tapa kehittää itseään ja taitojaan esim. osallistumalla erilaisiin harraste- ja opintoryhmiin, tehdä jotain mielekästä. Akatemian tarkoitus onkin järjestää luentoja, opintoja, tukea harrastajia, järjestää näyttelyitä, tehdä ja hankkia tekijöitä, luoda verkostoja. Olemme ottaneet omaksemme ajattelutavan ”kaikki on mahdollista”. Käännetään vastatuuli myötätuuleksi. Kaikki se elinvoima ja toimintakyky joka täällä asuu, whau!”

Samanlainen mahdollisuuksien kehysten kaltainen puhetapa on ollut keskeinen myös Rättilän ja Rinteen (2016, 122–124) tutkimuksessa, jossa asukasaktiivit toivat esiin asukkaiden oman osaamisen merkityksen ja koetun paremmuuden kunnan hallintoon verrattaessa. Asukasaktiivit kokivat, että he osaavat itse tehdä ja ovat omien asioiden hoidossa parhaita viranomaisiin verrattuna. Omassa aineistossani tällainen ajattelutapa tuli esille myös siten, että asukkaat itse tunnistavat paikalliset ongelmat ja osaavat nimetä ne paremmin kuin alueen ulkopuoliset tahot. Juuri näitä paikallisen vaikuttamisen vahvuuksia kuvaa myös Fung (2006, 70–74) tuodessaan esille, että julkishallinnolta saattaa puuttua tietoa, kekseliäisyyttä tai resursseja, joilla ongelmiin voitaisiin puuttua tehokkaasti. Kansalaisilla taas voi olla merkittäviä kykyjä parantaa esimerkiksi julkisia palveluita ja niiden tehokkuutta. Paikalliset elävät siinä ympäristössä, jossa ongelmat ilmenevät.

Myös vastakkainasettelun kehys tuli esiin Rättilän ja Rinteen (2016, 122–124) tutkimuksessa, jossa heidän haastatteleminen aktiiveista lähes kaikki toivat esiin, että vaikuttaminen kuntaan oli hankalaa tai välillä jopa mahdotonta. Lisäksi julkisen hallinnon ei koettu osaavan ratkaista asukkaille tärkeitä ongelmia, vaan asukasaktiivien näkökulmasta julkinen hallinto oli itse jopa ongelmien tuottaja. Vastakkainasettelun kehyksessä kuvattiin myös sitä, kuinka julkisen hallinnon toiminnalla on oma kielensä ja käytänteensä, jotka ovat eristäytyneet asukkaiden elämismaailmasta. Nämä asiat korostuivat myös omassa aineistossani, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi.

”Olen kuullut kirjoittamattomasta sopimuksesta, jossa kaikenlainen asumista haittaava ja hiukankin hankala toiminta sijoitetaan tähän osaan Helsinkiä. Asiasta on sovittu kaupunkisuunnitteluvirastossa ja kaupunginkansliassa ja sitä näköjään noudatetaan laajoissa poliittisissa piireissä. Me alueemme omat valtuutetut käymme raskasta puolustustaistelua talvisodan hengessä, johon tarvitsemme kaikki reservit, eli alueen ihmisten tuen.”

Oheinen aineisto-ote on asukasyhdistyksen puheenjohtajan mielipidekirjoituksesta paikallislehdessä vuodelta 2001. Mielipide koskee asuinalueen lähelle suunniteltavaa ampumarataa, jonka perustamista asukasyhdistys vastustaa. Vastakkainasettelun kehykselle tyypillisesti asukasyhdistyksen puheenjohtaja kuvaa julkishallinnon toimintatapaa varsin negatiivisesti, sillä hän kokee, että julkishallinnossa on niin sanotusti salaa sovittu, että kaikki melua aiheuttava toiminta, kuten ampumarata, motocross-rata, lentokenttä ja suuret moottoritiet sijoitetaan asuinalueen läheisyyteen. Kuten yllä olevassa lainauksessa korostuu, aineistossa yhteistyö julkisen hallinnon kanssa koettiin hyvin hankalaksi ja erityisen hitaaksi. Lähes aina viranomaisyhteistyö kuvattiin vastakkainasettelun

kehyksen kautta ja yhteistyöstä puhuttaessa käytettiin negatiivissävytteistä kieltä. Lainauksessa viitataan talvisodan henkeen ja vedotaan voimakkaaseen historiallisesti yhdistävään traumaattiseen kokemukseen ja tunneperäisiin mielikuviin. Lainauksessa korostuu puheenjohtajan poliittinen aktiivisuus muillakin vaikuttamisen areenoilla ja sen mukanaan tuoma poliittinen kokemus, sillä puheenjohtaja osaa kehystää mielipiteensä taitavasti käyttäen apuna värikästä ja tunteita herättävää kieltä. Viranomaisyhteistyön jähmeyttä korostaa se, että asukasyhdistyksen jäsenet jopa kokivat, että viranomaisilla oli jotain aluetta ja sen asukkaita vastaan.

Yhteistyön puute ja paikallisen äänen heikko kaiku viranomaispöydissä kuvastuu myös seuraavassa aineistolainauksessa, joka koskee Ylämaan asukasyhdistyksen alueella aloitettuja rakennustoimia. Aineistolainaus on asukasyhdistyksen puheenjohtajan mielipidekirjoitus paikallislehdestä vuodelta 1999. Lainauksessa korostuu vastakkainasettelun kehys, sillä asukasyhdistyksen puheenjohtaja kokee viranomaiset vastakkaisena tahona, jonka kanssa yhteistyö ei suju.

”Hanke on edennyt täysin pimennossa, jopa alueen kaavasuunnittelu on pidetty asiasta tietämättömänä. Alueen kaupunginosaseurat huomasivat asian vasta, kun kaivinkoneet aloittivat työnsä. Miten ihmeessä Helsingissä voidaan vieläkin toimia tavalla, joka jättää alueen asukkaiden ja heidän edustajiensa mielipiteet omaan arvoonsa näinkin merkittävässä rakennushankkeessa. Meiltähän ei kysytty yhtään mitään!”

Asukasyhdistyksen näkökulmasta asukkaiden ja heidän edustajiensa mielipiteitä ei kuulla paikallisesta kaavoittamisasiasta, vaikka lainsäädännön mukaan myös asukasyhdistyksillä on oikeus antaa lausuntoja paikallisiin kaava-asioihin liittyen. Asukasyhdistyksen puheenjohtajan kertoo kaupungin aloittaneen paikalliset rakennustoimet jo ennen kuin paikallisilta tahoilta oli kysytty mitään. Näin yhteistyölle ja poliittiselle vaikuttamiselle ei jäänyt mahdollisuutta. Asukasyhdistyksen toiminnassa korostui toistuvasti vahva tunne siitä, että heidän laatimillaan kirjelmillä tai muilla vaikuttamiskeinoilla ei lopulta ollut vaikutusta lopputulemaan. Usein asukasyhdistyksen mielipidettä ei edes kysytty, kuten edellisestä lainauksesta voidaan päätellä. Vastakkainasettelun kehyksen avulla paikallisille asukkaille annettiin kuva siitä, että viranomaisten kanssa yhteistyö ei sujunut ja päätöksenteko oli yksipuolista.

Jähmeän viranomaisyhteistyön teema nousi esille myös taloudesta puhuttaessa. Asukasyhdistyksessä koettiin, että oma asuinalue sai huomattavasti vähemmän taloudellisia resursseja julkishallinnolta verrattuna muihin poliittisesti aktiivisempiin ja hyväosaisiin asuinalueisiin. Myös

asukasyhdistystoiminnan rahoittamisen kuvattiin olevan niukempaa omalla toiminta-alueella kuin muilla asukasyhdistyksillä. Tämä tulee esille keskeisesti alla olevasta aineisto-otteesta. Lainausta on kokousmuistiosta vuodelta 1998. Lainauksessa asukasyhdistys kyseenalaistaa toisen asuinalueen saaman suuren rahallisen avustuksen ja vertaa sitä oman alueen rahoitustilanteeseen. Ylämaan asukasyhdistyksen toimintaa leimaa tunne, että muut pääkaupunkiseudun asuinalueet ja asukasyhdistykset saavat paljon enemmän taloudellisia avustuksia julkiselta hallinnolta.

”Itä-Helsingin kulttuuriviikot saavat 20 000 markan avustuksen - koskakohan meille lohkeaisi samanmoinen summa.”

Aineiston historiallisen läpileikkauksen puitteissa oli huomattavissa kehityskulku, jossa vuosien saatossa asuinalueen palvelut alkoivat hävitä ja vähentyä. Asukasyhdistyksen toiminta-alueella vaivasivat erilaiset julkisen vallan alueelle kohdistamat säästötoimet, kuten esimerkiksi terveyskeskuksen, laboratorion, elintarvikemyymälän tai pankkikonttorin lopettaminen ja siirtyminen toiselle alueelle kohti kaupunkialueen keskusta. Seppäsen (2001, 187) mukaan keskimääräistä asuinaluetta pienituloisemmassa lähiössä palvelujen pako aiheuttaa suuren ongelman, sillä asuinalueen palvelut ovat tutkimusten perusteella yksi keskeisimmistä arkielämän tyytyväisyyteen vaikuttavista tekijöistä.

Asukasyhdistyksen mielestä palveluita karsittiin erityisen paljon juuri heidän asuinalueeltaan. 1990-luvun asiakirjoissa palveluita tuntui alueella olevan suhteellisen paljon ja eräässä asiakirjassa viitataan, että asuinalueen *”palvelutaso on kaupungin parhaita.”* Historiallista muutosta kuvastaa esimerkiksi se, että asukasyhdistys päätti 1990-luvun lopulla tehdä vetoomuksen, jotta alueelle saataisiin pankkiautomaatti. Tarkoitus oli siis saada alueelle jotain uutta eikä vain säilyttää alueella jo olevia palveluita. 2000-luvulle tultaessa tavoite siirtyi olemassa olevien palveluiden säilyttämiseen. Palveluiden, kuten pankin ja Postin, poistuessa alueelta asukkaiden olisi matkustettava yhä kauemmaksi, jotta he voisivat käyttää peruspalveluita. Tämä nähtiin haasteellisenä etenkin vanhemmille asukkaille, sillä etäisyydet asuinalueelta kaupungin keskusta ovat pitkiä.

Asukasyhdistys pyrki toimimaan alueen palveluiden säilyttämisen puolesta. Palveluiden säilyttämisestä tuli eräs keskeisin politisoinnin kohde koko aineistossa. 2010-luvulla palveluiden katoaminen ja vähentyminen kulminoitui siihen, että asuinalueen ainoa ruokakauppa meni useaksi kuukaudeksi remonttiin, eikä alueelle jäänyt enää yhtäkään päivittäistavarakauppaa. Myös asukasyhdistyksen toimintakertomukseen oli lisätty vuonna 2010 asukasyhdistyksen *”päämääräksi*

palvella asukkaita ja huolehtia heidän palveluiden säilymisestä.” Aiemmillä vuosikymmenillä kyseistä mainintaa ei ole ollut. Myös Wallin (2019, 39–40) löysi samanlaisia tuloksia tutkiessaan porilaisia asukasaktiiveja. Instituutionaalinen hallinta, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kaupunginhallinnon asuinalueisiin ja niiden ihmisiin kohdistamia päätöksiä, pakotti asukkaat joko sopeutumaan muutoksiin tai taistelemaan niitä vastaan. Porilaiset kokivat voimattomuutta päätöksiä kohtaan, jotka määrättiin julkishallinnosta käsin. Wallinin tutkimat eläkeläisasukkaat liittyivät yhteen ja alkoivat kamppailla palveluiden katoamista vastaan ja alkoivat järjestää alueella omaa toimintaa hiljenevän sosiaalisen elämän vastapainoksi. Näin teki myös tutkimani Ylämaan asukasyhdistys, sillä asukasyhdistyksen aktiivit järjestivät erilaisia harrastekerhoja, retkiä ja erilaisia tapahtumia asuinalueella.

Omassa aineistossani palveluiden katoamisesta syytettiin yleensä julkista hallintoa ja toivottiin, että viranomaiset tekisivät jotain palveluiden säilymisen puolesta. Seuraava lainaus on vuodelta 2002 paikallislehdestä. Aineistolainauksessa puheenjohtaja paketoi argumenttinsa vastakkainasettelun kehykseen, joka tulee selvästi esille, kun asukasyhdistyksen puheenjohtaja kampanjoi paikallisen terveysaseman säilyttämisen puolesta. Puhetapana kuppaus viittaa säästötoimenpiteisiin, joita alueelle kohdistuu. Vastakkainasettelun kehykselle tyypillisesti puheenjohtaja esittää varsin negatiivisessa valossa julkishallinnon suunnitelmat. Kaupunkialueen keskusta nähdään parempien ihmisten asuinalueena, jonne palvelut keskittyvät, koska siellä asukkaat ovat poliittisesti aktiivisempia. Heikko poliittinen osallistuminen omalla asuinalueella tiedostettiin ja se nähtiin osasyynä palveluiden heikkenemiseen. Paikallisen terveysaseman sulkemista perusteltiin viranomaistaholta sillä, että Hallakummusta puuttuu riittävä asukaspohja, jotta kyseisen terveyskeskuksen ylläpitäminen olisi kannattavaa. Viranomaisten peruste on hieman kyseenalainen, sillä Hallakummun alueella on tilastojen valossa eniten kunnallisia terveyspalveluita käyttäviä asukkaita pääkaupunkiseudulla (Helsinki alueittain 2017).

”Tämä kuppaus koskisi vain lähinnä lähiöiden terveyskeskuspalveluita, koska keskustan niin sanotuilla paremmilla alueilla on aina puolestapuhujansa, sekä riittävä asukaspohja.”

Palveluiden katoaminen varmasti osaltaan selittää sen, miksi tutkimani asuinalue on ollut jo pitkään muuttotappioaluetta. Alue ei onnistu houkuttelemaan uusia asukkaita, vaikka pääkaupunkiseudulle muuttovirta on viime vuosikymmeninä ollut hyvin suurta. Anttilan (2004, 191) mukaan uuteen asuinympäristöön sopeutuminen ei enää nykypäivänä tarkoita henkilökohtaisten suhteiden solmimista muiden paikallisten asukkaiden kanssa tai paikallisissa sosiaalisissa verkostoissa

luovimista. Sen sijaan paljon keskeisemmäksi nykypäivänä muodostuu sen selvittäminen, miten arjessa tarvittavat palvelujärjestelmät toimivat ja ovat tavoitettavissa uudessa asuinpaikassa. Näillä kriteereillä Hallakumpu ei pysty tarjoamaan potentiaalisille uusille asukkaille houkuttelevaa asuinympäristöä toimivine lähipalveluineen. Osa kehitystä on se, että alueelle jäävät asumaan ne, joilla ei ole resursseja valita toisenlaista tai palveluiltaan parempaa asuinpaikkaa. Seppäsen (2001, 187) mukaan palvelujen pako voi olla sysäys muuttoon hyväresurssisille asukkaille ja näin ollen syventää myös segregatiokehitystä.

Asukasyhdistyksen ajamat asiat linkittyvät vahvasti suurempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, joita Suomessa on tapahtunut aineistoni läpileikkaavalla ajanjaksolla. Suomalaisen hyvinvointivaltion rapistuessa palvelut ovat heikentyneet ja keskittyneet yhä enemmän kaupunkikeskuksiin. Tavallaan asukasyhdistys joutuu taistelemaan tuulimyllyjä eli suurempaa yhteiskunnallista kehityskulkua vastaan palveluiden säilyttämiseksi. Alla olevasta aineisto-otteesta tulee esiin peruspalveluissa olevat puutteet, eli lääkäripula asuinalueella. Asukasyhdistys toimii ja tukee julkisen hallinnon edustajaa, eli tässä yhteydessä terveysviraston esitystä vuokralääkäreiden palkkaamiseen, sillä vakituisempia lääkäreitä ei ole alueelle saatu tarpeeksi. Vuokralääkäreiden käyttöön liittyvä kannanotto on yksi harvoista tilanteista, jolloin asukasyhdistys toimi selvästi yhteistyössä ja myötäili viranomaisten linjaa. Pääsääntöisesti viranomaisten ehdotuksia kuitenkin vastustettiin. Viranomaisten linjan myötäili vuokralääkärien tapauksessa liittyi varmasti siihen, että viranomaisyhteistyö kuitenkin tässä tapauksessa mahdollisti alueelle jonkin puutteellisen palvelun saamisen tai paikkaamisen. Aineisto-ote on puheenjohtajan mielipidekirjoituksesta paikallislehdestä vuodelta 2004.

”Kaupunginosayhdistys tukee terveysviraston esitystä ottaa käyttöön vuokralääkärit terveysasemilla, jotka pahiten kärsivät lääkäripulasta.”

Vastakkainasettelun kehys tuli esille alueella järjestetyssä kaupungin ylipormestarin asukasillassa, jossa asukkaiden oli mahdollista esittää kysymyksiä julkisen hallinnon edustajille. Samankaltaisia tilaisuuksia järjestettiin alueella useita aineistoni historiallisen läpileikkauksen aikana. Paikalla oli aina joitakin kaupungin viranomaisia ja paikallisia seuroja, yhdistyksiä ja tietenkin asukkaita. Asukasyhdistys oli aina aktiivisessa roolissa tapahtumien järjestämisessä. Vuoroin eri kaupunginosissa järjestettävä ylipormestarin asukasilta toi paikalle ylipormestarin lisäksi ryhmän eri virkahenkilöitä, jotta kaikki toimialat olivat edustettuina. Tilaisuus oli asukkaiden keskuudessa suosittu, sillä osallistujia oli parisataa. Ylipormestarin juhlallisten alkusanojen jälkeen oli aika asukkaiden kysymyksille. Tilanne asukasillassa oli jo asetelmaltaan epätasa-arvoinen, sillä

ylipormestari valvoi tilaisuutta isällisesti puhujanpöntöstä käsin ja virkahenkilöstö istui korotetulla lavalla turvallisesti pöytien takana. Paikalliset asukkaat esittivät arasti kysymyksiä alhaalta lattiatasolta käsin. Virkahenkilöstö argumentoi tiukan asiallisesti asukkaiden esittämiin kysymyksiin. (Luhtakallio & Mustranta 2017, 29.) Seuraava aineisto-ote on kommentti paikallislehdessä, joka koskee ylipormestarin asukasilta ja asukkaiden viranomaisilta saamia vastauksia. Aineisto-otteesta käy ilmi etenkin alueen vanhemman väestön huoli palveluiden katoamisesta, sillä ikäihmiset usein tarvitsevat enemmän julkisen puolen palveluita kuin nuoremmat.

”Alueen ikäihmisiä huoletti, että lähikauppa on kuollut ja postikin lähtenyt. Virkamiehistö muistutti, että ratkaisuasemassa ovat asukkaat itse ostotottumuksineen.”

Viranhaltijan vastauksesta paistaa läpi alueen asukkaita syyttelevä sävy, sillä hänen mielestään syy palveluiden katoamiseen on alueen asukkaissa ja heidän ostotottumuksissaan, ei niinkään suuremmassa yhteiskunnallisessa kehityskulussa, jossa palvelut keskittyvät kaupunkien keskuksiin. Viranhaltijan vastauksessa ratkaisu ongelmaan siirretään asukkaille itselleen. Myös Luhtakallion & Mustrannan (2017) kuvauksessa ylipormestarin asukasillasta ja asukkaiden sekä viranomaisten vuorovaikutuksesta tuli ilmi samankaltaisia puhetapoja, joissa varsinainen keskustelu asukkaiden ja viranomaisten välillä jäi ohueksi ja asukkaita vaivasi tunne siitä, ettei heitä kuultu eikä heidän toiveillaan ollut vaikutusta aluetta koskeviin muutoksiin. Fung (2006, 66) tuo esiin, kuinka poliittisessa osallistumisprosessissa osallistujat vaihtavat informaatiota ja tekevät päätöksiä. Monissa julkisissa kokouksissa osallistujat vain vastaanottavat informaatiota erinäisiltä viranomaisilta, jotka ilmoittavat ja selittävät toimintatavat tai tehdyt päätökset. Näin kävi myös yllä kuvatussa pormestarin asukasillassa, jossa viranomaiset lähinnä kuuntelivat asukkaiden kommentteja ja tyytyivät selittämään poliittisia päätöksiä. Fungin (2006, 66) mukaan on paljon harvinaisempaa, että deliberaatio toteutuu ja kansalaiset ottavat kantaa, esittävät perusteluita ja muuttavat mielipiteitään keskustelun edetessä. Osallistumistilanteissa yleisin kommunikaatiotapa viranomaisten ja kansalaisten välillä on kuvaamani ylipormestarin asukasillan tyylinen tilanne, jossa suurin osa osallistujista ei tuo omia mielipiteitään julki, vaan tyytyvät vain kuuntelemaan ja todistamaan poliitikoiden, aktivistien ja intressiryhmien välisiä kamppailuja. Tilanteissa kaikille kuitenkin yleensä tarjotaan mahdollisuutta ilmaista mielipiteensä. (Fung 2006, 68.)

Viranomaiset kutsuivat alueen asukkaita ja asukasyhdistysaktiiveja mukaan vaikuttamaan asuinalueen asioihin esimerkiksi ylipormestarin asukasillan tyyppisissä tapahtumissa tai erilaisissa projektikutsuissa, joita asukasyhdistykselle lähetettiin. Osallistuvien paikallisten ääni jäi kuitenkin

usein kuulematta ja määrittelyvalta tuntui aina lopulta kuuluvan viranomaisille. Vaikka asukasyhdistys oli järjestäytynyt paikallinen toimielin, ei sen ääni tuntunut kuuluvan kovinkaan paljon paremmin kuin tavallisten asukkaiden. Eranti (2016, 21) tuo esiin, että yhtäältä poliittinen systeemi näkee kansalaisaktiivisuuden positiivisena signaalina ja kauan kaivattuna osallistumisen parannuksena, joka vaatii harjoittelua ja rohkaisua. Toisaalta kansalaisten osallistuminen nähdään hallinnon näkökulmasta sekavana, jopa riesana ja ylipäättään vaikeana sisällytettävänä hallinnon rakenteeseen esimerkiksi kaavasuunnittelun yhteydessä. Näin ollen kansalaisten osallistuminen saattaa johtaa tilanteisiin, jossa osallistuminen muistuttaa lähinnä asiakaspalautteen antamista kuin aktiivista kansalaisosallistumista.

Tässä luvussa olen kuvannut, kuinka asukasyhdistys toimi suhteessa viranomaisiin. Suhde viranomaisiin korostui hyvin monessa asukasyhdistyksen toiminnan osa-alueessa. Oli kyse sitten tiekuopan täyttämisestä, paikallisen terveyskeskuksen sulkemisesta tai paikallisten torijuhlien järjestämisestä. Vastakkainasettelun kehys kuvasi sitä, kuinka ongelmallisena yhteistyö viranomaisten kanssa koettiin. Vastakkainasettelun kehyksessä viranomaiset kuvattiin toiminnan esteinä ja heistä puhuttiin negatiiviseen sävyyn. Mahdollisuuksien kehys jäi vastakkainasettelun kehystä harvinaisemmaksi, mutta siinä korostettiin etenkin asukasyhdistyksen omaa toimivaltaa. Mahdollisuuksien kehys oli yleinen etenkin asukasyhdistyksen alkuaikoina. Seuraavassa luvussa tuon esiin asukasyhdistyksen tekemiä erontekoja ja nostan esiin aineistossa näkymättömiä aiheita.

8 ERONTEKOA JA NÄKYMÄTTÖMIÄ AIHEITA

Kuvaan tässä luvussa ensin asukasyhdistyksen tekemiä erontekoja ja sen jälkeen asukasyhdistyksen toiminnassa näkymättömiä aiheita. Läpi aineiston mukana kulki rajanveto meihin ja muihin. Vaikka esitteiden ja kutsujen mukaan kaikki olivat lämpimästi tervetulleita asukasyhdistyksen toimintaan, asukasyhdistysaktiivien joukko muodostui silti käytännössä samassa elämäntilanteessa olevista ihmisistä. Tämä oli pääteltävissä asukasyhdistyksen aktiivien harrastuksista, kommenteista ja haastatteluista, asukasyhdistyksen politisoimista asioista ja niistä asioista, joita ei nostettu esiin. Analysoin asukasyhdistyksen tekemiä erontekoja toivon kehyksen ja ongelmakehyksen kautta. Lisäksi käsittelen aineistossa näkymättömiä aiheita, jotka ovat uutisoinnin ja tilastojen valossa vahvasti läsnä asuinalueen arjessa, mutta jotka jäivät kuitenkin asukasyhdistyksen toiminta-alueen ulkopuolelle. Tällaisia aiheita olivat vuokralaisten oikeudet, maahanmuuttajien asema ja erilaiset osallistamishankkeet.

Yksi eronteon kohteena ollut ryhmä muodostui alueen nuorista. Nuoret nähtiin paradoksaalisesti asukasyhdistyksen näkökulmasta kahden vastakkaisen kehyksen kautta. Nuoret kuvattiin joko toivon kehyksen tai ongelmakehyksen kautta. Toivon kehyksessä nuoret nähtiin tulevaisuuden toivoina ja asukasyhdistyksen toiminnan pelastajina. Ongelmakehyksessä nuorista kuvattiin moniongelmaisina ja heidät haluttiin pitää poissa silmistä, eli esimerkiksi ostoskeskuksista ja pihapiireistä.

Toivon kehyksessä nuorten toivottiin tulevan mukaan asukasyhdistyksen toimintaan ja jatkavan yhdistyksen työtä asukasyhdistysaktiivien vanhentuessa. Toivon kehyksessä nuoret nähtiin asukasyhdistyksen toiminnan jatkumisen elinehtona, sillä ilman nuoria asukasyhdistyksen toiminta tulisi päättymään tulevaisuudessa. Nuorilla kuvattiin myös olevan sellaisia taitoja, joita asukasyhdistyksen toiminnan uudistamiseen tarvittaisiin. Esiin nostettiin esimerkiksi nuorten taidot tietokoneen ja internetin käytössä. Oheinen aineisto-ote on vuodelta 2000 paikallislehdestä, ja siinä asukasyhdistyksen puheenjohtaja koettaa houkutella nuoria mukaan yhdistystoimintaan kuvaamalla toimintaa rennoksi ja keskustelua rakentavaksi, sellaiseksi johon myös nuoret voisivat haluta mukaan.

”Herätys nuoret! Tulkaa mukaan toimintaan! Emme me ole mitään totisia torvensoittajia, meillä keskustellaan asioista rennosti ja rakentavasti.”

Toisessa alempana olevassa lainauksessa asukasyhdistyksen puheenjohtaja pohtii syitä siihen, miksi nuoret eivät houkutteluista huolimatta osallistu innokkaasti asukasyhdistyksen toimintaan. Lainaus on vuodelta 2000 paikallislehden artikkelista, jossa esitellään asukasyhdistyksen uutta tapahtumaan alueella, joka on saanut trendikkään ja nuoria houkuttelevan nimen *uujee-tapahtuma*. Otsikolla *”nuoret eivät ole helppo nakki”* kehystetyssä lehtiartikkelissa asukasyhdistyksen puheenjohtaja tuo esille, etteivät nuoret ole valmiita osallistumaan paikalliseen toimintaan.

”Keski-ikäiset asukasaktiivit ovat saaneet havaita; että nuorten tavoittamiseen tarvitaan muutakin kuin tapahtuman nimeäminen uujeeksi. – Olemme yrittäneet saada nuoria mukaan valmisteluihin, mutta tuntuu, että useimmat haluavat astella valmiiksi katettuun pöytään.”

Lainauksesta käy ilmi, että asukasyhdistysaktiivien mielestä paikallisten nuorten ei koeta olevan valmiita satsaamaan omaa aikaa tai panostaan alueen hyväksi. Heillä ei ole samanlaista velvollisuuden tuntoa kuin suurten ikäluokkien kansalaisilla. Suuria ikäluokkia yhdistää ajatus kansalaisvelvollisuudesta, joka on muokannut ajatusta kansalaisuudesta ja aiheuttanut eräänlaisen

kuilun sukupolvien välille (Dalton 2008, 36–37). Aineistossa erontekoa tehdään kuvaamalla nuoret laiskoiksi, saamattomiksi ja osallistumattomiksi, eli sellaisiksi jotka osallistuvat vain kun se on helppoa. Samalla aktiivit tulevat kuvanneeksi itsensä ahkeriksi ruohonjuuritason puurtajiksi. Nuoret kuvattiin siis ongelmakehyksen kautta, eikä asukasyhdistyksen omassa toiminnassa nähty olevan piirteitä, jotka olisivat saattaneet vaikuttaa nuorten asenteisiin asukasyhdistystä ja sen toimintaa kohtaan. Kankainen ja Siisiäinen (2009, 273) tuovat esiin, että suomalaisissa yhdistyksissä ollaan huolissaan siitä, kuinka uusia yhdistysaktiiveja saataisiin houkuteltua mukaan. Nuorten nähdään olevan tässä erityisen keskeisessä asemassa. Tällainen kehityssuunta on kuitenkin Suomessa hyvin yleinen: ihmisiä on yhä vaikeampi saada mukaan pidempikestoiseen toimintaan yhdistyksissä.

Myös kansainvälisesti on havaittu samanlaisia kehityssuuntia yhdistystoimintaa tarkasteltaessa. Small (2002, 20–21) havaitsi tutkimansa bostonilaisen lähiön asukastoiminnassa samanlaisia piirteitä nuorten ja asukasyhdistysaktiivien suhteessa. Bostonissa aiemmin aktiivinen asukastoiminta oli hiipunut 1990-luvun loppua kohden ja asukastoimikunnan kokouksissa mukana oli vain muutamia alle 30-vuotiaita. Useimmat aktiivit olivat keski-ikäisiä tai vanhempia asukkaita. Small havaitsi, että syynä paikallisvaikuttamisen hiipumiseen ei ollut aktiivien määrän vähentyminen tai kiinnostuksen menetys, vaan se että nuoremmista ikäkohorteista ei saatu uusia asukkaita osallistumaan, vaikka vanhemmat aktiivit olivat houkuttelleet uusia jäseniä mukaan. Aiemmin aktiiviset asukkaat eivät siis olleet missään vaiheessa menettäneet kiinnostustaan paikallisvaikuttamiseen. Myös omassa aineistossani monet asukasyhdistyksen aktiivit olivat tulleet mukaan toimintaan jo heti yhdistyksen perustamisen aikaan, eli 1990-luvun lopussa. 2010-luvulle tultaessa suurin osa aktiiveista alkoi olla sen ikäisiä, ettei toiminnassa mukana oleminen ollut enää mahdollista aktiivien ikääntymisen takia. Koska uusia nuorempia jäseniä ei saatu rekrytoitua mukaan, toiminta alkoi hiipua.

Kankainen ja Siisiäinen (2009, 255) toivat esiin, että työttömien ohella suomalaiset nuoret ovat muita passiivisempia yhdistystoiminnassa. Tutkiessaan Lievestuoreen yhdistyksiä Kankainen ja Siisiäinen huomasivat, että jäsenistön nuorentaminen koettiin tarpeelliseksi joka toisessa yhdistyksessä. Kaikista paikkakunnan yhdistyksistä reilu kolmannes totesi, ettei oman yhdistyksen jäsenenä ole lainkaan alle 30-vuotiaita. Kehityssuunta voidaan yleistää laajemmin koskemaan koko Suomen yhdistystoimintaa. Vain uusien spesifien harrastusyhdistysten nouseva määrä suuntautuu sopivan väestöpohjan omaaville keskuspaikkakunnille. (Kankainen & Siisiäinen 2009, 254–255.) Myös Pekosen (1998, 86–87) tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorten rekrytoiminen paikallisyhdistyksiin oli vaikeaa. Etenkin poliittisissa yhdistyksissä jäsenkunta oli varsin iäkästä, sillä keski-ikä oli noin 50 vuotta.

Toisaalta Ylämaan asukasyhdistyksen näkökulmasta paikalliset nuoret näyttäytyivät aineistossa ongelmakehyksen kautta, joka korostaa erityisesti eronteon asukasyhdistysaktiivien ja nuorten välillä. Ongelmakehyksessä asuinalueen nuoret nähtiin ongelmallisina ja häiriöitä aiheuttavina paheksunnan kohteina. Ongelmakehyksestä katsottuna nuoret harrastivat ilkivaltaa asuinalueella ja toivat ei-toivottua rauhattomuutta asuinalueelle. Asukasyhdistyksen pöytäkirjoissa nuorista saatettiin puhua ongelmakehyksen kautta esimerkiksi kuvaamalla levotonta käytöstä tietyissä paikoissa, kuten esimerkiksi ostoskeskuksessa, kirjastossa tai uimahallissa, joissa asukasyhdistysaktiivit itsekkin asioivat. Näin nuorten tilankäytöistä puhuminen lisäsi yhteenkuuluvuuden tunnetta asukasyhdistyksen vanhempaa sukupolvea edustavien aktiivien keskuudessa (Wallin 2014, 516). Tämä nähtiin myös politisoitavana asiana, sillä asukasyhdistys toimi yhteistyössä alueen muiden toimijoiden, kuten sosiaalitoimen ja etsivän nuorisotyön, kanssa ja perusti Hallakumpu-tiimiksi nimetyn katupartion. Partio huolehti nuorten asiallisesta oleilusta esimerkiksi ostoskeskuksissa ja alueen puistoissa. Alla olevassa aineisto-otteessa on lainaus vuodelta 2011 eräästä asiakirjasta, joka on laadittu osana Hallakumpu-tiimin toimintaa.

”Tiistaisin aukiolla, R-kioskin kulmilla iso määrä nuorisoa kokoontumassa. Käytös on ollut uhmakasta ja kielenkäyttö roisia. Kerhotilan katoksen alle yritetään tulla kouluajalla väkisin, tarpeet tehdään kerhotilan edessä. Myös koulun piha-alueella käytös on epäasiallista.”

Nuorten lisäksi eronteon kohteena olivat alueen päihdeongelmaiset henkilöt, joiden nähtiin aiheuttavan häiriötä julkisilla paikoilla. Heitä kuvattiin saman ongelmakehyksen kautta kuin nuoria. Asukasyhdistyksen puheissa myös alueen huono maine liitettiin vain näihin henkilöihin, kun taas muut alueen asukkaat kuvattiin kunnollisiksi kansalaisiksi, jotka eivät ole sen kummempia kuin muutkaan. Nämä muut kunnan kansalaiset, joihin asukasyhdistyksen aktiivitkin kuuluivat, lukeutuivat niin sanotusti normaalien ihmisten joukkoon, joita vasten muut näyttäytyivät erilaisina toisina. Ongelmakehyksessä asukasyhdistysaktiivien oman viiteryhmän ulkopuoliset nähtiin omaa asumismukavuutta alentavina ja rauhattomuutta alueella lisäävinä tekijöinä. Nämä rauhattomuuden aiheuttajat haluttiin pois silmistä. Ensimmäinen aineisto-ote on erään asukasyhdistyksen mielipidekirjoitus koskien asuinalueen kauppakeskuksen tilaa. Lainaus on vuodelta 1998.

”Tiedetään, että ns. ”rupusakki” valtaa paikat, ainakin aluksi, mutta kaikki voidaan terveellä järjellä ja yhteistyöllä muuttaa. Toisekseen, em. väestöä on joka ostarilla, miten niillä selvittää? Ratkaisu voisi olla katoksen rakentaminen ostarin takana

olevaan metsikköön jolloin porukka pelaisi korttia ja naukkailisi omassa rauhassaan ja toivon mukaan huolehtisi myös siisteydestä. Ostarin sisätiloihin ehdottomasti lisää liikkeitä, sekä piristykseksi kukka-altaita ja jo mainitut penkit. Asiakkaat jopa muualtakin tulevat siistiin ja viihtyisään paikkaan uudelleenkin, sikolätissä käydään vain nopeasti ja pakko-ostoksilla.”

Yksittäisen aktiivin mielipiteen voidaan nähdä edustaneen asukasyhdistyksen yleistä mielipidettä, sillä muutamaa vuotta myöhemmin asukasyhdistyksen puheenjohtaja teki kauppakeskuksen alueen uudistamista koskevan aloitteen kaupungin valtuustossa. Alla oleva aineisto-ote on vuodelta 2001 paikallislehden artikkelista, jossa asukasyhdistyksen puheenjohtaja kommentoi Hallakummun viheralue-suunnitelmaa ja kertoo tekemästään valtuustoaloitteesta. Kuten aineisto-ote kuvaa, asukasyhdistyksen toiminnassa pyrittiin aktiivisesti siistimään ja rauhoittamaan kaupunkikuvaa omalla asuinalueella. Siistimään ja rauhoittamaan siis asukasyhdistyksen näkemyksen mukaisesti, joka ei välttämättä edusta koko alueen asukkaiden mielikuvaa tai tunnetta alueen tilanteesta. Tällainen ongelmakehityksen käyttäminen kuvaa myös hyvin sitä, että nämä ihmiset, joiden miellettiin olevan erilaisia ja aiheuttavan rauhattomuutta alueella, eivät kuuluneet asukasyhdistysaktiivien tuttavapiiriin tai arkielämään.

”(Valtuusto)aloitteessa pyydetään toimenpiteitä, joilla saadaan aikaan kokonaisvaltainen kunnostussuunnitelma Hallakummun ostoskeskuksen alueelle ja alue kunnostetaan mahdollisimman nopeasti, sekä rakennetaan laitapuolen kulkijoille kohtaamispaikka läheiseen metsikköön. Suunnittelutyö tulisi tehdä paikallisten asukkaiden ja Ylämaan asukasyhdistyksen kanssa.”

Tilallisesti ongelmakehitys liitettiin asuinalueella erityisesti ostoskeskuksen ympäristöön, joka nähtiin rauhattomana nuorison tai päihteiden käyttäjien, eli ”rupusakin” tai ”laitapuolen kulkijoiden” viettäessä siellä aikaa. Myös Junnilaisen (2019, 153) tutkimuksessa ostoskeskus ja siellä ajan viettäminen symboloi sosiaalista ja maantieteellistä liikkumattomuutta, mahdollisuuksien menettämistä ja ovien sulkeutumista. Paikallinen ostoskeskus oli paikka, jonne joko jäätin tai valittiin tie kunnon kansalaiseksi. Nuoret ja päihteiden käyttäjät haluttiin siirtää syrjään näkyvältä julkiselta paikalta asuinalueen keskuksesta jonnekin, missä heitä ei näe. Tässä tapauksessa heitä ehdotettiin siirrettäväksi syrjään läheiseen metsään. Oman aineistoni perusteella Ylämaan asukasyhdistys pyrki konkreettisesti siistimään aluetta erilaisten tilaratkaisujen, kuten kukkaistutusten avulla. Kuten Wallin (2014, 518) tuo esiin tällaiset alueen hyväksyttävät tilalliset

käytännöt voivat toisaalta käydä yksipuolisiksi. Sen minkä ikääntyneet kokevat turvallisuutta lisääviksi tekijöiksi, nuoremmat asukkaat voivat kokea tylsyydeksi. Kun katutason elämä hiljentyy, voidaan pienikin poikkeavuus kokea harmiksi. On todettu, että kaupunkilaiset hakeutuvat asumaan samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa samoille alueille. Tämä puolestaan pelkistää asukasrakennetta, mikäli ikääntyvät hakeutuvat ikääntyvien pariin ja lapsiperheet muuttavat pois.

Ongelmakehyksessä asukasyhdistysaktiivien omaa yhteiskunnallista luokka-asemaa korostaa se, että heikommassa asemassa olevat ihmiset halutaan rajata ulos niin, ettei heitä tarvitse arjessa kohdata. Näin esimerkiksi asukasyhdistyksen kuvaamien ”laitapuolen kulkijoiden” kohdalla. Vilkama & Vaattovaara (2015, 209) tuovat esiin, että keskiluokkaisten perheiden viihtymistä sosioekonomisesti heikommilla alueilla, kuten Hallakumpu tässä tutkielmassa, on selitetty heidän kyvyillään rakentaa arki asuinalueella siten, ettei alueen ongelmalliseksi koettuja piirteitä tarvitse kohdata. Aineistoni yhteydessä tämä ulosrajaaminen tuli esille esimerkiksi, kun asukasyhdistykseltä pyydettiin selvitystä alueen asunnottomien tilanteesta. Pääkaupunkiseudun asukasyhdistystoiminnan kattojärjestö pyysi Ylämaan asukasyhdistykseltä selvitystä, jotta voitaisiin yleisesti kartoittaa mahdollista tarvetta kodittomien tuetulle asumisyksikölle alueella. Asukasyhdistyksen vastaus asiaan oli lyhyt ja ytimekäs; alueella ei ole asunnottomia eikä asuntolalle ole tarvetta. Lainaus on peräisin toimintakertomuksesta vuodelta 2009.

”Keskusteltiin aiheesta (asunnottomuudesta). Varsinaista asunnottomuutta ei alueella ole, eikä siis asuntolatarvetta.”

Lainauksesta käy ilmi Nimby- eli not in my back yard -ajattelu. Nimby-ajattelussa viitataan yleensä asukkaiden tai asukasyhdistysten asenteisiin ja toimintaan, joilla pyritään vastustamaan paikallisia ei-toivottuja toimintoja tai niiden rakentamista omaan naapurustoon. (Kopomaa & Peltonen 2008, 9.) On epätodennäköistä, että alueella ei olisi lainkaan asunnottomia, sillä alue on monien tilastojen perusteella sosioekonomisessa marginaalissa; työttömyysaste on korkea ja tulo- ja koulutusaste matala. Näin ollen asunnottomuuden uhka on suurempi kuin hyväosaisella alueella, sillä monen asukkaan sosioekonominen tilanne on heikko. Asunnottomuus ei myöskään ole sellainen ilmiö, jonka voi aina havaita jokapäiväisessä arjessa, sillä se jää usein piiloon esimerkiksi keskiluokkaisten ihmisten elämänpiireistä.

Ongelmakehys näyttäytyy vastakkaisena yhteisöllisyyden kehykseen nähden. Yhteisöllisyyspuheen näkökulmasta yhteisöllisyyttä alueella halutaan lisätä ja se on yksi asukasyhdistyksen päämääristä.

Toisaalta ongelmakehityksen kautta käy ilmi, että yhteisöllisyyttä halutaan vain tietynlaisten ihmisten, eli kunnon kansalaisten, välille. Ihmisten, jotka ovat melko samanlaisista taustoista, elämäntilanteista ja jakavat saman kaltaiset arvot. Tämä on valitettavaa siinä mielessä, että yhdistykset voisivat potentiaalisesti toimia myös heikkoina siteinä erilaisten sosiaalisten ryhmien välillä. Tätä kautta yhdistykset voisivat estää kokemuksellisten kuilujen kasvamista. (Siisiäinen 2003, 34.) Näin ollen myös tutkimani asukasyhdistys voisi toimia yhdistävänä voimana alueella asuvien erilaisten sosiaalisten ryhmien välillä, jotka eivät välttämättä arkielämässä muuten kohtaa. Asukasyhdistys voisi siis muodostaa inklusiivisen poliittisen osallistumisen tilan. Tutkielmani pohjalta näin ei kuitenkaan tapahtunut ja asukasyhdistyksen muodostamaa poliittisen osallistumisen tilaa kuvastaa paremmin eksklusiivisuus. Ongelmakehitys oli hyvin keskeisessä roolissa monissa asukasyhdistyksen raporteissa ja lausunnoissa.

Asukasyhdistyksen sisäiset eronteot perustuivat vahvasti sukupuolirooleihin. Asukasyhdistyksen toiminnassa korostuivat hyvin perinteiset sukupuoliroolit. Naiset nimettiin usein esimerkiksi kirjanpitäjiksi, kahvienkeittäjiksi ja pullienleipojiksi. Miesten roolit yhdistyksessä liittyivät enemmän tapahtumien järjestämiseen, yhteydenpitoon ja verkostoitumiseen. Myös puheenjohtajina oli miehiä useammin kuin naisia. Vasta 2010-luvulla sai ensimmäinen nainen puheenjohtajan tittelin. Yleensä juuri miespuheenjohtajat olivat puheenjohtajina aktiivisia poliittisia osallistujia myös muilla areenoilla, kuten kaupunginvaltuustossa ja puoluepolitiikassa. Mielipidekirjoituksista suurin osa oli miesaktiivien kirjoittamia. Naisten mielipidekirjoitukset olivat harvalukuisia.

Etukäteinen oletukseni oli, että aineistosta olisi noussut esille tiettyjä aiheita ja ilmiöitä, kuten maahanmuutto, osallistamisprojektit tai vuokralaisten oikeudet. Kyseisiä aiheita ei käsitelty juuri lainkaan asukasyhdistyksen raporteissa ja muissa asiakirjoissa. Aineistooni sisältyvissä aluetta koskevissa lehtileikkeissä aiheista kuitenkin uutisoitiin. Hallakummussa enemmistö asukkaista asui vuokralla, sillä olihan alue alun perin rakennettukin yhdeksi Suomen suurimmaksi vuokratalolähiöiksi. Vuoden 2016 tilastojen mukaan vuokra-asuntojen osuus Hallakummussa oli 69 prosenttia (Helsinki alueittain 2016). Tästä huolimatta tutkimani asukasyhdistys ei kiinnittänyt juuri minkäänlaista huomiota vuokralaisten oikeuksiin ja vuokralla-asujien tilanteeseen ylipäätään. Ajankohtaiset uutiset kertoivat muun muassa, että uusilta vuokralaisilta alettaisiin periä vuokravakuuksia, joita ei alun perin oltu peritty lainkaan. Tämä asetti monet alueelle muuttavat haasteelliseen asemaan, sillä matalatuloisilla henkilöillä ei usein ollut mahdollisuutta maksaa vuokravakuutta muiden muuttokulujen lisäksi. Hallakummun alueelle muutettiin myös siitä syystä, että alueen vuokrataso oli pääkaupunkiseudulla suhteellisen edullinen. Roivaisen (1993, 140) mukaan

tämä saattaa liittyä lähion sisäiseen segregoitumiseen. Vuokrataloissa asuvien maailma on kovin näkymätön ulkopuolisille, joita tässä tapauksessa edustavat asukasyhdistyksen aktiivit. Aineistostani ei suoraan käynyt ilmi asukasyhdistyksen aktiivien asumismuoto. Voidaan kuitenkin olettaa, että pääsääntöisesti he asuivat omistusasunnoissa, sillä asukasyhdistyn ajamat asiat eivät liittyneet vuokra-asumiseen. Vuokratalojen maailma näkyy, kuuluu ja tuntuu vain niissä asuville ja viranomaisille. (Roivainen 1993, 140.) Suomi on yhä edelleen tiukasti ”kodinomistusyhteiskunta”, jossa vuokralla asuminen ja etenkin kaupungin vuokra-asunto symboloi tietynlaista epäonnistumista (Ruonavaara 1989, 22).

Vuokralaisuuteen liittyen Luhtakallion ja Mustrannan (2017, 83 & 95) tutkimuksessa kävi ilmi, että Hallakummussa paikallisen vuokralaisdemokratian parissa toimi erittäin aktiivinen asukasjoukko, joista osa oli toiminut erilaisissa vuokra-asumiseen liittyvissä elimissä sekä toimikunnissa vuosikausia, jopa vuosikymmeniä. Vuokralaisdemokratian parissa toimivat osallistuivat aktiivisesti erilaisiin koulutuksiin, järjestivät talkoita, ratkoivat paikallisten ongelmia ja järjestivät toimintaa sekä tapahtumia alueella. Toiminta oli siis hyvin saman tyyppistä kuin tutkimani asukasyhdistyksen toiminta Hallakummussa. Oman tutkielmani perusteella merkittävää on se, ettei näillä hyvin samanlaisilla toimijoilla käytännössä ollut minkäänlaista yhteistyötä. Vuokralaisdemokratian aktiivien toiminta ei tullut tutkimani aineiston yhteydessä mitenkään esille. Asukasyhdistys toiminnan ja vuokralaisdemokratian välillä vallitsi selvä kuilu.

Toinen aineistossa lähes näkymätön aihe oli maahanmuuttajat ja alueen monikulttuurisuus. Tutkimallani asuinalueella asuu tilastojen valossa runsaasti maahanmuuttajataustaisia henkilöitä verrattuna muuhun pääkaupunkiseutuun. Tilastotiedon perusteella vieraskielisten osuus alueella oli vuonna 2017 30,2 prosenttia kaikista asukkaista (Helsinki alueittain 2017). Tämän pohjalta oletin, että monikulttuurisuus nousisi jotenkin esille myös asukasyhdistyn toiminnassa ja puheessa. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Maahanmuuttajat tulivat muutamaan kertaan esille koko aineistossa. Asukasyhdistys viittasi heihin yleensä yhteisöllisyyden kehyksen kautta. Yhteisöllisyyden kehys liittyi esimerkiksi asukasyhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin, joissa mainittiin ja eriteltiin joidenkin maahanmuuttajien osallistuminen tapahtumaan. Yhteisöllisyyden kehyksessä maahanmuuttajien mainittiin sopeutuneen alueelle hyvin ja olevan osa joukkoa. Seuraava lainaus on konkreettinen esimerkiksi maahanmuuttajiin liitettävästä yhteisöllisyyden kehyksestä. Asukasyhdistyksen perinteinen vuosittain järjestämä Hallakumpu-päivä keräsi osallistujia monenlaisista taustoista, ja tapahtumasta kertova lehtiartikkeli Helsingin sanomissa vuonna 2008 ilmoitti seuraavasti:

”Hallakumpu-päiville saapuivat niin vauvat kuin vaarit ja ilahduttavaa oli myös maahanmuuttajien saapuminen yhteisiin kekkereihin.”

Asukasyhdistyksen aktiiveissa maahanmuuttajia tai maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ei ollut. Asukasyhdistyksen aktiivit muodostivat iältään, taustaltaan, elämäntilanteeltaan ja juuriltaan suhteellisen homogeenisen ryhmän, sillä lähes kaikki asukasyhdistysaktiivit olivat syntyperäisiä eläkeikäisiä suomalaisia. Tämä oli pääteltävissä aineistossa olevista kuvista ja asukasyhdistysaktiivien nimistä. Asukasyhdistysaktiivien ollessa resursseiltaan vahvoja ja aktiivisia poliittisia osallistujia voidaan pohtia, heikentävätkö he omia etuja ajaessaan samalla heikompiresurssisten asukkaiden mahdollisuuksia itselleen tärkeiden asioiden edistämiseen. Toisaalta asukasyhdistysaktiivit voidaan nähdä ”voimatoimijoina”, joilla tarkoitetaan juuri resursseiltaan vahvoja toimijoita, jotka pystyvät oman aktiivisuutensa avulla edistämään koko alueen hyvinvointia. (Bäcklund & Kanninen 2015, 6.)

Tutkimani asukasyhdistyksen näkökulmasta en havainnut, että asukasyhdistysaktiivit olisivat olleet alueen erityisiä ”voimatoimijoita”, sillä asukasyhdistyksen aktiivivuosien jälkeen yhdistyksen jäsenten resurssit alkoivat ehtyä ja poliittinen vaikuttaminen jäi heikoksi. Asioista oltiin pöytäkirjojen perusteella hyvin samaa mieltä eikä erimielisyyksiä juuri syntynyt. Jos asukasyhdistyksen aktiiveissa olisi ollut enemmän esimerkiksi maahanmuuttajia, nuoria tai ylipäättään erilaisista elämäntilanteista paikallista elämää katselevia ihmisiä, olisivat myös asukasyhdistyksen ajamat asiat voineet olla erilaisia. Tutkielmani perusteella eri mieltä oltiin lähinnä viranomaisten kanssa, ei muiden asukasyhdistysaktiivien.

Kolmanneksi aineistosta loistivat poissaolollaan erilaiset poliittiset osallistamishankkeet ja -projektit. Etenkin 2000-luvulla Suomessa yleistyivät erilaiset osallistamishankkeet, joissa kansalaisia, ryhmiä ja järjestöjä pyrittiin osallistamaan yhä enemmän poliittiseen vaikuttamiseen (Bäcklund & Kanninen 2015, 6). Aineistosta tämä muutos ei välittynyt, sillä asukasyhdistyksen toiminta ja poliittinen vaikuttaminen pyöri pitkälti saman keinovalikoiman, eli kirjelmien, lausuntojen ja kannanottojen, ympärillä. Julkishallinnon osallistamistoimet näyttäytyvät käytännön toiminnan ja osallistumisen sijaan byrokraattisen viranomaiskielen yleistymisenä asukasyhdistyksen toimintakertomuksissa ja pöytäkirjoissa. Esimerkiksi vuoden 2009 toimintakertomuksessa asukasyhdistyksen vuoden puheenaiheeksi nimettiin: *”Palveluverkon uudistaminen poikkihallinnollisena yhteistyönä. Hallakumpu on tämän (Helsingin) kaupungin hankkeen pilottihanke”*. Aineistosta ei kuitenkaan käynyt ilmi, mitä tämä käytännössä tarkoitti alueen asukkaiden näkökulmasta.

Jonkin verran pöytäkirjoissa oli nähtävillä erilaisia kutsuja yhteisprojekteihin joko muiden yhdistysten tai eri viranomaisten kanssa. Ylämaan asukasyhdistys tarttui näihin kutsuihin harvakseltaan. Hankkeisiin ja projekteihin osallistumattomuutta perusteltiin ajanpuutteen tai taloudellisten resurssien puuttumisella. Kutsut erilaisiin hankkeisiin yleistyivät 2010-luvulle tultaessa. Asukasyhdistyksen alkuaikoina 1990-luvun lopussa asukasyhdistyksen eteenpäin viemät projektit perustuivat pitkälti aktiivien omiin ideoihin ja aktiivisuuteen. Tällaisia olivat esimerkiksi yhteinen asukastalo sekä asuinalueen nimen muuttaminen. Erilaiset osallistamisprojektit kohdistuivat lähinnä alueen nuoriin, joille järjestettiin kouluopetuksen yhteydessä erinäisiä osallistamiseen tähtääviä lyhytaikaisia hankkeita. Tästä esimerkkinä ilkivallan ehkäisy -hanke ja erilaiset asuinalueen taidehankkeet, joissa asukkaat saivat maalata tai muokata julkisia tiloja, kuten alikulkutunnelia. Myös asukasyhdistys oli näissä hankkeissa aktiivisesti mukana. Rättilä (2004, 309) tuo esille, että varsinaisia osallistumiskokeiluja on otettu pidempiaikaiseen käyttöön Suomessa niukasti, sillä usein osallistamishankkeet ovat jääneet vain lyhytaikaisiksi kokeiluiksi.

Tilastojen valossa tutkimani asuinalueen asukasyhdistys toimii alueella, joka muodostaa Kortteisen, Elovainion & Vaattovaaran (2006) käsitteistämän köyhyystaskun ja Junnilaisen (2019) nimittämän eriarvoisuuden tiivistymän. Asuinalueella työttömyysaste on verrattain korkea, noin 20, ja asukkaiden koulutustaso matala, sillä vain 20 prosentilla on korkeakoulututkinto. Lisäksi tulotaso Hallakummun alueella on noin 20 prosenttia matalampi kuin koko kaupunkialueen keskiarvoinen tulotaso. Asukasyhdistyksen toiminnassa nämä asuinalueen erityispiirteet eivät nousseet merkittävästi esille. Alueen erityispiirteet tiedostettiin toiminnassa yleisesti, mutta asukasyhdistyksen toimintaa ei suunnattu erityisesti näihin sosioekonomisiin ongelmiin. Sosioekonomista ongelmista puhumista tyypillisesti vältettiin. Huono-osaisuuspuhe suunnattiin aiemmin esittelemäni ongelmakehyksen puitteissa yleensä asukasyhdistyksen aktiivien ulkopuoliseen joukkoon, kuten ostarilla notkuviin ”laitapuolen kulkijoihin” tai ”rupusakkiin”, kuten olen kuvannut aiemmin tässä kappaleessa asukasyhdistyksen tekemien erontekojen yhteydessä. Asukasyhdistys kuvasi tätä ulkopuolista ongelmaryhmää myös harvalukaiseksi ja muuten harmittomaksi, ei esimerkiksi aggressiiviseksi.

Toisaalta se, että asukasyhdistys tarttui yleensä vain pieniin konkreettisiin ja paikallisiin ongelmakohtiin, kuten tien päällystämiseen, liikennemerkin hankkimiseen tai tiekuopan täyttämiseen, on yhteydessä nykyisen yhdistystoiminnan tyypillisiin piirteisiin. Yhdistysten intressit ovat spesifejä ja kohdistuvat yleensä yhdistyksen jäsenten konkreettisten elämänyhteyksien laadun

parantamiseen. 2000-luvun yhdistykset eivät tavoittele taivaita ja valtaosa tähtää yksilöjäsentensä ”maailman”, ei koko ympäröivän yhteiskunnan muuttumiseen. (Siisiäinen 2003, 33.) Asukasyhdistyksen intressit heijastivat yleensä asukasyhdistyksen aktiivien omaan elämään liittyviä lähialueen ongelmakohtia ja niiden parannusehdotuksia, kuin laajalti kaikkien alueen asukkaiden ongelmia.

Tässä luvussa olen aluksi analysoinut tutkimani Ylämaan asukasyhdistyksen tekemiä erontekoja suhteessa muihin alueen asukkaisiin. Erontekoja tehdään toivon ja ongelmakehyksen kautta. Toivon kehys kohdistuu etenkin nuoriin, joiden toivotaan tulevan mukaan yhdistystoimintaan ja jotka nähdään tulevaisuuden toivoina positiivisessa valossa. Ongelmakehys keskittyi niin ikään nuoriin, mutta myös muihin alueen asukkaisiin, joilla koettiin olevan hankala elämänvaihe, esimerkiksi päihteidenkäytön tai kodittomuuden takia. Ongelmakehyksessä nämä ihmiset kuvattiin uhkana yleiselle turvallisuudelle ja alueen viihtyisyydelle. Heitä ei haluttu kohdata arjessa, joten tilallisten ratkaisujen avulla heidät yritettiin siirtää pois näkyvistä. Lisäksi toin tässä luvussa esille aiheita, jotka eivät näkyneet asukasyhdistyksen arkistoissa. Näitä olivat esimerkiksi vuokralaisten oikeudet, erilaiset osallistamishankkeet ja maahanmuuttajat. Maahanmuuttajista puhuttiin aineistossa vain muutamaa otteeseen. Puhe maahanmuuttajista pyrittiin tekemään aina yhteisöllisyyden kehyksen kautta, eli heidät esimerkiksi kuvattiin osallistuneen yhteisiin tapahtumiin innokkaasti.

Tämä kappale päättää tämän tutkielman analyysiosuuden ja etenen seuraavaksi tutkielmani johtopäätöksiin. Johtopäätöksissä peilaan työni tuloksia suhteessa alussa esiin tuomaan teoriaan ja aiempaan tutkimukseen. Pohdin myös tutkimaani aihetta laajemmassa yhteiskunnallisessa kehyksessä ja esitän ideoita jatkotutkimuksen suhteen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tehtävänä oli kehysanalyysin ja teemoittelun avulla vastata tutkimuskysymyksiin ja selvittää, minkälaisen poliittisen osallistumisen tilan Ylämaan asukasyhdistys luo. Lisäksi halusin tietää, millaisia kysymyksiä asukasyhdistys pyrkii politisoimaan, mitä keinoja asukasyhdistyksellä on käytettävissään ja kuinka asukasyhdistyksen toiminta on mahdollisesti muuttunut vuosien varrella. Vastaus näihin tutkimuskysymyksiin muodostui analyysissä, jonka olin teemoitellut seuraavasti: Ylämaan asukasyhdistyksen kuvaus ja toiminnan ajallinen muutos, yhdistys puolustamassa alueen mainetta, jähmeä viranomaisyhteistyö, eronteot ja näkymättömät aiheet. Teemoittelu toimi tässä

tutkimuksessa ikään kuin ensimmäisenä työkaluna aineiston jäsentämisessä ja analyysissä, jota lähdin sen jälkeen syventämään kehysanalyysin avulla. Näin sain aineistosta tutkimuskysymyksieni kannalta kiinnostavat ja oleelliset ilmiöt esille. Muodostamani kehykset toimivat teemoja laajempina analyysiyksiköinä ja sama kehys saattaa ilmentyä useamman teeman yhteydessä.

Yksi tutkimuskysymyksistäni oli, minkälaisia kysymyksiä asukasyhdistys pyrki politisoimaan. Kävi ilmi, että yhdistyksen politisoimat kysymykset olivat monimuotoisia ja vaihtelivat pienistä mikrotason kysymyksistä, esimerkiksi tiekuopan täyttämisestä, suurempiin makrotason kysymyksiin, kuten palveluiden kaikkoamiseen kaupungin keskustaan. Yksi keskeinen asukasyhdistyksen politisoima kysymys oli alueen negatiivinen maine, jota asukasyhdistys pyrki muuttamaan positiivisempaan suuntaan. Asukasyhdistys puolusti asuinalueen mainetta luontokehyksen, ylpeyden kehyksen ja yhteisöllisyyden kautta. Luontokehyksen argumentaatiossa korostettiin alueen luontoa ja sen erityispiirteitä. Ylpeyden kehyksessä korostettiin paikallisylpeyttä ja tuotiin ilmi, ettei alueella eletty elämä ole sen kummempaa kuin muuallakaan. Yhteisöllisyyden kehyksessä yhteisöllisyys nähtiin ratkaisuna alueelle syntyneeseen huonoon maineeseen: mikäli yhteisöllisyyttä lisättäisiin, se poistaisi muitakin alueen ongelmia. Käsittelin alueen maineen puolustusta tarkemmin luvussa 6. Asukasyhdistys ehdotti jopa nimen muuttamista, sillä alueen liittyvällä negatiivisella leimalla koettiin olevan merkittävä vaikutus alueen kehitykseen. Konkreettisesti alueen negatiivinen maine vaikutti asukasyhdistyksen mielestä esimerkiksi palveluiden heikkenemiseen alueella. Asukasyhdistys kamppailikin ahkerasti alueen palveluiden säilymisen puolesta ja pyrki politisoimaan yksittäisten palveluiden lakkautusuhkia kirjoittamalla niistä paikallislehdissä, keräämällä adresseja ja toimittamalla niitä viranomaisille. Toisin sanoen tekemällä asian julkiseksi ja tuomalla sen laajempaan keskusteluun. Asukasyhdistyksen politisoimat kysymykset liittyivät pääsääntöisesti kaavoitukseen, aluekehittämiseen, viihtyvyyden lisäämiseen, harrastetoimintaan ja alueen imagon parantamiseen.

Halusin tietää myös, mitä poliittisen vaikuttamisen keinoja asukasyhdistyksellä oli käytettävissään. Pääasiassa asukasyhdistyksen toiminta rakentui asioiden kannattamisen ja vastustamisen ympärille. Asioiden vastustamista esiintyi huomattavasti enemmän kuin kannattamista. Vaikuttamisen keinot asukasyhdistyksellä olivat hyvin perinteisiä suomalaisen yhdistystoiminnan keinoja. Suurtakin kuohuntaa asuinalueella aiheuttaneet muutostilanteet typistyivät lopulta perinteisiin kirjelmiin, lausuntoihin ja muistioihin, jotka suunnattiin julkishallinnolle. Usein erilaisiin kirjelmiin ja lausuntoihin haettiin tukea myös muilta alueen yhdistyksiltä. Asukasyhdistyksen poliittisessa vaikuttamisessa nähtiin keskeiseksi se, että mitä useampi paikallinen yhdistys oli mukana sitä

merkittävämpi vaikutus sillä nähtiin olevan. Myös asukkaita haluttiin osallistaa keräämällä useita adresseja, joihin asukkaat kirjoittivat nimensä tukeakseen yhteistä asiaa. Uudenlaisia tai radikaalimpia vaikuttamiskeinoja ei asukasyhdistyksen keinovalikoimaan eksynyt. Esimerkiksi mielenosoitukset eivät kuuluneet asukasyhdistyksen vaikuttamiskeinoin. Tämä tukee Siisiäisen (1998, 219–224) tutkimuksen tuloksia, sillä hänen mukaansa suomalaisten liikkeiden järjestäytyminen formaaliin yhdistysmuotoon on tarkoittanut myös valintaa ei-aktionististen, lainkuuliaisten ja rauhanomaisten menetelmien puolesta. Poliittisen vaikuttamisen keinoilla pyrittiin yleensä vaikuttamaan viranomaisten suunnitelmiin ja päätöksiin, jotka aluetta koskivat.

Myös Luhtakallion (2012) vertailevassa tutkimuksessa, jossa tutkittiin suomalaista ja ranskalaista poliittista osallistumista, tuli ilmi samankaltaisia tuloksia kuin omassa tutkielmassani. Suomalaisten osallistumistavat olivat hyvin lainkuuliaisia ja rauhanomaisia perustuen pitkälti yhdistysmuotoiseen toimintaan verrattuna ranskalaisten tapaan osallistua. Niin ikään samankaltaisia tuloksia saivat myös Rättilä & Rinne (2017, 107–110) tutkiessaan suomalaista asukasaktivismia. Heidän tutkimuksensa mukaan suomalaiselle asukasaktivismille on erittäin tyypillistä itse toteutettujen projektien ja niiden avulla oman autonomian näkyväksi tekeminen ilman performatiivisia protesteja, kuten mielenosoituksia tai niin sanottua ”systeemivastaisuutta”. Omat tutkimustulokseni eroavat Rättilän ja Rinteen tuloksista siinä, ettei Ylämaan asukasyhdistyksen toiminnassa itsetoteutettujen projektien merkitys ollut niin keskeinen enää 2010-luvulla, kun yhdistyksen toiminta alkoi hiipua. Ylämaan asukasyhdistyksen alkuaikoina 1990-luvun lopussa ja 2000-luvuna alussa itsetoteutetut projektit olivat keskeisemmässä roolissa. Rättilän ja Rinteen (2017 & 2016) mukaan asukasaktivistit synnyttivät jopa asukasliikkeen omaan ympäristöön liittyvän yhden asian tai ongelman ympärille, jota he halusivat muuttaa. Myös perinteisemmät asukasyhdistykset ovat ajoittain aktivoituneet liikkeeksi muun tavallisen toimintansa ohessa. Tällaista ei tapahtunut tutkimani Ylämaan asukasyhdistyksen kohdalla, vaikka asukasyhdistyksen puheenjohtaja väläyttelikin esimerkiksi terveyskeskuksen lakkauttamisuhan kohdalla tällaista vaihtoehtoa. Lopulta päädyttiin kuitenkin perinteiseen vaikuttamiskeinoon, kirjelmään, joka osoitettiin asiasta päättävälle viranomaisille.

Asukasyhdistyksen vaikuttamisen kankeutta kuvasi erityisesti jähmeän viranomaisyhteistyön teemassa esittelemäni vastakkainasettelun kehys, jossa tuotiin esille tyypillisiä piirteitä asukasyhdistyksen ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Asukasyhdistyksen ja viranomaisten välisessä yhteistyössä kuvastui myös asukasyhdistyksen vaikuttamisen tapahtuminen ennemmin ylhäältä alaspäin kuin alhaalta ylöspäin. Asukasyhdistyksen toiminta suuntautui useimmiten jotakin ylemmän tahon, esimerkiksi julkishallinnon, suunnittelemaa muutosta vastaan. Tätä analysoin

vastakkainasettelun kehysten kautta. Harvemmin idea tai muutosehdotus tuli ruohonjuuritasolta, eli asukailta käsin. Luhtakallion ja Mustrannan (2017, 115) mukaan asukkaiden itse käynnistämät projektit sijoittuvat yleensä hyväosaisille asuinalueille. Sosiaalisessa marginaalissa olevilla aluilla tämä on vähäisempää. Ylämaan asukasyhdistyksen omista lähtökohdista käsin toteutettua toimintaa kuvasi analyysissäni mahdollisuuksien kehys, jossa korostui asukkaiden oma aktiivisuus ja kyvykkyys sekä itsetekemisen ihanne, joka oli tyypillinen asukasyhdistyksen puheessa etenkin toiminnan alkuvuosina. Usein asukasyhdistyksen vuosikausia eteenpäin ajamat asiat tuntuivat kuitenkin katoavan matkalla ylös. Jähmeä viranomaisyhteistyö asettuu Arnsteinin (1969, 216) tikapuiden tiedonsaannin ja konsultaation tasoille, eli asukasyhdistyksen ääni kyllä tulee kuulluksi, mutta vallanpitäjät eivät kiinnitä asukasyhdistyksen mielipiteeseen juuri huomioita eivätkä asiat useinkaan muutu. Esimerkiksi alueelle ajettiin melusteiden rakentamista yli 30 vuoden ajan ja asia oli jo ehtinyt saada vihreätä valoa viranomaisilta, kunnes melusteet olivat mystisesti kadonneet rakennuskohteiden listalta seuraavana vuonna. Selityksenä oli usein resurssien puute. Asukasyhdistyksen mielestä niukat resurssit kohdistuivat etenkin sen toiminta-alueelle. Muille parempiosaisten asuinalueille resursseja jaettiin laajemmin.

Fung (2006, 66–68) tuo esiin sen, kuinka hyvin usein julkisissa kokouksissa osallistujat vain vastaanottavat informaatiota eri viranomaisilta, jotka ilmoittavat ja selittävät päätetyt toimintatavat ja tehdyt päätökset. Tämä oli erittäin tyypillistä tutkimani asukasyhdistyksen järjestämissä viranomaisten ja asukkaiden välisissä kohtaamisissa, kuten ylipormestarin asukasillassa. Tällaisissa tilanteissa deliberaatio ei toteudu eikä osallistuville kansalaisille muodostu mahdollisuutta todelliseen keskusteluun tai vaikuttamiseen. Mielestäni tämä saattaa olla myös syy, miksi vastakkainasettelun kehys oli niin yleinen tapa kuvata viranomaisia asukasyhdistyksen näkökulmasta. Vastakkainasettelun kehys heijastaa tiettyä turhautumista, joka viranomaisyhteistyöhön liittyy. Oman näkemyksen saa esittää, mutta se yleensä hukkuu matkalla ylöspäin eikä sillä ole mitään todellista vaikutusta alueen asioihin. Sama tilanne oli melkein kaikkien asukasyhdistyksen käyttämien keinojen kohdalla oli kyse sitten lausunnosta, kirjelmästä tai muistiosta. Ääni kuultiin, mutta viesti tyssäsi pelkkään kuulemiseen. Rättilän (2001, 309 & 319) sekä Erantin (2016, 21) mukaan poliittisissa ohjelmissa ja hallinnollisissa projekteissa näyttävästi esillä olevasta osallistamisretoriikasta huolimatta uusi osallistuva ja osallistava demokratia ei ole näyttäydynyt erityisen vuorovaikutteisena. Uusiin osallistumismenetelmiin on liittynyt monia ongelmia, sillä vaikutusmahdollisuudet ovat usein enemmän retorisia palautteen antoon liittyviä kuin todellisia vaikutusmahdollisuuksia. Aitoa, tasavertaista vuoropuhelua käydään toimijoiden välillä edelleen vain vähän. Fung (2006, 70–74) korostaa tämän olevan erityisen ongelmallista, sillä julkishallinnolta saattaa puuttua tietoa,

kekseliäisyyttä tai resursseja, joilla paikallisiin ongelmiin voitaisiin puuttua tehokkaasti ja vaikuttavasti. Kansalaisilla ja erityisesti paikallisilla asukkailla taas saattaa olla merkittäviä kykyjä, joilla parantaa esimerkiksi paikallisia palveluita ja niiden tehokkuutta. Paikalliset elävät ympäristössä, jossa ongelmat ilmenevät.

Pohdittaessa sitä, kuinka asukasyhdistyksen toiminta on vuosien varrella muuttunut, on selvää että yhdistyksen toiminta on eittämättä hiipunut kohti nykypäivää tultaessa. Yhdistystoiminnan muutos ja hiipuminen ei koske vain asukasyhdistyksiä, vaan yhdistyksiä ylipäätään Suomessa (Pekonen 1998, 86–87; Laitinen & Taavetti 2016, 56–57; Alapuro 2005, 393). Myös kansainvälisellä tutkimuskentällä on nähtävissä samanlaisia muutosta. Kun Small (2012) tutki bostonilaista lähiötä ja paikallisten asukkaiden poliittista osallistumista, tuli ilmi samankaltainen osallistumisen hiipuminen kuin Ylämaan asukasyhdistyksen toiminnassa. Asukastoiminnan alkuvuosina toiminta oli hyvin aktiivista, mutta aktiivien ikääntyessä mukaan ei enää saatu uusia nuoremman sukupolven asukkaita. Suuremmassa yhteiskunnallisessa kehityksessä myös talouden painopiste siirtyi teollisuudesta kohti teknologiapainotteista taloutta. Tämä herättää huolen suhteessa asukasyhdistyksen asemaan tiettyinä linkkinä julkishallinnon ja asukkaiden välillä.

Asukasyhdistystoiminta on yksi merkittävin, ellei jopa ainoa, matalan kynnyksen osallistumisväylä paikallisessa vaikuttamisessa suomalaisen demokratian kontekstissa. Warrenin (2001, 78) ja Siisiäisen (1998, 240) mukaan yhdistyksillä on merkittävä rooli yhteiskunnassa, sillä ne kommunikoivat kansalaisten huolenaiheita kansalaisyhteiskunnan sisällä sekä kansalaisyhteiskunnan, valtion ja markkinoiden välillä. Tämä rooli on olennainen, sillä yhdistykset ovat lähempänä yksilöiden elämismaailmaa, joten ne ovat erityisen sensitiivisiä nouseville ongelmille. Jos Ylämaan asukasyhdistyksen kaltainen linkki häviää, kuka tai mikä taho välittää tulevaisuudessa asukkaiden mielipiteitä julkishallinnolle koskien paikallista elämää? Tai mikä taho hoitaa tiedottamisen julkishallinnon suunnasta asukkaille? Kuka esittää eriävän mielipiteen esimerkiksi jos asuinalueelle halutaan sijoittaa melua aiheuttava ampumarata tai paikallinen terveyskeskus lakkauttaa? Tutkimani asukasyhdistys tarttui usein juuri tällaisiin teemoihin. Vaikkei Ylämaan asukasyhdistyksen poliittiset vaikuttamisyritykset aina olleetkaan kovin merkityksellisiä lopputuloksen suhteen, toimi se aina kuitenkin vaihtoehtoisena äänenä ylhäältä tulevalle viranomaissääntelylle ja kommunikoi asukkaiden huolia eteenpäin, kuten kansalaisyhteiskunnan keskeisen toimijan kuuluukin. Tulevaisuudessa tämä ääni uhkaa jäädä kokonaan pois ainakin tutkimani asuinalueen kaltaisilta alueilta, jossa kaikkien asukkaiden omat resurssit osallistumiseen eivät ole riittävät.

Nykyisin yhdistystoiminta on suuntautunut yhä enemmän projektinomaiseen toimintaan ja varsinkin harrastekerhot ovat yleistyneet. Yhdistystoiminta ja erityisesti poliittisesti suuntautunut yhdistystoiminta on Suomessa hiipunut vuosi vuodelta. Tällä on merkittäviä vaikutuksia kansalaisten poliittiseen osallistumiseen, sillä yhdistykset ovat muodostaneet perinteisesti suomalaisen kansalaisosallistumisen selkärangan 1900-luvulla. Esimerkiksi paikallisen rakennuksen suojelupäätöstä ei voi hakea yksityishenkilönä. Yhdistysmuotoinen järjestäytyminen ja vaikuttaminen on tietyissä asioissa jopa pakollista. Jos paikallinen vaikuttaminen supistuu yksittäisiin projekteihin tai yhden asian ympärille, mitä käy arjessa usein näkymättömille tai niin sanotusti ”tylsille” aiheille, jotka eivät kerää somessa kokoon kansanliikettä?

Päätutkimuskysymykseni kuului; minkälaisen poliittisen osallistumisen tilan asukasyhdistys luo toiminnallaan. Tutkimani asukasyhdistys pyrki toiminnallaan luomaan paikallisen osallistumisen tilan, jossa alueen asioihin olisi mahdollista vaikuttaa ja tilaan olivat periaatteessa kaikki tervetulleita. Asukasyhdistysaktiivit olivat kaikki hyvin samankaltaisista taustoista ja samanlaisessa elämäntilanteessa. Heillä oli yhtenäinen kuva alueesta ja siitä, millaiseksi sitä halutaan kehittää. Tämä oli pääteltävissä aineistostani esimerkiksi asukasyhdistyksen aktiivien henkilöhaastatteluista ilmi tulleista harrastuksista, ammatista, asumismuodosta ja kiinnostuksenkohteista. Myös tilastojen valossa Suomessa yhdistystoimintaan osallistumiseen vaikuttaa vahvasti sosioekonominen asema. Eniten yhdistystoimintaan ja vapaaehtoistyöhön osallistuvat ylemmät toimihenkilöt ja yrittäjät. Etenkin eläkeläisten osallistuminen on lisääntynyt, sillä eläkeläiset ovat aiempaa hyväkuntoisempia eläkeiän saavuttaessaan. Seniorit osallistuivat erityisen aktiivisesti kotiseutu- ja asuinalueyhdistysten toimintaan. (Tilastokeskus.)

Asukasyhdistyksen luoma osallistumisen tila ei siis tutkimustuloksieni perusteella näytä olevan kaikille yhtäläillä avoin. Periaatteessa kaikki ovat tervetulleita toimintaan, mutta analyysini perusteella ryhmä on poissulkeva. Asukasyhdistyksen aktiivien ryhmää ja sen muodostamaa paikalliskuvaa vasten erilaisina näyttäytyvien ihmisten osallistuminen asukasyhdistyksen toimintaan on vähäistä. Uusia jäseniä ei saada rekrytoitua ja toiminnan jatkuminen kävi yhä vaikeammaksi. Etenkin nuoret ja maahanmuuttajat eivät osallistuneet toimintaan, kuten kuvasin luvussa 8 erontekoja ja näkymättömiä aiheita. Yhteistyötä kaikkien alueella olevien yhdistysten kanssa ei tehty, sillä esimerkiksi vuokralaisyhdistys teki samalla asuinalueella hyvin samankaltaista työtä kuin asukasyhdistys, mutta näillä kahdella ei ollut juuri minkäänlaista vuorovaikutusta keskenään. Vuokralaisuuteen liittyvät asiat eivät olleet muutenkaan esillä asukasyhdistyksen toiminnassa. Nämä seikat osaltaan rapauttivat yhdistyksen toimintaa, eikä tutkimani asukasyhdistyksen voida sanoa

muodostavan kovin edustavaa joukkoa koko asualueen asukkaista. Myös asukasyhdistyksen peräänkuuluttama yhteisöllisyys jää kovin eksklusiivisen joukon yhteisöllisyydeksi.

Poliittinen osallistuminen on nykypäivänä jäänyt yhä enemmän hyvinvoivien ja hyvin toimeentulevien väestöryhmien käsiin. (Luhtakallio & Mustranta 2017, 12–22; Wass & Grönlund 2016, 30.) Tämä korostui tutkielmani tuloksissa. Ylämaan asukasyhdistyksen aktiiveista monet olivat jo ennestään poliittisesti aktiivisia esimerkiksi puoluepolitiikassa tai ammattiyhdistystoiminnassa. Tämä korostaa poliittisen osallistumisen kasautumista tietyille henkilöille tai ryhmille. Maahanmuuttajat, työttömät ja nuoret puuttuivat lähes kokonaan tutkimani asukasyhdistyksen toiminnasta eikä alueella olevia sosioekonomisia ongelmia pyritty politisoimaan. Myös Fung (2006, 67–68) tuo esiin poliittisen osallistumisen haasteen, sillä innokkaimpia osallistujia ovat yleensä ne, joilla on korkeakoulutus ja hyvä tulotaso. Tämä synnyttää epäedustavan otoksen julkisesta mielipiteestä, sillä ne, joilla näitä resursseja ei ole, jäävät ulkopuolelle. Kun jotkut ryhmät eivät voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ulossulkemisen, järjestäytymättömyyden tai resurssipulan takia, poliittiset käytännöt tai säädetyt lait palvelevat todennäköisemmin noita ryhmiä huonommin kuin muita ryhmiä, jotka osallistuvat aktiivisesti. (Fung 2006, 70–74.) Ratkaisuna tähän Fung (2006, 67–68) ehdottaa esimerkiksi selektiivistä valintaa ryhmistä, jotka eivät yleensä osallistu tai satunnaista valintaa, jolloin kaikki asukkaat ovat paremmin edustettuina.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tehdä vertailevaa tutkimusta ”hyväosaiseksi” mielletyn kaupunginosayhdistyksen toiminnasta ja ”huono-osaiseksi” mielletyn kaupunginosayhdistyksen toiminnasta. Syvempää aineistoa voisi saada esimerkiksi haastattelemalla aktiiveja asukasyhdistyksen omien arkistojen tutkimisen lisäksi. Näin voisi saada esille mahdollisia eroja asukasyhdistysten toiminnassa ja tietoa siitä, kuinka alueiden asukkaiden sosioekonominen asema mahdollisesti vaikuttaa asukasyhdistyksen aktiivisuuteen ja asioiden läpiviemiseen. Olen kiinnostunut erityisesti paikallisvaikuttamisen tulevaisuudesta, sillä asukasyhdistystoiminta on hiipunut voimakkaasti 2000-luvulla. Olisi kiinnostavaa selvittää myös, onko paikalliseen vaikuttamiseen syntymässä tyhjiö vai onko asukasyhdistysten hiipumisen jättämä aukko täytetty muilla osallistumisen keinoilla. Erityisesti huono-osaisten alueiden asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien tilanne kaipaa lisätutkimusta myös tulevaisuudessa, sillä vaurilla asuinalueilla on asukkaita, joilla resurssit ja kanavat osallistumiseen ovat riittävät. On todennäköistä, että korkean tason päättäjät asuvat itse vauraammilla asuinalueilla, mikä voi heijastua myös paikalliseen päätöksentekoon. Sosiaalisessa marginaalissa olevien alueiden asukkaiden poliittiset

vaikutusmahdollisuudet ovat siis huomattavasti heikommat, kuten tämä tutkielma on kuvannut. Jatkotutkimus on tärkeää myös siksi, että alueiden eriarvioistuminen on kasvava ilmiö Suomessa.

10 LÄHTEET

- Aalto-Matturi, Sari & Wilhelmsson, Niklas (2010) Demokratiapolitiikan suuntaviivat. Oikeusministeriö.
- Alapuro, Risto (2005) Associations and Contention in France and Finland: Constructing the Society and Describing the Society. *Scandinavian Political Studies*, 28:4, 377–397.
- Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alexander, Jeffrey C. & Alstott, Anne L. (2006) *The Civil Sphere*. Oxford: University Press.
- Anttila, Erkki (2004) Paikallisyhteisöllisyys ja sen katoaminen Helsingin seudun työläisesikaupungeissa. *Sosiologia* 41:3, 181–194.
- Anttila, Pirkko (2014) Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. <https://metodix.wordpress.com/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>. Viitattu 29.5.2019.
- Arnstein, Sherry R. (1969) A Ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35:4, 216–224.
- Baiocchi, Gianpaolo (2001) Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment and Deliberative Democracy. *Politics and Society* 29:1, 43–72.
- Baiocchi, Gianpaolo & Ganuza, Ernesto (2017) *Popular Democracy: The Paradox of Participation*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Boldt, Georg (2017) Condescension or Co-decisions: A Case of Institutional Youth Participation. *Sage Publications* 26:2, 108–125.
- Borg, Sami (2005) Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002. Oikeusministeriön julkaisuja 3/2005.
- Bäcklund, Pia & Kanninen, Vesa (2015) Valtaistetut asukkaat. Englannin naapurustosuunnittelu ja asuinalueperustaisten osallistumiskäytäntöjen haasteet. *Alue ja ympäristö*. 44:1, 4–16.
- Cohen, Joshua (1989) Deliberation and Democratic Legitimacy. Teoksessa Alan Hamlin & Philip Pettit (toim.) *The Good Polity. Normative Analysis of the State*. Oxford: Basil Blackwell, 17–34.

- Dalton, Russel J. (2009) *The Good Citizen*. Revised edition. Washington DC: CQ Press.
- Eliasoph, Nina (2011) *Making Volunteers: Civic Life after Welfare's End*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Entman, Robert M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43:4, 51–58.
- Eranti, Veikko (2016) *Individuals Doing Politics*. Urban participation, social media campaigning and online nano-politics. Helsinki: Unigrafia.
- Fung, Archon (2006) Varieties of Participation in Complex Governance. *Public Administration Review* 66:1, 66–75.
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, Erving (1974) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge: Harvard University Press.
- Grönfors, Martti (2011) Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf. Viitattu 29.5.2019.
- Häyhtiö, Tapio (2010) *Demokratiaa vai toimintaa? Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan teoriaan ja käytäntöön*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Ilmoinen, Mervi (2016) Mikä on lähiö? Teoksessa Norvasuo, Markku. (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto TT 3, 101–117.
- Junnilainen, Lotta (2019) *Lähiökylä: tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta*. Tampere: Vastapaino
- Jyränki, Antero & Husa, Jaakko (2012) *Valtiosääntöoikeus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Karjalainen, Pekka & Karisto, Antti & Seppänen, Marjaana (2002) Lähiöt, kaupunkisosaalityö ja projektitoiminta. Teoksessa Kirsi Juhila & Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) *Marginaalit ja sosiaalityö*. Jyväskylä: Kopijyvä Oy, 253–271.
- Knight, Jack & Johnson, James (1994) Aggregation and deliberation: On the possibility of democratic legitimacy. *Political Theory* 22:2, 277–296.

- Kokkonen, Juha & Seppänen, Marjaana & Haapola, Ilkka (2009) Lähiöiden kehittäminen Suomessa. Kokemuksia asukkaiden osallistumisesta. Helsingin yliopisto.
- Konttinen, Esa (1999) Ympäristökansalaisuuden kyläsepat. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Kortteinen, Matti (1982) Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.
- Kortteinen, Matti & Elovainio, Marko & Vaattovaara, Mari (2006) Asuinolot ja niiden kehitys Helsingin kunnallisissa vuokrataloissa. Yhteiskuntapolitiikka 71:1, 3–13.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2015) Segregaation aika. Yhteiskuntapolitiikka, 80:6, 562–574.
- Laitinen, Hanna & Taavetti, Riikka (2016) Valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja nuorten osallistumismahdollisuudet. Yhteiskuntapolitiikka 81:1, 55–68.
- Lehtonen, Heikki (1990) Yhteisö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lilius, Johanna (2016) Arki, yhteisöllisyys ja paikalliset kohtaamiset. Teoksessa Norvasuo, Markku. (toim.): Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto TT 3, 13–29.
- Luhtakallio, Eeva (2005) Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. Sosiologia: 42:3, 189–206.
- Luhtakallio, Eeva (2012) Practicing Democracy. Local Activism and Politics in France and Finland. Palgrave Macmillan.
- Luhtakallio, Eeva & Salmenniemi, Suvi & Ylä-Anttila, Tuomas (2014) Poliittinen toiminta. Teoksessa Joni Erola & Pekka Räsänen (toim.) Sosiologian perusteet 2000-luvulla. Helsinki: Gaudeamus, 210–225.
- Luhtakallio, Eeva (2016) Visuaalinen julkisuus ja sukupuolten representaatio. Teoksessa: Marita Husso & Risto Heiskala (toim.) Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus, 92–122.
- Luhtakallio, Eeva & Mustranta, Maria (2017) Demokratia suomalaisessa lähiössä. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Luomala, Anne (2003) Päätöksenteko liikkeessä. Teoksessa Sakari Hänninen, Anita Kangas & Martti Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 190–227.

Macedo, Stephen (2005) Democracy at Risk: How Political Choices Undermine Citizen Participation, and What We Can Do About It. Washington DC: Brookings Institution Press.

Malafaia, Carla & Luhtakallio, Eeva & Menezes, Isabel & Neves, Tiago (2018) Being civic while disavowing politics: An ethnography of youth NGO in Portugal. *Current Sociology*: 66:5, 769–787.

Morales, Laura & Geurts, Peter (2007) Associational involvement. Teoksessa Jan W. van Deth, Jose Ramon Montero & Anders Westholm (toim.) Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Analysis. London: Routledge. 135–157.

Norvasuo, Markku (2016) Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto TT 3.

Palonen, Kari (2003) Four Times of Politics: Policy, Polity, Politicking, and Politicization. *Politics Revisited* 28:2, 171–186.

Pekonen, Kyösti (1998) Politiikka urbaanissa betonilähiössä. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Peltola, Marja (2007) Konventioita ja vaihtoehtoja – nuoret muuttuvat yhteiskunnan poliittisina toimijoina. Teoksessa: Kari Paakkunainen (toim.) Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Helsinki: Yliopistopaino, 82–102.

Peräkylä, Anssi (2001) Erving Goffman: sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet. Teoksessa: Vilma Hänninen & Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Tampere: Vastapaino, 347–364.

Puroila, Anna-Maija (2002) Kohtaamisia päiväkotiarjessa - kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto. (<http://herkules.oulu.fi/isbn9514266501/html/index.html>) Viitattu 30.5.2019

Putnam, Robert D. (2000) Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.

Putnam, Robert E. (2015) Our kids: The American dream in crisis. New York, NY: Simon & Schuster.

Pyy, Ilkka & Rannikko, Pertti (2013) Lähivaikuttaminen ja muuttuva paikallisuus. Teoksessa Mari Kattilakoski & Peter Backa (toim.) Uuden lähidemokratian aika. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, 46–58.

Rasimus, Ari (2006) Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Rasinkangas, Jarkko (2013) Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Turku: Juvenes Print.

Roivainen, Irene (1993) Lähiö ja sen asukkaat teollisuuden murroksessa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Roivainen, Irene (1999) Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsingin kaupunki: tietokeskus.

Rossteutscher, Sigrid (2005) Democracy and the Role of Associations: Political, organizational and social contexts. New York, Routledge.

Ruonavaara, Hannu (1989) Onko Suomi ”kodinomistusyhteiskunta”? Teoksessa Gellin, Jens (toim.): Onko asunto hukassa? Asuntopolitiikattomuuden perusteos. Helsinki: Yliopistopaino.

Rättilä, Tiina (2004) Osallistuako vai ei? Poliittisen osallistumisen lähtökohtia monimutkaistuvassa demokratiassa. Kunnallistieteellinen aikakauslehti 32:4, 308–322.

Rättilä, Tiina & Rinne, Jarmo (2017) Ei osallistumista vaan vaikuttamista! Asukasaktiivit paikallisina toimijoina ja asuinympäristön kehittäjinä. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) Kansalaiset kaupunkia kehittämässä. Tampere: Tampere University Press, 99–117.

Rättilä, Tiina & Rinne, Jarmo (2016) "Jos me ei tehdä, niin kuka tekee?" asukasaktivismi prefiguraatiivisena representaationa. Poliittika: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu 58:2, 115–130.

Rönkä, Anu-Liisa (2011) Matkapuhelinsäteily mediassa – Terveysriskikeskustelun kehysanalyysi. Media & Viestintä 34:2, 20–43.

Saari, Juho (2015) Huono-osaiset. Helsinki: Gaudeamus.

Saastamoinen, Mikko (2009) Aikalaieskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Yhteisöllisyys liikkeessä. Toim. Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy, 33-66.

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012) Mediathteiskunta. Tampere: Vastapaino

Seppänen, Marjaana (2001) Liipolan onni. Asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille. Helsinki: Yliopistopaino.

Siisiäinen, Martti (1996) Suomalaisen yhdistyselämän kehitys. Teoksessa Virve Riikonen & Martti Siisiäinen (toim.) Yhdistys 2000. Helsinki: Opintotoiminnan Keskusliitto, 35–49.

Siisiäinen, Martti (1998) Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Martti Siisiäinen & Kaj Ilmonen (toim.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino, 219–244.

Siisiäinen, Martti & Kankainen, Tomi (2009) Yhdistykset ja sosiaaliset verkostot. Teoksessa Martti Siisiäinen & Leena Alanen (toim.) Erot ja eriarvoisuudet. Paikallisen elämän rakentuminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 243–278.

Skeggs, Beverly (2004) Elävä luokka. Tampere: Vastapaino.

Small, Mario Luis (2002) Culture, Cohorts, and Social Organization Theory: Understanding Local Participation in a Latino Housing Project. *American Journal of Sociology* 108:1, 1–54.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Stjernberg, Mats (2015) Suomalaisten 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys ja alueellinen eriytyminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:6, 547–560.

Theiss-Morse, Elizabeth & Hibbing, John R. (2005) Citizenship and Civic Engagement. *Annual Review of Political Science* 49:8, 227–249.

Therborn, Göran (2013) The killing fields of inequality. Cambridge: Polity Press.

Van Aerschot, Lina & Salminen, Jarkko (2018) Hyvä, paha lähiö – nuoret ja asuinalueella syntyvä sosiaalinen pääoma. *Sosiologia* 55:3, 248–262.

Wallin, Antti (2014) Ikääntyvä kerrostalolähiö ja sen eläkeläisnaiset. *Yhteiskuntapolitiikka* 79:5, 509–520.

Wallin, Antti (2019) Eläkeläisten tila. Kaupunkitilan ja eläkeläisten sosiaalisen toiminnan tarkastelu. Tampere: PunaMusta Oy.

Wass, Hanna & Grönlund, Kimmo (2016) Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö.

Wiberg, Matti (2006) *Politiikka Suomessa*. Helsinki: WSOY.

Vilkama, Katja & Vaattovaara, Mari (2015) Keskiluokka kuin kotonaan? Kokemuksia sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla asumisesta pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:3, 207–220.

Virtanen, Aila & Näsi, Salme (2003) Aatteesta ja rahasta – näkökulmia yhdistysten toimintaan ja talouteen. Teoksessa Sakari Hänninen, Anita Kangas & Martti Siisiäinen (toim.) *Mitä yhdistykset välittävät*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Verkkolähteet:

Hanna Ahlgren-Leinvuo (2018) Sairastavuus- ja kansantauti-indeksi koko Helsingissä ja peruspiireittäin 2017.

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_12_12_Tilastoja_21_Ahlgren_Leinvuo.pdf.

Viitattu 20.3.2020

Asukasliitto: <http://www.asukasliitto.fi/toiminta/>. Viitattu 20.3.2020.

Opintokeskukset Ry: <https://www.osallistu.fi/kansalaisjärjestoissa/kyla-ja-asukasyhdistystoiminta/mita-asioita-kyla-ja-asukasyhdis/>. Viitattu 15.1.2020.

Tilastot:

Helsinki alueittain 2017:

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_11_05_Hki_Aluettain_2017_Tikkanen.pdf

Helsinki alueittain 2016:

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_03_27_Helsinki_alueittain_2016_Tikkanen.pdf

Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen [verkkajulkaisu].

2017, 1. Yhdistystoimintaan on osallistunut yli puolet väestöstä . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.11.2019]. Saantitapa: [http://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-](http://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_kat_001_fi.html)

[30_kat_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_kat_001_fi.html)Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen [verkkajulkaisu].

2017, 2. Miehet ja naiset tekivät yhtä paljon vapaaehtoistyötä . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.11.2019]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_kat_002_fi.html